

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
CENTRAL STATISTICAL OFFICE

Polski
rynek ubezpieczeniowy
Polish Insurance Market
2010

Opracowanie publikacji
GLÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
DEPARTAMENT STUDIÓW MAKROEKONOMICZNYCH I FINANSÓW

Preparation of the publication
CENTRAL STATISTICAL OFFICE
MACROECONOMIC STUDIES AND FINANCE DEPARTMENT

kierujący supervisor:

Mirosław Błazej
Dyrektor Departamentu
Studiów Makroekonomicznych i Finansów

zespół team:

Magdalena Mądra
Halina Mrowiec-Nalepa
Agnieszka Nowińska
Krystyna Strzelecka

Projekt okładki
Cover design

Zakład Wydawnictw Statystycznych
Statistical Publishing Establishment

ISSN 2081-0865

Publikacja dostępna na stronie internetowej
Publication available on website
<http://www.stat.gov.pl>

Zakład Wydawnictw Statystycznych

PRZEDMOWA

Główny Urząd Statystyczny przekazuje Państwu kolejne wydanie publikacji *Polski Rynek Ubezpieczeniowy*. Głównym jej celem jest przedstawienie informacji dotyczących działalności sektora ubezpieczeń w Polsce. Zaprezentowane dane pozwalają na ocenę rozwoju sektora ubezpieczeniowego oraz jego wyników finansowych.

Informacje wykorzystane w publikacji pozyskano z Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego, a w zakresie ubezpieczeń na świecie i w Unii Europejskiej wykorzystano dane Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz Comité Européen des Assurances (CEA).

Opracowanie składa się z: uwag metodologicznych wraz z podstawowymi definicjami, odniesienia do procesów społeczno – gospodarczych istotnych dla rozwoju sektora, opisu podstawowych trendów zachodzących w ubezpieczeniach na świecie i Unii Europejskiej oraz analizy przedstawiającej sytuację sektora ubezpieczeniowego w Polsce. W części tabelarycznej (także Aneks Statystyczny w formie elektronicznej) zawarte zostały informacje pozyskane z bilansu, rachunku zysków i strat oraz ogólne dane o zakładach ubezpieczeniowych.

Autorzy opracowania będą wdzięczni za przekazanie uwag, oraz komentarzy, które będą wykorzystane w doskonaleniu następnych publikacji.

Dyrektor
Departamentu Studiów Makroekonomicznych
i Finansów

Mirosław Błazej

Warszawa, grudzień 2011

PREFACE

The Central Statistical Office of Poland presents the next edition of “Polish Insurance Market”. The main aim of this publication is to present the activity of the insurance sector in Poland. Data presented allows for analysis of its development and financial results.

Data used in this publication were acquired from the Polish Financial Supervision Authority, data regarding the world and European Union insurance sector were acquired from the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) and Comité Européen des Assurances (CEA).

This publication includes: methodical notes, together with basic definitions; reference to the social and economic processes essential for insurance sector, the main developments in insurance in the World and European Union, and detailed analysis of the insurance sector in Poland. Statistical Appendix (available also in electronic form) presents data from balance, profit and loss accounts and also general information regarding insurance companies.

The authors of the publication will be grateful for providing remarks and comments which will be helpful in improving subsequent releases of this publication.

*Director
Macroeconomic Studies and Finance Division*

Mirosław Błazej

Warsaw, December 2011

SPIS TREŚCI

CONTENTS

	Strona <i>Page</i>
Przedmowa ..... <i>Preface</i>	3
Uwagi metodyczne ..... <i>Methodical notes</i>	6
I. Uwarunkowania gospodarcze ..... <i>Economic conditions</i>	16
II. Światowy rynek ubezpieczeniowy ..... <i>Global insurance market</i>	30
III. Rynek ubezpieczeniowy w krajach Unii Europejskiej w 2009 r. ..... <i>Insurance market in European Union countries in 2009</i>	33
IV. Polski rynek ubezpieczeniowy ..... <i>Insurance market in Poland</i>	43
Podsumowanie ..... <i>Conclusions</i>	65
Bibliografia ..... <i>Bibliography</i>	66
Aneks Statystyczny – wybrane tablice ..... <i>Statistical Appendix – selected tables</i>	67
Aneks Statystyczny dostępny w wersji elektronicznej w formacie xls ..... <i>Statistical Appendix (available only in the electronic version in xls format)</i>	85

UWAGI METODYCZNE

1. Dane źródłowe o rynku ubezpieczeń z lat 2004-2010 pochodzą z zatwierdzonych przez audytorów sprawozdań finansowych firm ubezpieczeniowych. Dane te gromadzi i przetwarza na własne potrzeby Urząd Komisji Nadzoru Finansowego, jednak – zgodnie z programem badań statystycznych statystyki publicznej – część zbiorów udostępnia w zagregowanej formie Głównemu Urzędowi Statystycznemu, m. in. w celu opracowania niniejszej publikacji.
2. Tablice prezentują dane dotyczące krajowych zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji według wartości nominalnych.

METHODICAL NOTES

1. *Source data regarding insurance market 2004-2010 come from financial statements of insurance companies approved by auditors. The Polish Financial Supervision Authority gathers and converts these data for its own. However, according to programme of statistical surveys of official statistics, the PFSA makes part of data set accessible in aggregated form for The Central Statistical Office, for instance in order to elaborate the present publication.*
2. *Tables are based on data from polish insurance companies, the figures are calculated in nominal terms.*

SŁOWNICZEK POJĘĆ

Agent ubezpieczeniowy – przedsiębiorca wykonujący działalność agencyjną na podstawie umowy zawartej z zakładem ubezpieczeń i wpisany do rejestru agentów ubezpieczeniowych, upoważniony do stałego zawierania umów ubezpieczenia w imieniu i na rzecz danego zakładu ubezpieczeń.

Działalność ubezpieczeniowa – wykonywanie czynności ubezpieczeniowych związanych z oferowaniem i udzielaniem ochrony na wypadek ryzyka wystąpienia skutków zdarzeń losowych, w zakresie poszczególnych grup ubezpieczeń.

Działy ubezpieczeń – ze względu na przedmiot objęty ochroną, ubezpieczenia dzieli się na dwa działy: dział I – ubezpieczenia na życie i dział II – pozostałe ubezpieczenia osobowe i ubezpieczenia majątkowe. W obrębie poszczególnych działów wydziela się grupy ryzyka.

Kapitał podstawowy – obejmuje kapitał akcyjny w zakładach ubezpieczeń działających w formie spółek akcyjnych oraz kapitał zakładowy w towarzystwach ubezpieczeń wzajemnych.

Kapitał własny – suma wszystkich środków oddanych zakładowi do dyspozycji przez jego akcjonariuszy/udziałowców. Na kapitał własny składają się: kapitał podstawowy (krajowy i zagraniczny), należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna), akcje własne (wielkość ujemna), kapitał (fundusz) zapasowy, kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny, pozostałe kapitały rezerwowe, zysk (strata) z lat ubiegłych oraz zysk (strata) netto.

Koszty – obejmują: odszkodowania i świadczenia na udziale własnym z uwzględnieniem zmiany stanu rezerw, zmiany stanu innych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych, premie i rabaty dla ubezpieczonych na udziale własnym łącznie ze zmianą stanu rezerw, koszty działalności ubezpieczeniowej; pozostałe koszty techniczne na udziale własnym, koszty działalności lokacyjnej; zmiany stanu rezerw na wyrównanie szkodowości (ryzyka), pozostałe koszty operacyjne.

Koszty administracyjne – obejmują koszty zarządu i administracji oraz wszelkie koszty o charakterze ogólnym związane z działalnością ubezpieczeniową i reasekuracyjną, m.in.: koszty utrzymania biur, pocztowe i telekomunikacyjne, koszty usług obcych, koszty zużycia energii, materiałów, amortyzacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, wynagrodzenia wraz z narzutami, koszty podróży służbowych.

Koszty akwizycji – obejmują wszelkie koszty bezpośrednio związane z zawieraniem umów ubezpieczenia oraz zainkasowaniem składki (prowinizje pośredników, koszty badań lekarskich oraz ekspertyz i atestów przy ocenie ryzyka ubezpieczeniowego) oraz pośrednie, w tym koszty reklamy i promocji produktów ubezpieczeniowych oraz koszty ogólne związane z badaniem wniosków i wystawianiem polis.

Koszty działalności ubezpieczeniowej – obejmują sumę kosztów akwizycji i kosztów administracyjnych pomniejszoną o otrzymane prowizje reasekuracyjne i udziały w zyskach reasekuratorów.

Liczba umów/polis – to liczba wszystkich polis aktywnych (czynnych) na koniec okresu sprawozdawczego. Jedna polisa może obejmować jedno ubezpieczenie (np. OC komunikacyjne) lub kilka rodzajów ubezpieczeń (np. OC rolników, ubezpieczenie budynków rolnych, ubezpieczenie upraw i zwierząt). Wyjątkiem są polisy

grupowe, obejmujące większą liczbę osób. Zgodnie z przepisami Ustawy o działalności ubezpieczeniowej z 22 maja 2003 r. ubezpieczyciele na życie mogą zawierać ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe (grupa 5 działu I) wyłącznie jako uzupełnienie ubezpieczeń z grup 1-4.

Liczba wypłaconych odszkodowań i świadczeń – ilość wypłaconych przez ubezpieczycieli kwot w związku z zaistniałym zdarzeniem (np. urodzeniem dziecka, wypadkiem) objętym wcześniej wykupionym ubezpieczeniem. Jest to liczba wypłat w roku kalendarzowym. Wypłaty związane z danym wypadkiem na rzecz jednego podmiotu z określonego tytułu liczy się jako jedna wypłata.

Odszkodowania i świadczenia brutto – odszkodowania i świadczenia przed uwzględnieniem udziału reasekuratorów.

Odszkodowania i świadczenia wypłacone na udziale własnym – obejmują wszelkie wypłaty z tytułu odszkodowań i świadczeń za szkody i wypadki łącznie z wszelkimi kosztami likwidacji szkód. Pozycja obejmuje również odszkodowania z tytułu koasekuracji, w części przypadającej na udział ubezpieczyciela oraz rozliczone przez cedentów odszkodowania z tytułu reasekuracji czynnej.

Osoby fizyczne – osoby nieprowadzące działalności gospodarczej (krajowe i zagraniczne), łącznie z indywidualnymi gospodarstwami rolnymi.

Otrzymane prowizje reasekuracyjne i udziały w zyskach reasekuratorów – kwoty przekazywane ubezpieczycielowi przez reasekuratora w celu współfinansowania kosztów pozyskania ubezpieczenia będącego przedmiotem reasekuracji.

Polisa/umowa ubezpieczeniowa – dokument wystawiony przez zakład ubezpieczeń potwierdzający zawarcie umowy ubezpieczenia; określa się w niej przede wszystkim kto i co ubezpiecza, sumę ubezpieczenia, okres ubezpieczenia oraz wysokość składki.

Pozostałe koszty i przychody operacyjne – koszty i przychody nie związane bezpośrednio ze zwykłą działalnością ubezpieczyciela, a w szczególności koszty i przychody związane ze: sprzedażą, likwidacją lub nie planowymi odpisami amortyzacyjnymi środków trwałych; odpisaniem inwestycji, które nie dały zamierzonego efektu gospodarczego; likwidacją wartości niematerialnych i prawnych; odpisaniem należności i zobowiązań przedawnionych, umorzonych, nieściągalnych; utworzeniem i rozwiązaniem rezerw, z wyjątkiem dotyczących operacji finansowych; odpisami aktualizującymi wartość zapasów rzeczowych składników majątku obrotowego; zapłatą lub otrzymaniem odszkodowań, kar i grzywien, otrzymaniem lub przekazaniem darowizn; otrzymaniem dotacji, subwencji i dopłat na inne cele niż nabycie lub wytworzenie środków trwałych, wykonanie prac rozwojowych.

Pozostałe koszty techniczne – w zakresie ubezpieczeń bezpośrednich i reasekuracji czynnej – w szczególności zalicza się następujące koszty:

- wpłaty na Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny;
- wpłaty na pokrycie kosztów nadzoru;
- wpłaty na pokrycie kosztów działalności Polskiej Izby Ubezpieczeń;
- wydatki poniesione na cele prewencyjne, mające na celu zapobieganie powstawaniu szkód i ograniczenia ich rozmiarów;
- wpłaty na rzecz Związku Ochotniczej Straży Pożarnej,
- pozostałe koszty techniczne.

Pozostałe przychody techniczne – przychody, których źródłem są m.in.:

- w zakresie ubezpieczeń bezpośrednich: opłaty za cesję; wpłaty za wystawienie certyfikatów, zaświadczenia duplikatów dowodu ubezpieczenia; odsetki za nieterminowe opłacenie składek ubezpieczeniowych (w przypadku ubezpieczeń obowiązkowych), bądź też nieterminowe opłacenie poszczególnych rat (w przypadku rozłożenia składki ubezpieczeniowej na raty); różne opłaty manipulacyjne;
- w zakresie reasekuracji czynnej: odsetki od depozytów zatrzymanych przez cedentów i odsetki karne przewidziane umową za nieterminowe regulowanie sald.

Pozostałe podmioty – podmioty, które nie zaklasyfikowały się ani do „osób fizycznych”, ani do „przedsiębiorstw” (np. fundacje, stowarzyszenia, jednostki budżetowe, itp.).

Przychody – obejmują: składkę zarobioną na udziale własnym; przychody z lokat; pozostałe przychody techniczne na udziale własnym; pozostałe przychody operacyjne.

Reasekuracja – przeniesienie pomiędzy ubezpieczycielami całości lub części ryzyka z tytułu umów ubezpieczeniowych. Polega to na przekazaniu reasekuratorowi części składek zebranych przez zakład ubezpieczeń z tytułu ubezpieczenia podlegającego reasekuracji oraz pokrywaniu przez reasekuratora przypadającej na niego części świadczeń z tytułu ubezpieczeń objętych ochroną reasekuracyjną.

Reasekuracja czynna – przejście przez zakład ubezpieczeń ryzyka od innego zakładu ubezpieczeniowego.

Reasekuracja bierna – przeniesienie (cesja) przez ubezpieczyciela prowadzącego działalność ubezpieczeniową w zakresie ubezpieczeń bezpośrednich części ryzyk wynikających z zawartych umów ubezpieczeniowych na ubezpieczyciela prowadzącego działalność reasekuracyjną (reasekuratora). Dzięki podziałowi ryzyka zakład ubezpieczeniowy rozszerza swoje możliwości mogąc przyjmować większe ryzyka.

Regres ubezpieczeniowy – roszczenie regresowe, jakie przysługuje zakładowi ubezpieczeń wobec osób trzecich odpowiedzialnych za szkody, z tytułu których zakład ubezpieczeń wypłacił ubezpieczonemu odszkodowanie.

Rezerwa na niewypłacone odszkodowania i świadczenia – zobowiązanie ubezpieczyciela wobec ubezpieczonych z tytułu powstałych w danym okresie szkód. Rezerwa tworzona jest w wysokości odpowiadającej ustalonej lub przewidywanej ostatecznej wartości przyszłych wypłat odszkodowań i świadczeń związanych z zaistniałymi szkodami, powiększonej o koszty likwidacji szkód.

Rezerwa na pokrycie ryzyka niewygasłego – rezerwę przeznacza się na pokrycie przyszłych szkód, świadczeń i kosztów wynikających z zawartych umów ubezpieczenia. W ubezpieczeniach działu II stanowi ona różnicę pomiędzy przewidywaną wartością przyszłych odszkodowań, świadczeń i kosztów, a sumą wielkości rezerwy składek oraz przewidywalnych przyszłych składek. W ubezpieczeniach działu I rezerwę tę ustala się metodami aktuarialnymi.

Rezerwa składek – tworzona jako składka przypisana przypadająca na następne okresy sprawozdawcze, proporcjonalnie do okresu, na jaki składka została przypisana i/lub przewidywanego ryzyka w następnych okresach sprawozdawczych.

Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe – rezerwy, które powinny zapewnić pełne pokrycie wszelkich bieżących i przyszłych zobowiązań, jakie mogą wynikać z zawartych umów ubezpieczenia. Na rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe składają się: rezerwa składek, rezerwa na ryzyka niewygasłe, rezerwa na niewypłacone odszkodowania i świadczenia, rezerwa na wyrównanie szkodowości (ryzyka), rezerwa w dziale ubezpieczeń na życie, rezerwa gdy ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający, rezerwa na premie i rabaty dla ubezpieczonych, pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe.

Składka ubezpieczeniowa – należność, którą ubezpieczający lub ubezpieczony jest zobowiązany zapłacić zakładowi ubezpieczeń za świadczenie ochrony ubezpieczeniowej w ciągu określonego okresu ubezpieczenia.

Składka przypisana brutto – kwoty składek brutto należne z tytułu zawartych w okresie sprawozdawczym umów ubezpieczenia, niezależnie od tego, czy kwoty te opłacono.

Składka zarobiona brutto – składka przypisana brutto z tytułu umów ubezpieczenia należna w okresie sprawozdawczym pomniejszona (lub powiększona) o zmiany stanu rezerw składek oraz rezerw na ryzyko niewygasłe brutto.

Składka zarobiona na udziale własnym – składka zarobiona pomniejszona o udział reasekuratorów w składce oraz pomniejszona (lub powiększona) o udział reasekuratorów w zmianie stanu rezerw.

Średnioroczna liczba pracujących – suma liczby pracujących w osobach na koniec każdego miesiąca sprawozdawczego dzielona przez liczbę miesięcy, za które sporządzane jest zestawienie.

Średnioroczne zatrudnienie – suma stanu zatrudnienia na koniec każdego miesiąca sprawozdawczego dzielona przez liczbę miesięcy, za które sporządzane jest zestawienie.

Techniczny rachunek ubezpieczeń – sprawozdanie finansowe ubezpieczycieli sporządzane wyłącznie z ich działalności ubezpieczeniowej. Wynik osiągany na podstawie tego sprawozdania to wynik techniczny, który przenoszony jest do ogólnego rachunku wyników (tj. rachunku wyników z całokształtu działalności ubezpieczycieli), w celu ustalenia wyniku finansowego brutto i netto. Inny rachunek techniczny obowiązani są sporządzać ubezpieczyciele na życie, a inny pozostali ubezpieczyciele.

Towarzystwo ubezpieczeń wzajemnych – towarzystwo ubezpieczające swoich członków na zasadzie wzajemności. Uzyskanie członkostwa musi być związane z zawarciem umowy ubezpieczenia. Działalność towarzystwa musi być rentowna, ale nienastawiona na osiągnięcie zysku.

Ubezpieczenie bezpośrednie – ubezpieczenie wynikające z umów zawartych pomiędzy ubezpieczycielem a ubezpieczającym, bez względu na fakt pośredniczenia osób trzecich w zawarciu tych umów.

Ubezpieczenie grupowe – ubezpieczenie polegające na objęciu ochroną ubezpieczeniową większej liczby osób. Ubezpieczyciel wystawia jedną polisę. W przypadku, gdy osoba fizyczna miała zawartą umowę ubezpieczeniową grupową, a następnie w tym samym okresie sprawozdawczym zmieniła ją na indywidualną, to aby nie dublować danych, wykazano ją tylko raz, tzn. jako posiadającą ubezpieczenie grupowe.

Ubezpieczenia indywidualne – ubezpieczenia zawierane bezpośrednio przez indywidualnego zainteresowanego, niezależnie np. od ubezpieczenia grupowego zawartego w pracy.

Ubezpieczenia majątkowe – przedmiotem ubezpieczenia jest określona wartość majątkowa (przedmiotu, obiektu, materiałów, itp.) lub ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej.

Ubezpieczenia obowiązkowe – ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej podmiotu lub ubezpieczenie mienia, jeśli ustawa nakłada obowiązek zawarcia umowy ubezpieczenia.

Ubezpieczenia osobowe – przedmiotem ubezpieczenia jest życie, zdrowie lub zdolność do pracy.

Ubezpieczyciele na życie – podmioty prowadzące ubezpieczenia na życie (dział I z Załącznika do Ustawy o działalności ubezpieczeniowej z dnia 22 maja 2003 r.).

Ubezpieczyciele majątkowi – podmioty prowadzące pozostałe ubezpieczenia osobowe oraz ubezpieczenia majątkowe (dział II z Załącznika do Ustawy o działalności ubezpieczeniowej z dnia 22 maja 2003 r.).

Ubezpieczyciele z przewagą kapitału zagranicznego – ubezpieczyciele, dla których udział kapitału zagranicznego w kapitale podstawowym wynosi więcej niż 50%.

Udział reasekuratorów w składce – przekazane reasekuratorom składki z tytułu umowy reasekuracyjnej.

Udział reasekuratorów w odszkodowaniach i świadczeniach – otrzymane od reasekuratorów odszkodowania i świadczenia z tytułu umowy reasekuracyjnej.

Wynik finansowy brutto – różnica pomiędzy przychodami a kosztami, skorygowana o saldo zysków i strat nadzwyczajnych (wynik dodatni jest zyskiem brutto, a ujemny stratą brutto).

Wynik finansowy netto – wynik finansowy brutto pomniejszony o obowiązkowe obciążenia z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych i płatności z nim zrównanych na podstawie odrębnych przepisów.

Wynik z działalności operacyjnej – różnica pomiędzy przychodami a kosztami.

Wynik techniczny – wynik z działalności ubezpieczeniowej bez uwzględnienia przychodów i kosztów działalności lokacyjnej.

Zatrudnieni – do zatrudnionych zalicza się osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru lub mianowania, z wyjątkiem osób zatrudnionych poza granicami kraju, przebywających na urloпах wychowawczych i bezpłatnych w wymiarze powyżej 3 miesięcy.

WSKAŹNIKI

WSKAŹNIKI USTAWOWE:

Wskaźnik monitorowania działalności – $\frac{\text{Środki własne}}{\text{max (margines wypłacalności, kapitał gwarancyjny)}} * 100\%$

Wskaźnik pokrycia rezerw – $\frac{\text{Aktywa na pokrycie rezerw techniczno – ubezpieczeniowych}}{\text{rezerwy techniczno – ubezpieczeniowe}} * 100\%$

WSKAŹNIKI WYPŁACALNOŚCI, PŁYNNOŚCI FINANSOWEJ ORAZ ZDOLNOŚCI PŁATNICZEJ:

Współczynnik wypłacalności – $\frac{\text{Środki własne}}{\text{składka przypisana na udziale własnym}} * 100\%$

Wskaźnik płynności finansowej – $\frac{((\text{Lokaty płynne} + \text{środki pieniężne}))}{\text{składka przypisana brutto}} * 100\%$

Wskaźnik zdolności płatniczej na udziale własnym – $\frac{((\text{Zobowiązania} + \text{fundusz ubezpieczeniowy}))}{(\text{lokaty płynne} + \text{środki pieniężne})} * 100\%$

Wskaźnik pieniężnego pokrycia zobowiązań – $\frac{((\text{Przepływy netto z działalności operacyjnej} - \text{dywidendy wypłacone}))}{(\text{fundusz ubezpieczeniowy} + \text{zobowiązania})} * 100\%$

Należności do środków własnych – $\frac{\text{Należności}}{\text{środki własne}} * 100\%$

Wskaźnik cyklu należności (w dniach) – $\frac{\text{Średni stan należności}}{\text{składka przypisana brutto}} * 365$

Zobowiązania do środków własnych – $\frac{\text{Zobowiązania}}{\text{środki własne}} * 100\%$

Wskaźnik płacenia zobowiązań (w dniach) – $\frac{\text{Średni stan zobowiązań}}{\text{składka przypisana brutto}} * 365$

WSKAŹNIKI RENTOWNOŚCI:

Wskaźnik rentowności działalności technicznej – $\frac{\text{Wynik techniczny}}{\text{składka zarobiona na udziale własnym}} * 100\%$

Wskaźnik rentowności działalności lokacyjnej – (Dochody z lokat / średnia wartość lokat bilansowych) * 100%

Wskaźnik rentowności sprzedaży – (Wynik finansowy netto / składka przypisana brutto) * 100%

Wskaźnik rentowności kapitałów własnych – (Wynik finansowy netto / kapitały własne) * 100%

Wskaźnik rentowności majątku – (Wynik finansowy netto / aktywa) * 100%

WSKAŹNIKI SPRAWNOŚCI DZIAŁANIA:

Dynamika składki przypisanej brutto – (Składka przypisana brutto w badanym okresie / składka przypisana brutto w poprzednim okresie) * 100%

Dynamika składki przypisanej na udziale własnym – (Składka przypisana na udziale własnym w badanym okresie / składka przypisana na udziale własnym w poprzednim okresie) * 100%

Dynamika odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto – (Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto w badanym okresie / odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto w poprzednim okresie) * 100%

Dynamika odszkodowań i świadczeń wypłaconych na udziale własnym – (Odszkodowania i świadczenia wypłacone na udziale własnym w badanym okresie / odszkodowania i świadczenia wypłacone na udziale własnym w poprzednim okresie) * 100%

Stopa rezerw technicznych – (Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe na udziale własnym / składka przypisana na udziale własnym) * 100%

Wskaźnik zabezpieczenia wypłat odszkodowań i świadczeń – (Fundusz ubezpieczeniowy + kapitały własne / składka przypisana na udziale własnym) * 100%

Rezerwa składki brutto do składki przypisanej brutto – (Rezerwa składek brutto / składka przypisana brutto) * 100%

Rezerwa ubezpieczeń na życie do składki przypisanej na udziale własnym – ((Rezerwa ubezpieczeń na życie na udziale własnym + rezerwa dla ubezpieczeń na życie, jeżeli ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający na udziale własnym) / składka przypisana na udziale własnym) * 100%

Rezerwa na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia do odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto – (Rezerwa na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia / odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto) * 100%

Wskaźnik rotacji majątku – (Składka przypisana brutto / średnia wartość aktywów) * 100%

Wskaźnik przychodowości kapitałów własnych – (Składka przypisana na udziale własnym / kapitały własne) * 100%

Dynamika lokat – (Lokaty bilansowe na koniec badanego okresu / lokaty bilansowe na początek badanego okresu) * 100%

Udział lokat w składce przypisanej na udziale własnym – (Lokaty bilansowe / składka przypisana brutto na udziale własnym) * 100%

Ogólny wskaźnik poziomu lokat – (Lokaty bilansowe / (kapitały własne + fundusz ubezpieczeniowy)) * 100%

Współczynnik szkodowości brutto – ((Odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto + zmiana stanu rezerw na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia brutto) / składka zarobiona brutto) * 100%

Współczynnik szkodowości na udziale własnym – (Odszkodowania i świadczenia / składka zarobiona na udziale własnym) * 100%

Wskaźnik kosztów akwizycji – (Koszty akwizycji / składka przypisana brutto) * 100%

Wskaźnik kosztów administracyjnych – (Koszty administracyjne / składka przypisana brutto) * 100%

Wskaźnik kosztów działalności ubezpieczeniowej – (Koszty działalności ubezpieczeniowej / składka przypisana brutto) * 100%

Wskaźnik kosztów technicznych na udziale własnym – ((Koszty działalności ubezpieczeniowej + pozostałe koszty techniczne na udziale własnym) / składka przypisana na udziale własnym) * 100%

WSKAŹNIKI WSPÓLZALEŻNOŚCI:

Wskaźnik zatrzymania składki – (Składka przypisana na udziale własnym / składka przypisana brutto) * 100%

Wskaźnik zatrzymania odszkodowań i świadczeń – (Odszkodowania i świadczenia wypłacone na udziale własnym / odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto) * 100%

Wskaźnik zatrzymania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych – (Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe na udziale własnym / rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe brutto) * 100%

VOCABULARY

Acquisition costs – include all costs directly connected with the conclusion of insurance contracts and collection of premiums (broker commissions, costs of medical examination, expertise and approval connected with the assessment of the insurance risk) and indirect costs, including the costs of advertising and promoting the insurance products and overhead costs connected with the examination of applications and issue of policies.

Administrative expenses – include the costs of management and administration and all costs of a general nature connected with the insurance and reinsurance activity, among other costs: office costs, postal and telecommunication costs, costs of outsourced services, costs of energy consumption, usage of materials, depreciation of tangible and intangible assets, costs of remuneration with surcharges, costs of business travel.

Capital and reserves – a sum of all capitals put at the company's disposal by its shareholders. The equity capital consists of: subscribed capital (domestic and foreign), called-up subscribed capital (negative value), own shares (negative value), reserve capital (fund), revaluation capital (fund), other reserve capital, profit (loss) from previous years and net profit (loss).

Claims paid-net of reinsurance – include all the payments on account of claims and benefits for damages and accidents including all costs of loss adjustment. The item also includes all claims on account of coinsurance and reinsurance accepted, in a portion falling on the share of the insurer.

Compulsory insurance – third-person liability insurance or property insurance, if the Act imposes a duty to conclude the insurance contract.

Costs – include: claims incurred including change in provisions, net of reinsurance, change in other technical provisions-net of reinsurance, bonuses and rebates including change in provisions-net of reinsurance, net operating expenses, other technical charges-net of reinsurance, investment charges, change in equalization provision, other operating expenses.

Direct insurance – insurance resulting from contracts concluded between the insurer and the insured, regardless of the fact of agency in the conclusion of contracts.

Division (Branch) of insurance – the insurance is split into two divisions in respect of the object covered by the insurance: division I – life insurance and division II – non-life insurance.

Earned premiums – gross earned premiums reduced by outward reinsurance premiums and reduced (or increased) by reinsurers' share in change of provision for unearned premiums.

Gross claims – claims before taking into account the share of reinsurers.

Gross earned premium – a gross premium written on account of the insurance contracts due within the reporting period, reduced (or increased) by the change of the state of the gross provision for unexpired risk or premium provision.

Gross profit/loss – difference between the income and costs, adjusted by the extraordinary profit and loss balance (positive result is a gross profit, negative result is a gross loss).

Gross written premium – amounts of gross premiums due on account of insurance contracts concluded within the reporting period, regardless of whether the amounts have been paid.

Group insurance – insurance consisting of insurance cover for a larger number of people. The insurer issues one policy. If a natural person had a group insurance contract concluded and then in the same reporting prior changed it to individual insurance contract, person would have been shown only once, as a group insurance holder in order to avoid duplication of data.

Income – include: earned premium; investment income; other technical income-net of reinsurance; other operating income.

Individual insurance – insurance concluded directly by the individual person concerned, regardless of, e.g., group insurance concluded at work.

Insurance activity – carrying on insurance activity connected with the offering and providing of insurance cover against the risk of occurrence of the results of accidents, in individual insurance groups.

Insurance agent – an entrepreneur carrying on agency activity on the basis of contract concluded with insurance company, who is entered into the register of insurance agents and authorized permanently to conclude insurance contracts on behalf of and for the benefit of the insurance company.

Insurance policy/contract – a document made out by the insurance company confirming that the insurance contract has in fact been concluded; defining, first and foremost, who is insuring and what, the amount of insurance, the period of insurance and the level of premium.

Insurance premium – an amount the insuring or the insured is due to pay the insurance company for the insurance cover within a defined period of insurance.

Insurance recourse – a recourse claim, the insurance company is entitled to, against third parties responsible for damages on account of which the insurance company paid a claim to the insured.

Insurers with majority of foreign capital – insurers having over 50% of share of foreign capital in the subscribed capital.

Life insurers – entities carrying on life insurance activity (division I of the Annex to the Act on Insurance Activity of 22 May 2003).

Mutual insurance society – a society insuring its members on mutual terms. To obtain the membership a potential member has to sign an insurance contract. The operation of the society has to be profitable but not oriented on gaining profits.

Natural persons – persons who do not carry on business activity (nationals and foreigners), including individual farms.

Net operating expenses – include a sum total of the acquisition costs and administrative expenses; reduced by the received reinsurance commissions and profit participation.

Net profit/loss – gross profit reduced by the compulsory charges on account of the corporate income tax and the leveled payments on the grounds of separate regulations.

Number of contracts/policies – a number of all active policies at the end of the reporting period. One policy can include one insurance (e.g. motor vehicle liability insurance) or several types of insurance (e.g. farmer's liability insurance, farm buildings insurance, cultivations and animals insurance); except for collective policies covering a larger group of people. According to the regulations of the Act on Insurance Activity of 22 May 2003 the life insurers can conclude accident and sickness insurance contracts (class 5 of division I) only as addition to insurance from class 1-4.

Number of paid claims – number of amounts paid by the insurers in connection with the ensuing event (e.g. birth of a child, accident) covered with a bought insurance. This includes the number of payments in a calendar year. Payments on a specified account connected with the same accident for the benefit of one entity are considered as one payment.

Other entities – entities who were classified neither as “natural persons” nor as “enterprises” (e.g. foundations, associations, budget organizations etc.).

Other operating expenses and income – costs and revenues which are not directly connected with the usual activity of the insurer, in particular the costs and revenues connected with: sale, liquidation or unscheduled depreciation allowance of fixed assets; writing off of investments which have not yielded the intended economic result; liquidation of intangible assets, writing off of stale, remitted or unrecoverable receivables and liabilities, generation and write-back of provisions, except for provisions concerning financial operations; write-offs revealing the stock of material components of working assets; payment or receipt of claims, penalties or fines, receipt or giving of donation, receipt of subsidies, subventions and extra money on purposes other than the purchase or production of fixed assets, developmental works.

Other technical charges – in the area of direct insurance and reinsurance accepted – in particular include the following costs:

- expenditures incurred for prevention purposes, aimed at preventing the occurrence of claims;
- other technical costs;
- payments for the benefit of the Association of Voluntary Fire Brigade;
- payments to cover the costs of control;
- payments to cover the costs of the Polish Chamber of Insurance;
- payments to the Insurance Guarantee Fund;
- the area of direct insurance: assignment charges, payments for the issue of certificates, certification of duplicates of the proof of insurance; interests for late payment of premiums (in case of compulsory

insurance), or late payment of the individual installments (if the insurance premium is split into several installments); various handling charges;

- the area of inward reinsurance: interests from deposits kept by the assignors and penal interest for late settlement of balances, provided for in the contract.

Other technical income – revenues that originate in:

Outward reinsurance – transferring (assigning) a portion of the risks resulting from the concluded insurance contracts by an insurer carrying on business activity in the area of direct insurance to a reinsurer. Thanks to the distribution of risk the insurance company extends its capacities and is able to cover bigger risks.

Personal insurance – the object of insurance being life, health or ability to work.

Profit/loss on operating activity – difference between the income and costs.

Property insurance – the subject of the insurance being a defined material value (of an object, facility, materials etc.) or a third-party liability insurance.

Property insurers – entities carrying on non-life insurance activity (division II of the Annex to the Act on Insurance Activity of 22 May 2003).

Provision for claims outstanding – provisions for claims which have been occurred but not yet finally settled. The provision is generated in the amount corresponding to the determined or predicted final value of the to be paid claims connected with the occurred losses, increased by the costs of loss adjustment.

Provision for unearned premium – is generated as a written premium falling on the next reporting periods, proportionally to the period the premium has been written for and/or a risk expected in the next reporting periods.

Provision for unexpired risk – the provision is assigned to cover future damages, claims and costs resulting from the concluded insurance contracts. In the non-life insurance it is a difference between an expected value of future compensations, claims and costs and a sum of the amount of provision for unearned premiums and possible expected future premiums according to the already concluded insurance contracts. In the life insurance that provision is calculated by using actuarial methods.

Received reinsurance commissions and profit participation – amounts transferred to the insurer by the reinsurer to co-finance the costs in connection with the acquisition and administration of insurance business.

Reinsurance – transferring the whole or a portion of risk from insurance contracts between the insurers. It consists in transferring to the reinsurer a portion of premiums collected by the insurance company on account of the reinsured insurance and covering by the reinsurer a portion of benefits falling on him on account of the reinsured insurance.

Reinsurance accepted – assuming a portion of the risk by one insurance company from another insurance company.

Share of reinsurers in claims – claims and benefits received from reinsurers on account of the reinsurance contract.

Share of reinsurers in the premium – transferring a premium to reinsurer on account of the reinsurance contract.

Subscribed capital – includes stock capital in insurance companies operating in the form of joint stock companies and initial capital in mutual insurance societies.

Technical account – finance statement of the insurers drawn from their insurance business only. The result achieved on the basis of the statement is a technical result, transferred to the General Profit and Loss Account (i.e. account of results from the whole business operation of the insurers), in order to determine the net and gross profit. The life insurers and other insurers are required to draw different technical accounts.

Technical provisions – provisions which should ensure full cover of all the current and future liabilities that may result from the concluded insurance contracts. The technical provisions include: provision for unearned premium, provision for unexpired risk, provision for claims outstanding, equalization provision, life assurance provision, provision for life assurance policies where the investment risk is borne by the policyholder, provision for bonuses and rebates, other technical provisions.

Technical result – is the result from insurance activities before investment income.

RATIOS

STATUTORY RATIOS:

Activity monitoring ratio – (Available solvency margin / max (required solvency margin, guarantee fund)) * 100%

Provisions cover ratio – (Assets covering technical provisions / technical provisions) * 100%

SOLVENCY, FINANCIAL LIQUIDITY AND CAPACITY TO MAKE PAYMENTS RATIOS:

Solvency ratio – (Available solvency margin / written premiums – net of reinsurance) * 100%

Financial liquidity ratio – ((Liquid investments + cash) / gross written premiums) * 100%

Capacity to make payments ratio – net of reinsurance – ((Creditors + insurance fund) / liquid investments + cash) * 100%

Creditors cover ratio – ((Net flow from operating activities – dividends paid) / (insurance fund + creditors)) * 100%

Debtors to available solvency margin – (Debtors / available solvency margin) * 100%

Debtors cycle ratio (in days) – (Average debtors / gross written premiums) * 365

Creditors to available solvency margin – (Creditors / available solvency margin) * 100%

Creditors payment ratio (in days) – (Average creditors / gross written premiums) * 365

PROFITABILITY RATIOS:

Profitability ratio of technical activity – (Technical result / earned premiums – net of reinsurance) * 100%

Profitability ratio of investment activity – (Investment income / average value of balance-sheet investments) * 100%

Sales profitability ratio – (Net financial result / gross written premiums) * 100%

Equity profitability ratio – (Net financial result / capital and reserves) * 100%

Assets profitability ratio – (Net financial result / assets) * 100%

RATIOS OF ACTIVITY EFFICIENCY:

Dynamics of gross written premium – (Gross written premiums as of the reporting period / gross written premiums as of the previous reporting period) * 100%

Dynamics of written premiums – net of reinsurance – (Written premiums – net of reinsurance as of the reporting period / written premiums – net of reinsurance as of the previous reporting period) * 100%

Dynamics of gross claims paid – (Gross claims paid as of the reporting period / gross claims paid as of the previous reporting period) * 100%

Dynamics of claims paid – net of reinsurance – (Claims paid – net of reinsurance as of the reporting period / claims paid – net of reinsurance as of the previous reporting period) * 100%

Rate of technical provisions – (Technical provisions – net of reinsurance / written premiums – net of reinsurance) * 100%

Claims payment security ratio – (Insurance fund + capital and reserves / written premiums – net of reinsurance) * 100%

Provision for unearned premiums to gross written premiums – (Gross provision for unearned premiums / gross written premiums) * 100%

Life assurance provision to written premiums – net of reinsurance – ((Life assurance provision – net of reinsurance + net of reinsurance provision for life assurance policies where the investment risk is borne by the policyholders) / written premiums – net of reinsurance) * 100%

Provision for claims outstanding to gross claims paid – (Provision for claims outstanding / gross claims paid) * 100%

Assets turnover ratio – (Gross written premiums / average assets value) * 100%

Ratio of capital and reserves profitability – (Written premiums – net of reinsurance / capital and reserves) * 100%

Investment dynamics – (Balance-sheet investments as of the end of the reporting period / balance-sheet investments as of the beginning of the reporting period) * 100%

Investments share in the written premiums – net of reinsurance – (Balance-sheet investments / written premiums – net of reinsurance) * 100%

General ratio of investments level – $(\text{Balance sheet investments} / (\text{capital and reserves} + \text{insurance fund})) * 100\%$

Gross claims ratio – $((\text{Gross claims paid} + \text{gross change in provision for claims outstanding}) / \text{gross earned premiums}) * 100\%$

Claims ratio – net of reinsurance – $(\text{Claims incurred} / \text{earned premiums} - \text{net of reinsurance}) * 100\%$

Acquisition costs ratio – $(\text{Acquisition costs} / \text{gross written premiums}) * 100\%$

Administrative expenses ratio – $(\text{Administrative expenses} / \text{gross written premiums}) * 100\%$

Net – operating expenses ratio – $(\text{Net – operating expenses} / \text{gross written premiums}) * 100\%$

Ratio of technical charges – net of reinsurance – $((\text{Net – operating expenses} + \text{other technical charges} - \text{net of reinsurance}) / \text{written premiums} - \text{net of reinsurance}) * 100\%$

INTERDEPENDENCE RATIOS:

Premiums retention ratio – $(\text{Written premiums} - \text{net of reinsurance} / \text{gross written premiums}) * 100\%$

Claims retention ratio – $(\text{Claims paid} - \text{net of reinsurance} / \text{gross claims paid}) * 100\%$

Technical provisions retention ratio – $(\text{Technical provisions} - \text{net of reinsurance} / \text{gross technical provisions}) * 100\%$

AKTY PRAWNE

Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz. U. Nr. 124, poz. 1151 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr. 124, poz. 1152 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o nadzorze ubezpieczeniowym i emerytalnym oraz Rzeczniku Ubezpieczonych (Dz. U. Nr. 124, poz. 1153 z późn. zm.)

Ustawa z dnia 22 maja 2003 r. o pośrednictwie ubezpieczeniowym (Dz. U. Nr. 124, poz. 1154 z późn. zm.)

Rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2009 r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji (Dz. U. Nr. 226, poz. 1825)

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2010 r. w sprawie kwartalnych i dodatkowych rocznych sprawozdań finansowych i statystycznych zakładów ubezpieczeń (Dz. U. Nr. 248, poz. 1654)

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 16 grudnia 2010 r. w sprawie kwartalnych i dodatkowych rocznych sprawozdań finansowych i statystycznych zakładów reasekuracji (Dz. U. Nr. 256, poz. 1720)

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 listopada 2003 r. w sprawie sposobu wyliczenia wysokości marginesu wypłacalności oraz minimalnej wysokości kapitału gwarancyjnego dla działów i grup ubezpieczeń (Dz. U. Nr. 211, poz. 2060 z późn. zm.)

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 2 października 2009 r. w sprawie sposobu wyliczenia wysokości marginesu wypłacalności zakładów reasekuracji oraz minimalnej wysokości kapitału gwarancyjnego dla rodzajów reasekuracji (Dz. U. Nr. 169, poz. 1330 z późn. zm.)

I. Uwarunkowania gospodarcze

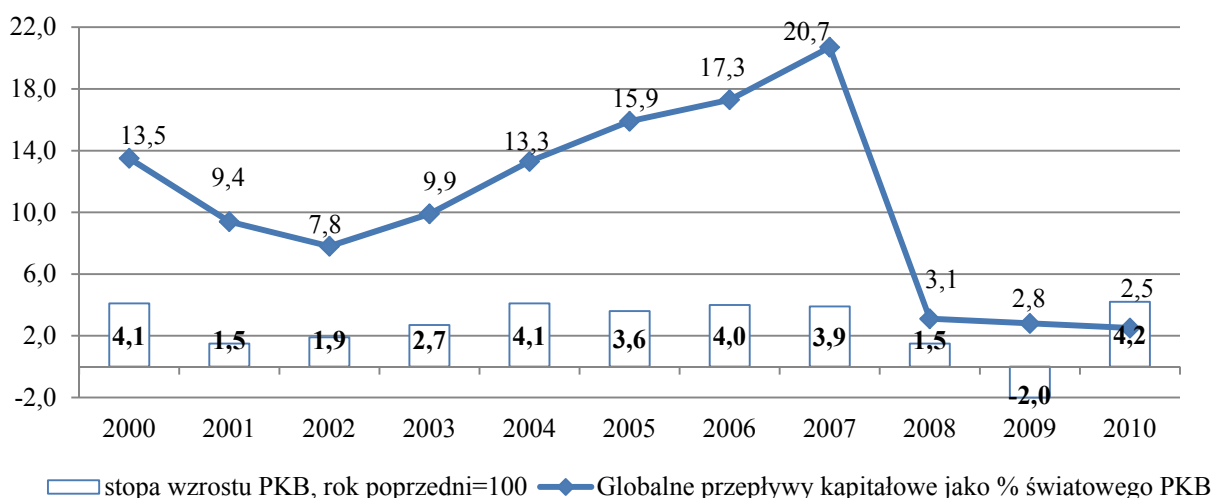
I.1. Przebieg procesów makroekonomicznych w gospodarce światowej

Globalizacja rynków finansowych

Globalizacja rynków finansowych umożliwiła realizację międzynarodowych inwestycji finansowych, ułatwiając przemieszczanie kapitału oraz strumieni pieniężnych. Funkcjonowanie rynków finansowych przed globalnym kryzysem uwarunkowane było tendencją deregulacji ich działania, która miała na celu usprawnienie alokacji strumieni oszczędności pomiędzy krajami, rynkami i podmiotami.

Wzrost gospodarczy potęgował dynamiczny rozwój rynków finansowych, który w okresie dobrej koniunktury przełożył się na zwiększenie presji na zyski i akumulację ryzyka wiążącego się z nieprawidłowościami w jego zarządzaniu w instytucjach finansowych. Zarządzanie ryzykiem w instytucjach finansowych miało bowiem mniejsze znaczenie niż zwiększanie sprzedaży¹.

Wykres 1. Globalne przepływy kapitałowe w relacji do PKB

Źródło: opracowanie własne na podstawie: McKinsey Global Institute, *Global capital markets. Entering a new era*, September 2009, s. 14 i *Mapping global capital markets*, August 2011, s. 6, oraz dane Banku Światowego, data.worldbank.org 20.11.2011 r.

Rosnące znaczenie sfery finansowej w gospodarce globalnej, było jednym z czynników które doprowadziły do szybszego rozprzestrzenienia się kryzysu finansowego na świecie. Zależność tą odzwierciedla obniżenie wzrostu PKB światowego w 2008 r. do poziomu 1,5% w ujęciu realnym, oraz spadek PKB o 2,0% w 2009 r. W latach 2008-2010

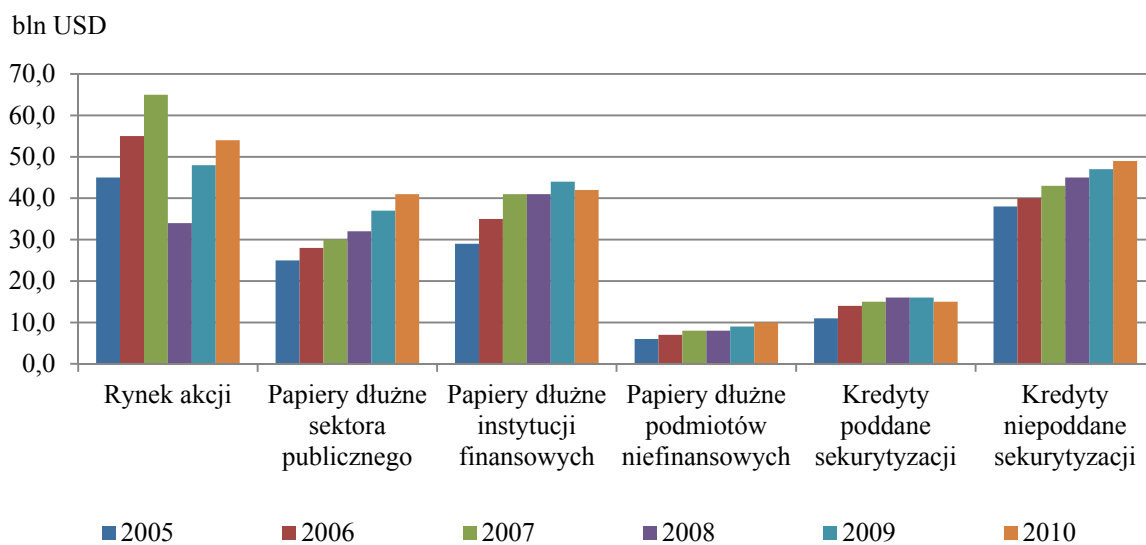
¹ NBP, *Polska wobec światowego kryzysu gospodarczego*, wrzesień 2009, s. 6-7.

zmienność na rynkach finansowych oraz obawy związane z możliwością powrotu recesji przyczyniły się do zmniejszenia globalnych przepływów kapitałowych w relacji do światowej wartości PKB do poziomu 3,1% w 2008 r. Relacja ta utrzymywała trend malejący, co odzwierciedla poziom tego wskaźnika wynoszący 2,5% w 2010 r.

Światowe aktywa systemu finansowego w ujęciu globalnym wzrosły do poziomu 212 bln USD w 2010 r. przekraczając poziom z roku 2007, czyli ostatniego roku przed kryzysem (202 bln USD). Spadek wartości aktywów finansowych na świecie wynikał głównie ze zmniejszenia kapitalizacji na rynkach akcji, które najbardziej zareagowały na kryzys gospodarczy odnotowując spadek z 66 bln USD w 2007 r. do 34 bln USD w 2008 r. W 2010 r. kapitalizacja na rynkach akcji wyniosła 54 bln USD, udział tej grupy aktywów był najwyższy w ogólnej sumie światowych aktywów finansowych – 25,6% (32,2% w 2007 r.). W 2010 r. wartość kapitalizacji giełd wzrosła o 6 bln USD w stosunku do poziomu z końca roku poprzedniego, co wynikało zasadniczo z wyższych oczekiwań co do zwiększenia stopy zwrotu z kapitału². W 2010 r. odnotowano nieznaczny spadek wartości aktywów finansowych dla papierów dłużnych instytucji finansowych (o 2 bln USD w porównaniu do 2009 r.) oraz kredytów poddanych sekurytyzacji (o 1 bln USD).

Wykres 2. Aktywa globalnego systemu finansowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie: McKinsey Global Institute, *Mapping global capital markets*, sierpień 2011, s. 11.

² McKinsey Global Institute, *Mapping global capital markets*, sierpień 2011, s. 10-11.

Globalny rynek ubezpieczeń jako element systemu finansowego odczuł bezpośrednie konsekwencje kryzysu finansowego poprzez obciążenia finansowe ubezpieczycieli z tytułu udzielonych gwarancji finansowych bankom, w których portfelach kredytowych przeważały kredyty hipoteczne o podwyższonym ryzyku (kredyty *subprime*)³. Konsekwencją kryzysu finansowego był również globalny wzrost ryzyka na rynku ubezpieczeniowym wynikający z groźby transmisji jego skutków wewnątrz międzynarodowych grup kapitałowych. Dane przedstawione przez CEA wskazują jednak na niewielki wpływ tych strat na funkcjonowanie sektora ubezpieczeniowego w Europie. Według Swiss Re kryzys szczególnie silnie uderzył w sektor ubezpieczeń w Stanach Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii oraz Australii, w których odnotowano najwyższe spadki wartości zebranych składek. Towarzystwa świadczące usługi ubezpieczeń na życie poniosły najwyższe straty w 2008 r., związane były one z niskimi stopami procentowymi⁴, potęgującymi trudności w sprzedaży polis.

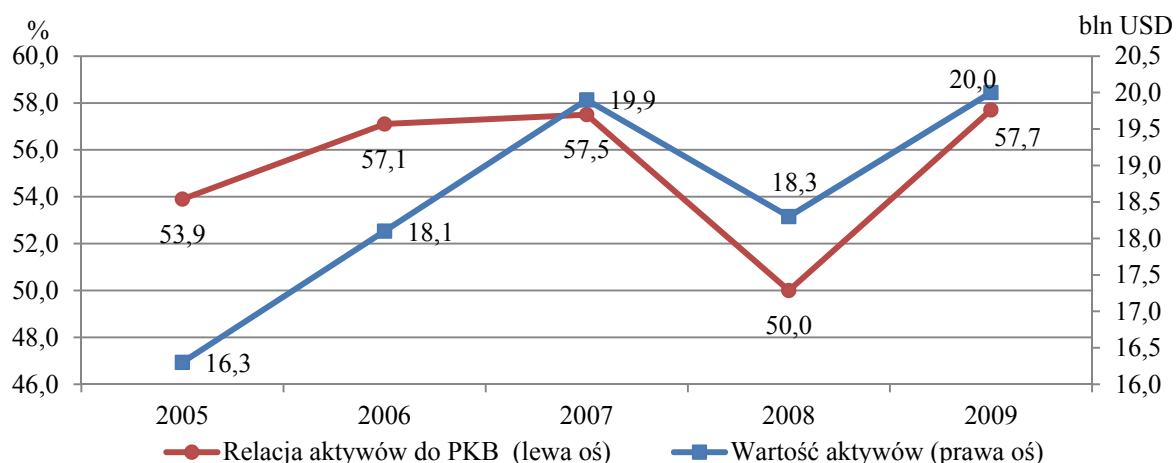
Wartość aktywów zarządzanych przez instytucje ubezpieczeniowe spadła z 19,9 bln USD w 2007 r. do 18,3 bln USD w 2008 r., co wynikało ze zmniejszenia dochodów oraz obniżenie wartości akcji i portfela pozostałych aktywów. Poprawa sytuacji w tym sektorze oraz generalne zwiększenie wycen szeregu instrumentów finansowych na rynkach światowych, odzwierciedlone zostały we wzroście wartości aktywów tych instytucji do poziomu 20,0 bln USD w 2009 r. Tym samym udział tych aktywów w PKB wzrósł do poziomu 57,7%, odnotowując zbliżony udział do notowanego w 2007 r.

---

³ Por. G.Impavido and I.Towe, *How the Financial Crisis Affects Pension and Insurance and Why the Impacts Matter*, Working Paper, IMF 2009.

⁴ Polisy na życie (ubezpieczenia na życie i dożycie, poliso-lokaty i produkty strukturyzowane) charakteryzują się przeznaczeniem części składki w inwestycje w bezpieczne fundusze stabilnego wzrostu, papiery dłużne bądź w fundusze akcji. Zyskowność tych lokat uzależniona jest m.in. od polityki pieniężnej banków centralnych.

Wykres 3. Wartość aktywów zarządzanych przez instytucje ubezpieczeniowe oraz ich relacja do PKB

Uwaga: dane OECD dla 17 krajów: Australia, Austria, Belgia, Kanada, Dania, Finlandia, Francja, Niemcy, Grecja, Japonia, Luksemburg, Niderlandy, Norwegia, Hiszpania, Turcja, Wielka Brytania oraz Stany Zjednoczone.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: MFW, *Global Financial Stability Report*, wrzesień 2011, s. 3.

Konsekwencje kryzysu w sferze realnej

Ograniczenie akcji kredytowej przez banki było jedną z konsekwencji kryzysu finansowego, które przeniosło jego skutki na sferę realną gospodarki. Było to jednym z czynników które doprowadziły do spadku popytu, głównie w krajach rozwiniętych doprowadzając w 2009 r. do recesji (PKB w Stanach Zjednoczonych spadło o 3,5%, a w strefie euro o 4,3%). Globalny spadek aktywności kredytowej i wyprzedaż instrumentów finansowych w 2009 r. ograniczyły aktywność europejskich inwestorów, przyczyniając się także do przeniesienia się kryzysu finansowego na sferę realną. W 2010 r. następował powolny proces odbudowy gospodarki światowej. Wzrost PKB w 2010 r. w gospodarkach krajów rozwiniętych wyniósł 3,1%, natomiast krajów rozwijających się 7,3%.

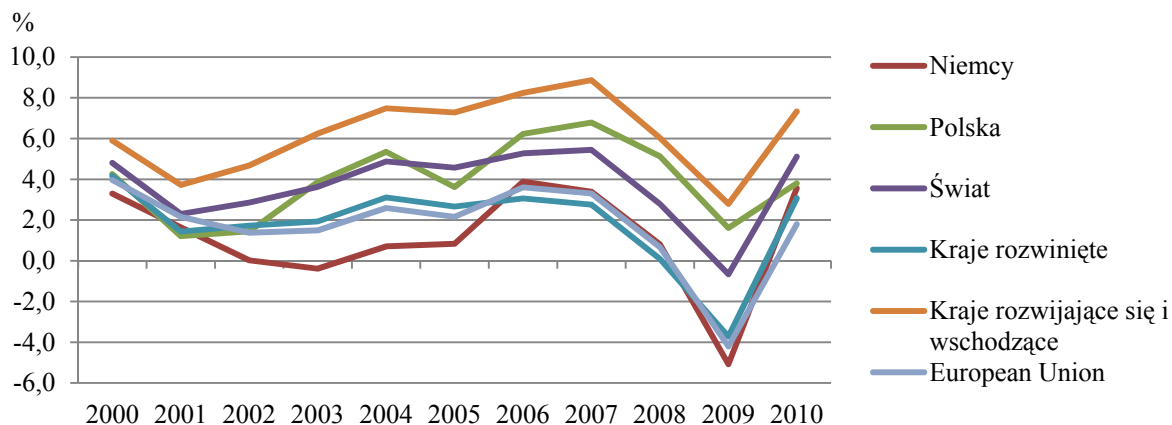
Tabl. 1. Dynamika wzrostu PKB w krajach rozwijających się i rozwiniętych

Wyszczególnienie	Lata			
	2009	2010	prognoza	
			2011	2012
	w %			
Gospodarki rozwinięte.....	-3,7	3,1	1,6	1,9
w tym				
Stany Zjednoczone	-3,5	3,0	1,5	1,8
Strefa euro	-4,3	1,8	1,6	1,1
Gospodarki rozwijające się	2,8	7,3	6,4	6,1
w tym				
Centralna i Wschodnia Europa	-3,6	4,5	5,3	3,2

Źródło: MFW, *World Economic Outlook*, wrzesień 2011, s. 210.

Wysoka dynamika PKB krajów rozwijających się w 2010 r. wynikała w znacznym stopniu z wysokiego wzrostu inwestycji i oszczędności w tych gospodarkach.

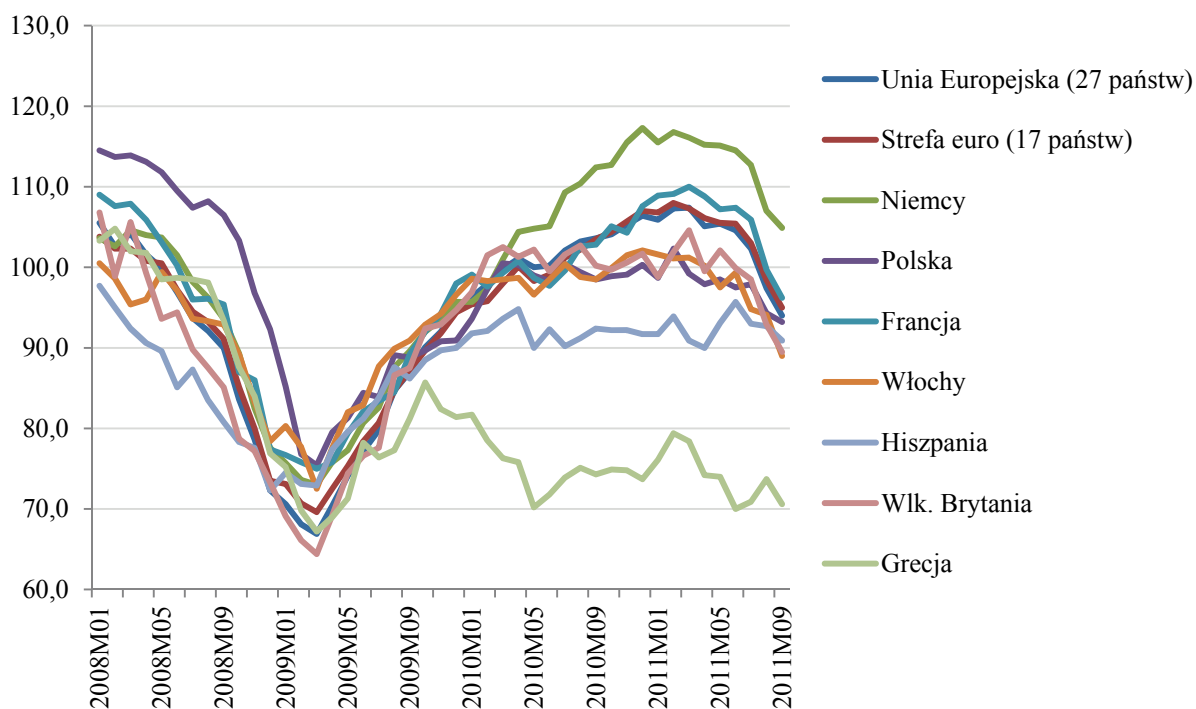
Wykres 4. Dynamika realnego PKB na świecie 2000-2010

Źródło: MFW, *World Economic Outlook*, wrzesień 2011, s. 229.

Wskaźnik koniunktury gospodarczej ESI osiągnął w UE najniższy poziom na przełomie 2008 r. i 2009 r. Po tym okresie nastąpiła poprawa nastrojów, na co wpływ miały korzystne prognozy dla Unii Europejskiej i poprawa wyników gospodarki Niemiec.

Wykres 5. Wskaźnik koniunktury gospodarczej dla UE

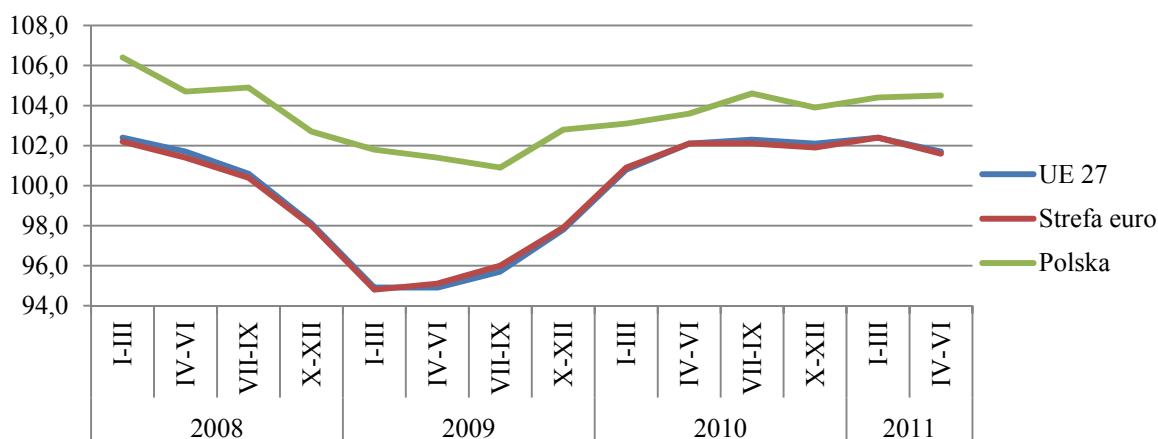
Źródło: KE.

Polska gospodarka a rynek finansowy

Sytuacja polskiej gospodarki i jej wzrost w 2010 r. na tle krajów Unii Europejskiej była korzystna. W 2010 r. produkt krajowy brutto w Polsce wzrósł realnie o 3,9%, w UE o 1,9%, natomiast w strefie euro o 1,8%⁵. Sytuacja polskiej gospodarki na tle krajów regionu Europy Środkowo-Wschodniej kształtowała także się korzystnie.

Wykres 6. Dynamika wzrostu PKB w Polsce i UE

(analogiczny okres roku poprzedniego =100)

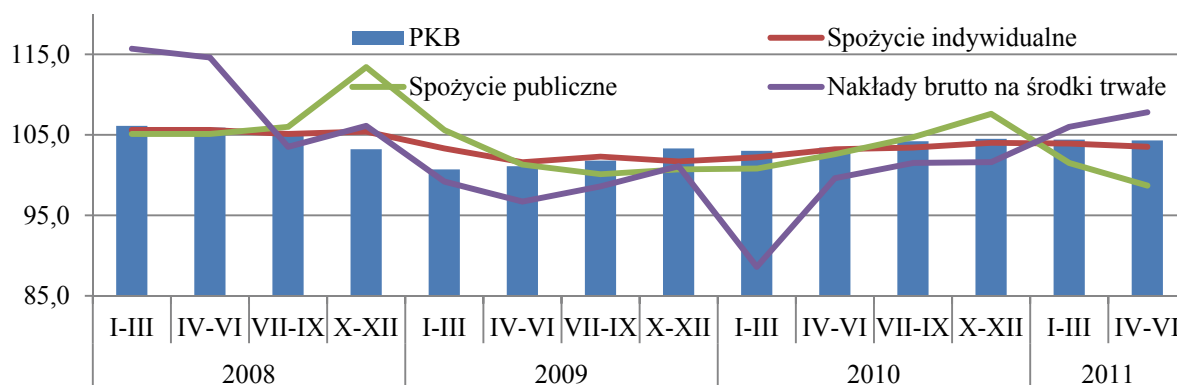

Źródło: *Biuletyn Statystyczny GUS*, w latach 2009-2011.

Wzrost gospodarczy w Polsce w 2010 r. PKB był kształtowany głównie przez popyt krajowy, który w przeciwieństwie do roku poprzedniego, miał dodatni wpływ na wzrost PKB (jego kontrybucja do PKB wyniosła 4,6 pkt proc. w 2010 r. wobec –1,1 pkt proc w 2009 r.). Wkład spożycia ogółem wynosił 2,7 pkt proc., w tym spożycia indywidualnego 1,9 pkt proc.

Wykres 7. Dynamika PKB niewyrównania sezonowo

(analogiczny okres roku poprzedniego =100)

Źródło: *Biuletyn Statystyczny GUS* za lata 2009-2011.

⁵ Dane Eurostat (dostęp 29.11.2011r.)

Tabl. 2. Skala wpływu poszczególnych kategorii na wzrost realny produktu krajowego brutto

Okres	Produkt krajowy brutto	Popyt krajowy			Akumulacja brutto	nakłady brutto na środki trwałe
			Spożycie	indywidualne		
			w pkt proc.			
2005	2,9	2,5	2,2	1,3	0,3	1,2
2006	5,4	6,6	3,9	3,2	2,7	3,0
2007	6,8	8,9	3,8	3,0	5,1	3,4
2008	5,1	5,7	4,7	3,4	1,0	2,1
2009	1,6	-1,1	1,6	1,3	-2,7	-0,3
2010	3,9	4,6	2,7	1,9	1,9	0

Źródło: Biuletyn Statystyczny GUS za lata 2009-2011 oraz Produkt krajowy brutto w III kwartale 2011 r.

Znaczenie rynku ubezpieczeń w systemie finansowym w Polsce

Aktywa finansowe w relacji do PKB w strefie euro kształtowały się na poziomie 493,6%, co oznaczało wzrost tej relacji o 11,9 pkt proc. wobec poprzedniego roku. W 2010 r. w Polsce wzrost relacji aktywów finansowych do PKB wyniósł 6,6 pkt proc. do poziomu 117,6%. Zwiększenie wartości aktywów finansowych w Polsce w 2010 r. wynikało ze wzrostu aktywów sektora bankowego i funduszy inwestycyjnych.

Tabl. 3. Aktywa systemu finansowego w relacji do PKB

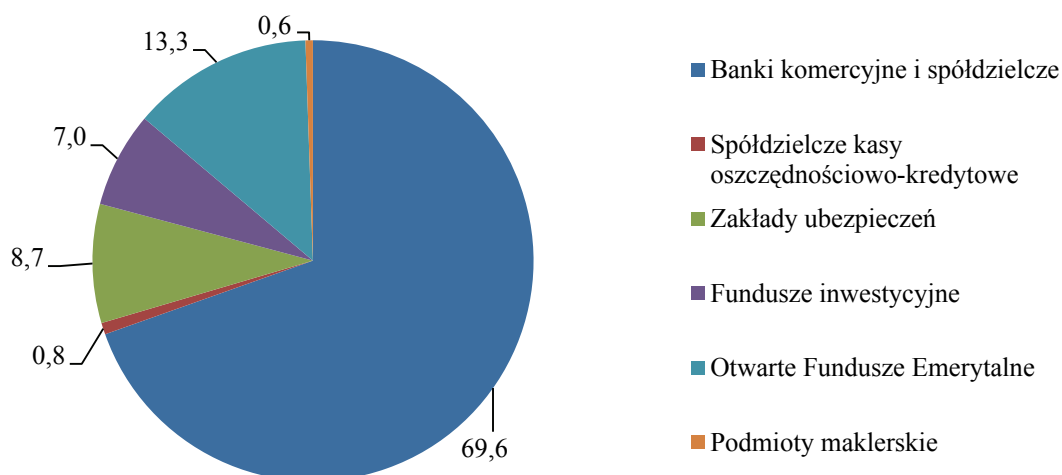
Wyszczególnienie	Lata					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	w %					
Polska.....	85,0	96,5	103,1	110,3	111,0	117,6
Strefa euro.....	398,4	416,2	439,8	461,2	481,7	493,6

Źródło: NBP, *Rozwój systemu finansowego w Polsce*, publikacje w latach 2005-2010.

Tempo wzrostu wartości aktywów całego sektora finansowego w Polsce było dwukrotnie wyższe w 2010 r. niż w roku poprzednim i wyniosło 11,6%. W strukturze aktywów finansowych na polskim rynku finansowym najwyższy udział aktywów należał do sektora bankowego. Aktywa te stanowiły 69,6% (1 158,5 mld zł). Udział aktywów zakładów ubezpieczeń w 2010 r. wynosił 8,7% (145,1 mld zł). Wartość aktywów finansowych zakładów ubezpieczeń wzrosła w 2010 r. o 6,1 mld zł w porównaniu do roku poprzedniego, kontynuując trend wzrostowy⁶.

⁶ Opracowanie własne na podstawie NBP, *Rozwój systemu finansowego w Polsce*, 2010 r.

Wykres 8. Struktura aktywów finansowanych na polskim rynku finansowym w 2010 r. (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: NBP, *Rozwój systemu finansowego w Polsce*, 2010 r.

I.2. Uwarunkowania gospodarczo-społeczne rozwoju rynku ubezpieczeń w Polsce

I.2.1. Rynek nieruchomości

Na sytuację i rozwój rynku produktów ubezpieczeniowych – z uwagi na potrzeby ubezpieczania nieruchomości oraz zabezpieczania ich finansowania, np. udzielanych na nie kredytów i pożyczek – wpływa sytuacja w sektorze nieruchomości⁷. Znaczącą część sektora nieruchomości stanowi sektor mieszkaniowy, a rynek ten jest szczególnie silnie związany z rynkiem kredytów hipotecznych.

Zapotrzebowanie na nowe mieszkania w Polsce nie odznacza się charakterem spekulacyjnym. Na rynku mieszkaniowym przeważa sytuacja zaciągania kredytów hipotecznych na zakup jednego mieszkania na długi okres⁸. W Polsce w porównaniu do innych krajów europejskich wynajem nieruchomości mieszkaniowych odbywa się zdecydowanie rzadziej. Wielkość popytu na mieszkania uzależniony jest na rynku krajowym także od dostępności do kredytów mieszkaniowych oraz kosztów z tym związanych.

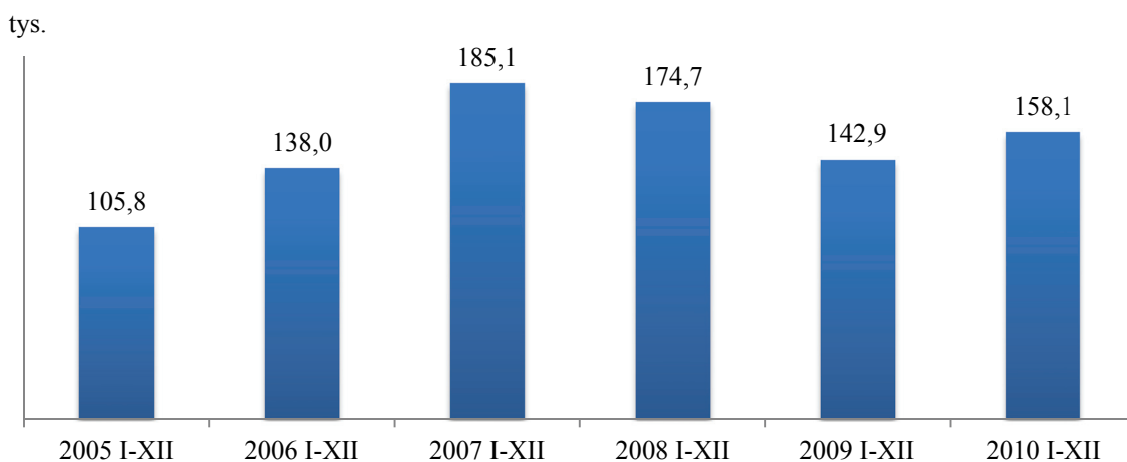
Rosnący popyt mieszkaniowy w Polsce po akcesji Polski do UE skutkował wzrostem liczby budowanych mieszkań. Na ich realizację w 2007 r. wydano 247,7 tys. pozwoleń, natomiast w 2010 r. ich liczba spadła do 165,1 tys. W 2010 r. wzrosła o 15,2 tys. liczba mieszkań budowę których rozpoczęto (w porównaniu do 2009 r.), spadła natomiast liczba mieszkań ogółem oddanych do użytku o 24,2 tys. (do poziomu 135,8 tys.).

⁷ Kowalczyk P., 2010: *Rola zakładów ubezpieczeniowych na rynku nieruchomości w Polsce*. Harmonizacja bankowości i ubezpieczeń w saski narodowej i europejskiej, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2007, s. 592.

⁸ NBP, *Raport sytuacji na rynku nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych w Polsce w 2010 r.*, Warszawa, s. 17.

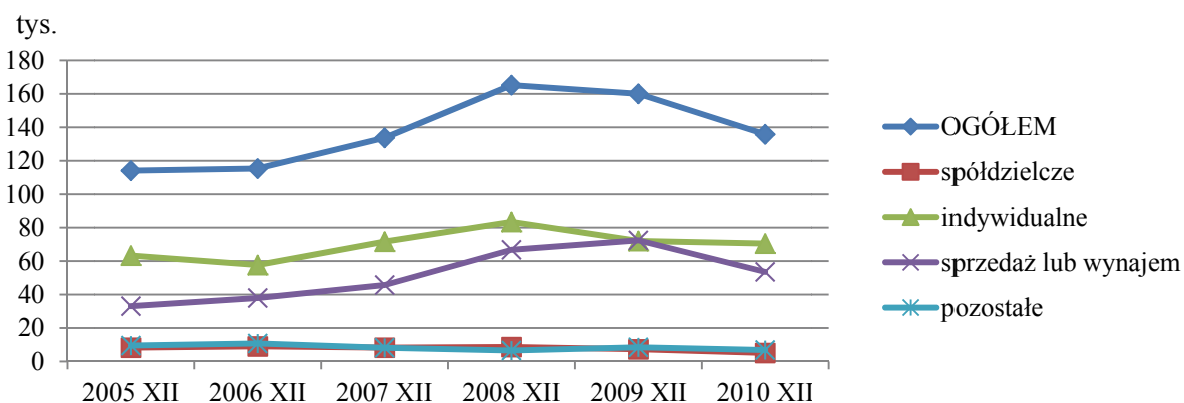
Spadek popytu mieszkaniowego w Polsce w 2009 r. wiązał się z pogorszeniem ogólnej sytuacji gospodarczej, ale także zaostrzeniem warunków kredytowania przez banki. Czynnikiem silnie kształtującym popyt mieszkaniowy były kredyty, głównie denominowane we frankach szwajcarskich⁹. Sytuacja na rynku mieszkaniowym w latach 2009 - 2010 była warunkowana również przez regulacje nałożone na banki przez Rekomendację S¹⁰ i Rekomendację T¹¹. Wprowadzenie przez KNF znolizowanych rekomendacji skutkowało obniżeniem oceny zdolności kredytowej potencjalnych kredytobiorców.

Wykres 9. Mieszkania których budowę rozpoczęto

Źródło: GUS Biuletyn Statystyczny z lat 2006-2011.

Wykres 10. Liczba mieszkań oddanych do użytku

Źródło: GUS, Budownictwo mieszkaniowe, w latach 1991-2011.

⁹ NBP, Raport sytuacji na rynku nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych w Polsce w latach 2002-2009., Warszawa, s. 38.

¹⁰ Wdrożona w 2009 r., dotyczy dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie.

¹¹ Wdrożona w 2010 r., dotyczy dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych.

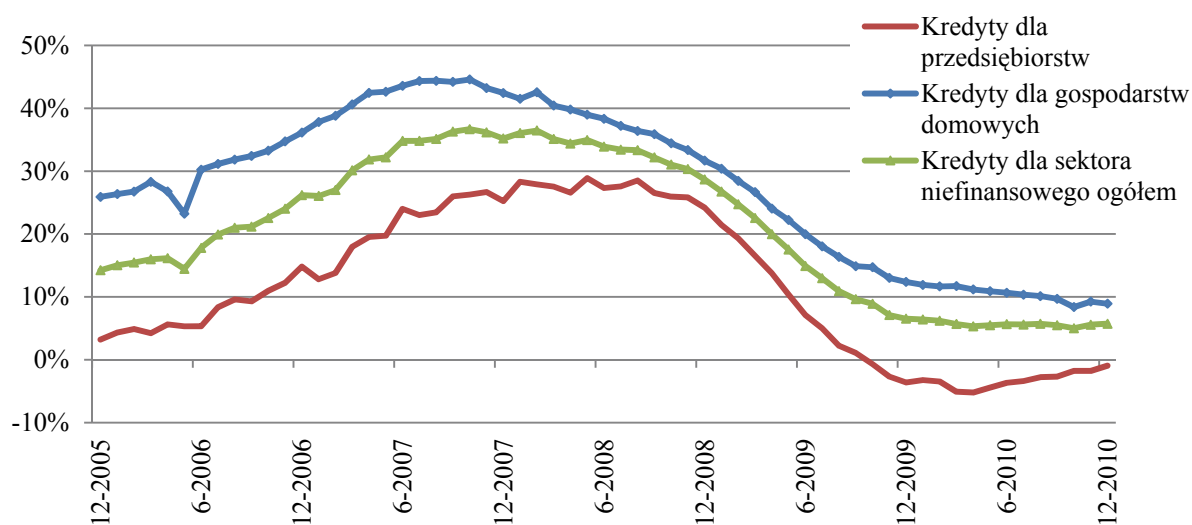

I.2.2. Akcja kredytowa banków

Działalność sektora ubezpieczeniowego na rynkach kapitałowych łączy rolę inwestora instytucjonalnego oraz podmiotu, który przejmuje ryzyko finansowe (głównie kredytowe) przenosząc ryzyko ubezpieczeniowe na rynek kapitałowy¹².

Ubezpieczenia finansowe dotyczą ubezpieczeń kredytów, gwarancji ubezpieczeniowych oraz ubezpieczeń od różnych rodzajów ryzyka finansowego. Wraz z udzielanymi kredytami hipotecznymi przez banki wymagane są przy zawarciu umowy kredytowej ubezpieczenia towarzyszące. Ze względu na kryzys finansowy banki ograniczały akcję kredytową (np. poprzez limitowanie finansowania inwestycji na 100% wartości), co przełożyło się na spadek przypisu składki z ubezpieczeń kredytów hipotecznych. Przestrzeganie udzielania kredytu przy spełnieniu wymogu minimalnego wkładu własnego na poziomie 20% kształtowało spadek wartości polis kredytów hipotecznych.

Wykres 11. Dynamika akcji kredytowej
(analogiczny okres roku poprzedniego=100)

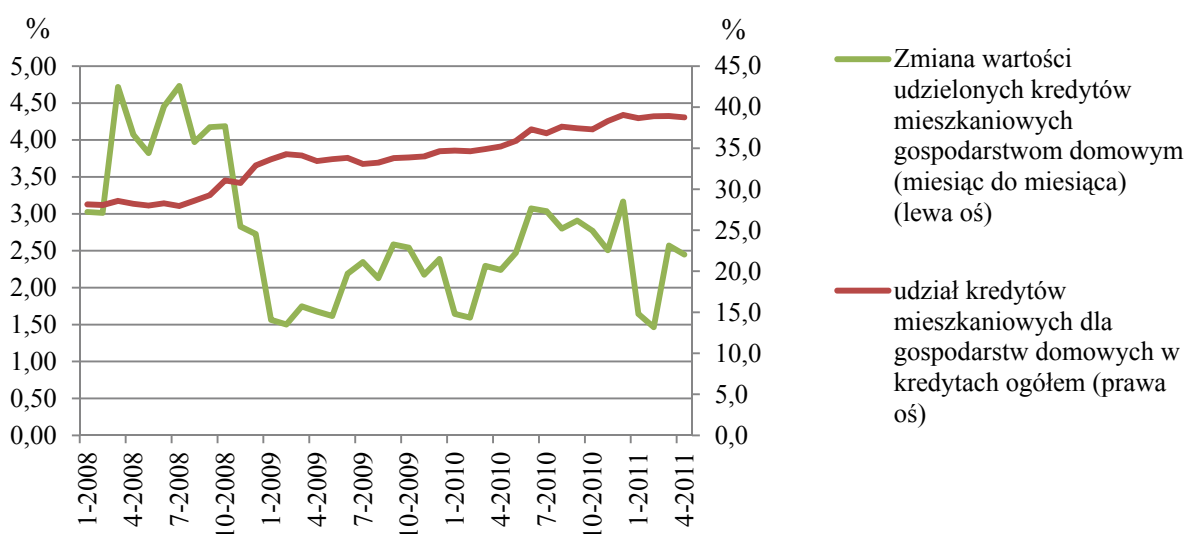
Źródło: NBP, *Raport o stabilności systemu finansowego grudzień 2010 r. oraz lipiec 2011 r.*

W drugiej połowie 2010 r. odnotowano mniejszy spadek dynamiki wartości kredytów dla przedsiębiorstw oraz wyhamowanie wzrostu wartości udzielanych kredytów dla gospodarstw domowych. Powodem obniżenia dynamiki akcji kredytowej dla gospodarstw domowych były wprowadzone uregulowania zawarte w Rekomendacji T oraz pogarszająca się jakość portfela kredytów konsumpcyjnych.

¹² Bednarczyk T. H., *Sektor ubezpieczeń a rozwój systemu finansowego. Finanse – nowe wyzwania teorii i praktyki - Ubezpieczenia*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2011, s. 27.

Najszybciej rosnącą kategorią kredytów w strukturze portfela kredytowego banków były kredyty mieszkaniowe, których dynamika w 2010 r. powoli się odbudowywała. W 2010 r. średnia miesięczna kwota przyrostu kredytów mieszkaniowych była o około 25% wyższa w porównaniu do 2009 r.¹³. W okresie tym w strukturze walutowej nowo udzielonych kredytów mieszkaniowych przeważały kredyty złotowe.

Wykres 12. Udział kredytów mieszkaniowych dla gospodarstw domowych oraz ich dynamika

Źródło: NBP, *Raport o stabilności systemu finansowego grudzień 2010 r. oraz lipiec 2011 r.*

I.2.3. Szkody i odszkodowania komunikacyjne

Składki ubezpieczeń komunikacyjnych stanowią 2/3 rynku ubezpieczeń majątkowych w odniesieniu do przypisu składki działu II¹⁴. Dział ten ma istotny wpływ na wyniki ekonomiczne zakładów ubezpieczeń ogółem.

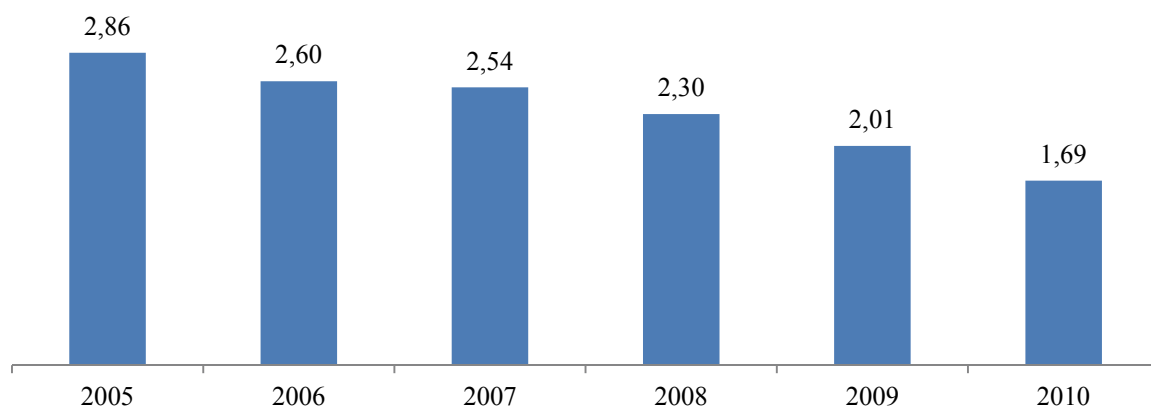
Rentowność ubezpieczeń komunikacyjnych była kształtowana w latach 2009 – 2010 przez wzrost cen części zamiennych oraz kosztów robocizny. W 2009 r. wysoka konkurencja na rynku ubezpieczeń komunikacyjnych przyczyniła się do spadku średniej składki z ubezpieczeń grupy 3 – o 12,0%, a z grupy 10 – o 1,7%, a w 2010 r. odnotowano wzrost odpowiednio o 5,5% i o 7,6% . Wyższa szkodowość w ubezpieczeniach komunikacyjnych wynikała z rosnącej liczby kradzieży, przestępstw ubezpieczeniowych oraz wyższych kosztów związanych ze wzrostem wartości wypłat szkód osobowych¹⁵.

¹³ NBP, *Raport o stabilności systemu finansowego grudzień 2010 r., oraz lipiec 2011 r.*, s. 39.

¹⁴ Na podstawie danych KNF.

¹⁵ KNF, Raporty i opracowania, *Raport o stanie sektora ubezpieczeń w IV kwartale 2010 r.*, Warszawa 2011, s. 61.

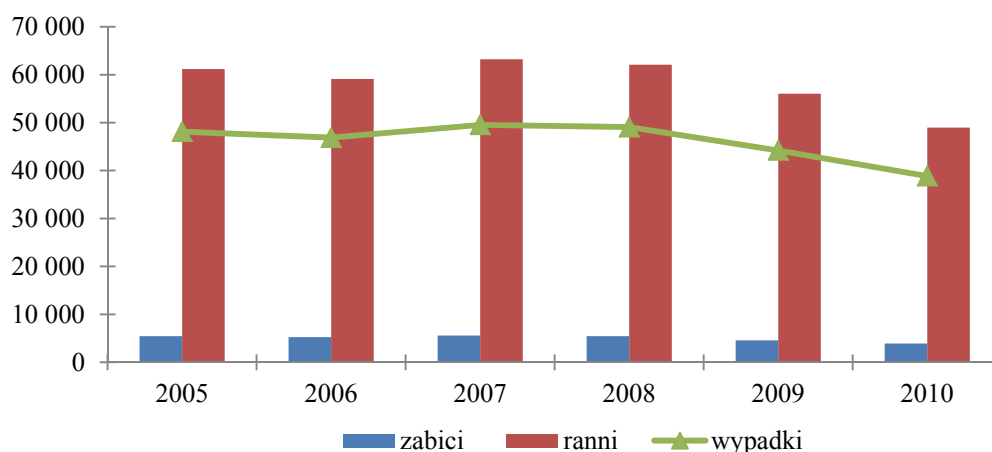
Wykres 13. Liczba wypadków drogowych na 1000 pojazdów silnikowych

Źródło: *Transport – Wyniki działalności w 2010 r.*, GUS, Warszawa 2011.

W 2010 r. liczba zarejestrowanych samochodów osobowych wynosiła 17,2 mln i była wyższa o 4,5% niż w 2009 r. Na 1000 mieszkańców przypadało 451 samochodów (432 w 2009 r.). Liczba wypadków samochodowych, jak i ilość osób zabitych i rannych w wypadkach komunikacyjnych zmniejszyła się w 2010 r. w porównaniu z 2009 r. W dziale II, do którego zalicza się zarówno szkody komunikacyjne jak i majątkowe spowodowane przez żywioły odnotowano w 2010 r., wzrost odszkodowań i świadczeń brutto o 14% wobec 2009 r.

Wykres 14. Liczba osób zabitych i rannych oraz liczba wypadków samochodowych

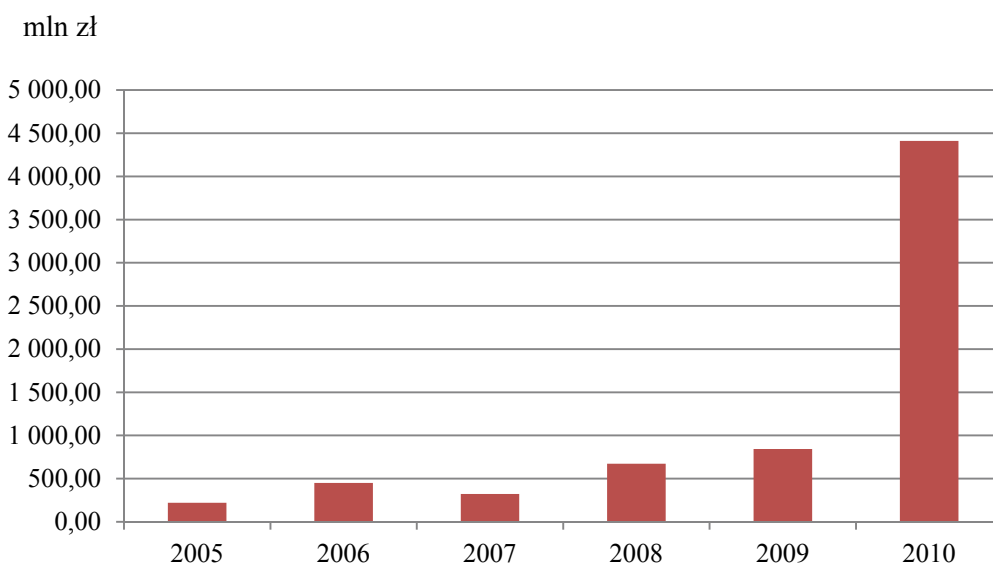
Źródło: *Transport – Wyniki działalności w 2010 r.*, GUS, Warszawa 2011.

I.2.4. Straty spowodowane powodzią w 2010 r. i ich wpływ na sektor ubezpieczeniowy

Jednym z ważnych elementów działalności zakładów ubezpieczeniowych jest kalkulacja strat ekonomicznych wywołanych przez naturalne zagrożenia objęte ochroną ubezpieczeniową. Na wynik finansowy zakładów ubezpieczeń, w krótszym horyzoncie czasowym, wpływa głównie pozycja kosztowa – związana z wypłatami odszkodowań i świadczeń.

Wysokie straty spowodowane powodzią w Polsce w 2010 r. wraz ze stratami w rolnictwie kształtowały się na poziomie ponad 2,9 mld euro¹⁶. W wyniku powodzi w 2010 r. poszkodowanych zostało 66 tys. rodzin, straty poniosło 811 gmin oraz około 1,4 tys. przedsiębiorstw. W skutek powodzi zniszczeniu uległo 18,2 tys. budynków mieszkalnych, 800 szkół oraz 160 przedszkoli. Powódź uszkodziła ponad 10 tys. dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich. W wyniku powodzi poszkodowanych zostało 105 tys. gospodarstw rolnych (683 tys. ha zalanych gruntów rolnych, pastwisk i łąk).

Wykres 15. Ważniejsze straty powodziowe w Polsce

Uwaga: obejmują straty w oddziałach Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad oraz w infrastrukturze jednostek samorządu terytorialnego (dane wg ewidencji zgłoszeniowej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji).

Źródło: opracowanie własne na podstawie: GUS, *Ochrona środowiska*, lata 2005-2010.

Wysokie kwoty wypłaconych odszkodowań z tytułu szkód związanych z powodzią wpłynęły na wynik finansowy polskiego sektora ubezpieczeń. Według danych KNF liczba szkód związanych ze stratami spowodowanymi powodzią zgłoszonych do zakładów

¹⁶ Dane MSWiA, *Straty spowodowane przez powódzie w 2010 r.*, www.msw.gov.pl (01.10.2011r.).

ubezpieczeń w 2010 r. wyniosła 269,6 tys. Wartość wypłaconych odszkodowań brutto wyniosła 1 213,9 mln zł (po uwzględnieniu reasekuracji – 531,6 mln zł). W 2010 r. wartość szacowanych przez zakłady ubezpieczeń zobowiązań z tytułu zawartych umów ubezpieczenia wyniosła 1 678,4 mln zł (po uwzględnieniu reasekuracji – 669,1 mln zł). Średnia wartość szkody brutto kształtowała się na poziomie 6,2 tys. zł, a średnia wartość szkody na udziale własnym (po uwzględnieniu reasekuracji) wyniosła 2,5 tys. zł. Na koniec 2010 r. udział reasekuratorów w szacowanych szkodach wynosił 61%¹⁷. Efektem wzrostu tych kosztów było zwiększenie cen ubezpieczeń majątkowych.

---

¹⁷ KNF, *Raporty i opracowania, Szkody powodziowe w 2010 r., Informacja w sprawie szkód spowodowanych w okresie maj, czerwiec, sierpień i wrzesień 2010 roku przez powodzie, burze oraz ulewne deszcze, zgłoszonych do zakładów ubezpieczeniowych*. Szacunek na dzień 31.12.2010 r. (01.10.2011r.).

II. Światowy rynek ubezpieczeniowy

Po spadku składki przypisanej brutto w 2009 r., światowy rynek ubezpieczeniowy powrócił do tendencji wzrostowej w 2010 r. Składka przypisana brutto w skali globalnej wzrosła, chociaż jej dynamika była zróżnicowana w zależności do regionu.

W Ameryce Północnej odnotowano w latach 2000-2010 wzrost składki brutto o 41,5%, w Azji o 79,4%, w Europie o 106,7%, a na pozostałych kontynentach o 160,4%. W rezultacie, w 2010 r. udział Europy zwiększył się do 37,3% globalnej składki brutto, a w Ameryce Północnej obniżył się do 29,5% składki ubezpieczeniowej, udział pozostałych kontynentów pozostał na zbliżonym poziomie.

Tabl. 4. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach gospodarczych na świecie

Wyszczególnienie	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	w mld USD						
Ogółem	2 445	3 446	3 711	4 128	4 220	4 110	4339
Europa	786	1 335	1 489	1 765	1 704	1 614	1620
Azja.....	647	765	779	812	935	1014	1161
Ameryka Północna.....	906	1 188	1 262	1 339	1 344	1 249	1282
Pozostałe kontynenty	106	158	181	212	237	233	276

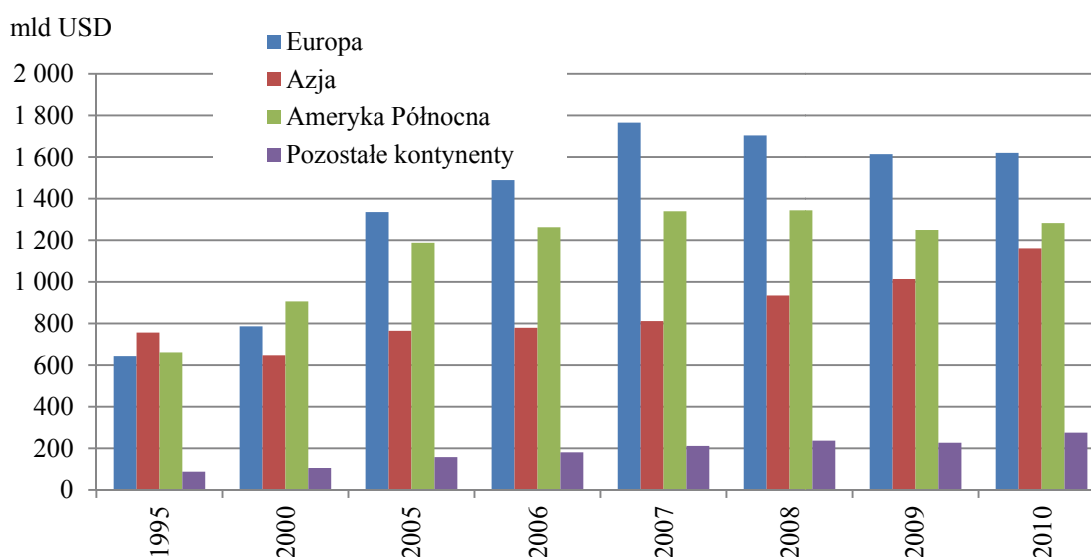
Źródło: Swiss Re; <http://www.swissre.com>.

W roku 2010 według danych Swiss Re¹⁸ wartość światowego przypisu składki globalnego rynku ubezpieczeń wyniosła 4 339 mln USD (wzrost o 2,7% w relacji do 2009 r.). W sektorze ubezpieczeń na życie wzrost ten wynosił 3,2% (dział I) oraz 2,1% w dziale II tj. pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych (*non-life*).

W 2010 r. w relacji do roku poprzedniego poprawie uległa wypłacalność podmiotów rynku ubezpieczeniowego, natomiast towarzystwa z tego sektora odnotowały niską rentowność prowadzonej działalności. Łączna wartość zebranych składek ubezpieczeniowych na życie według Swiss Re wynosiła 2 520 mld USD, natomiast w sektorze *non-life* 1819 mld USD.

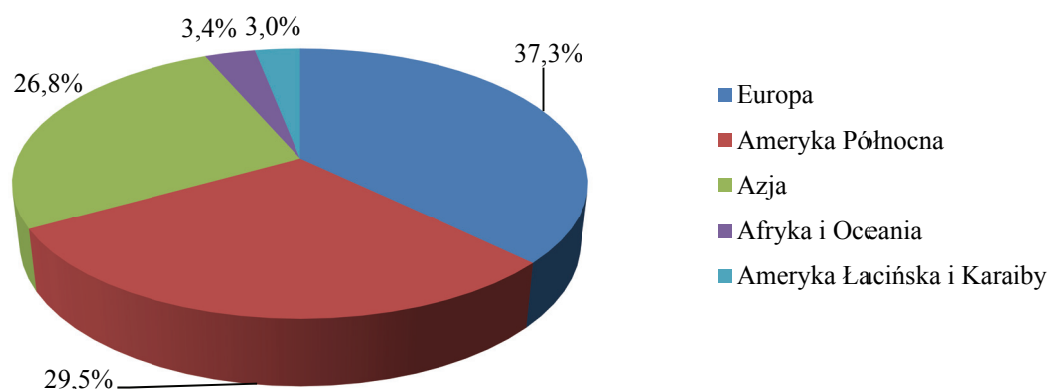
¹⁸ Swiss Re, *World insurance in 2010*, no 2/2011.

Wykres 16. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach gospodarczych na świecie

Źródło: Swiss Re; <http://www.swissre.com>.

Wykres 17. Struktura składki według regionów świata w 2010 r.

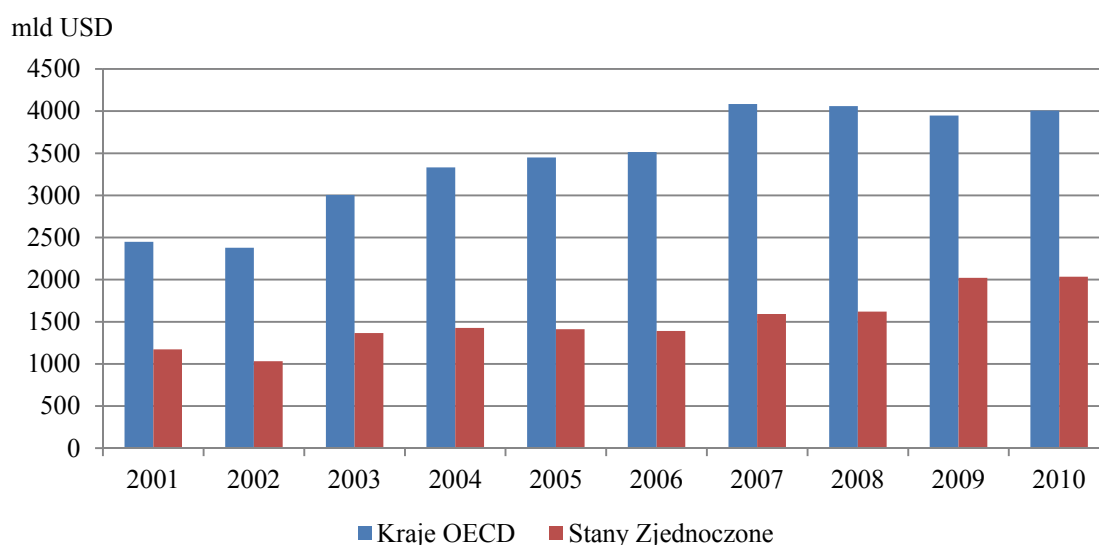
Uwaga: Europa obejmuje region zachodni, centralny i wschodni, łącznie z Rosją i Ukrainą.

Źródło: Swiss Re, *Sigma No.2/2011: World insurance in 2010*.

W latach 2001-2010 składka przypisana brutto na rynku ubezpieczeń krajów OECD wzrosła z 2 448 mld USD do ponad 4 006 mld USD. W ujęciu wartościowym najwyższą składkę w 2010 r. wynoszącą 2 034 mld USD (tj. 50,7% całej składki przypisanej) zebrano w Stanach Zjednoczonych.

Według OECD składka przypisana brutto w dziale I (ubezpieczenia na życie – *life*) wyniosła w 2001 r. ogółem 1,4 bln USD, w 2010 r. – 1,8 bln USD. W latach 2007-2008 składka działu I miała decydujący wpływ na wzrost w ujęciu wartościowym i dynamikę składki ogółem, a w latach 2009-2010 udział ten był porównywalny dla składki z obu działów.

Wykres 18. Składka przypisana brutto w krajach OECD

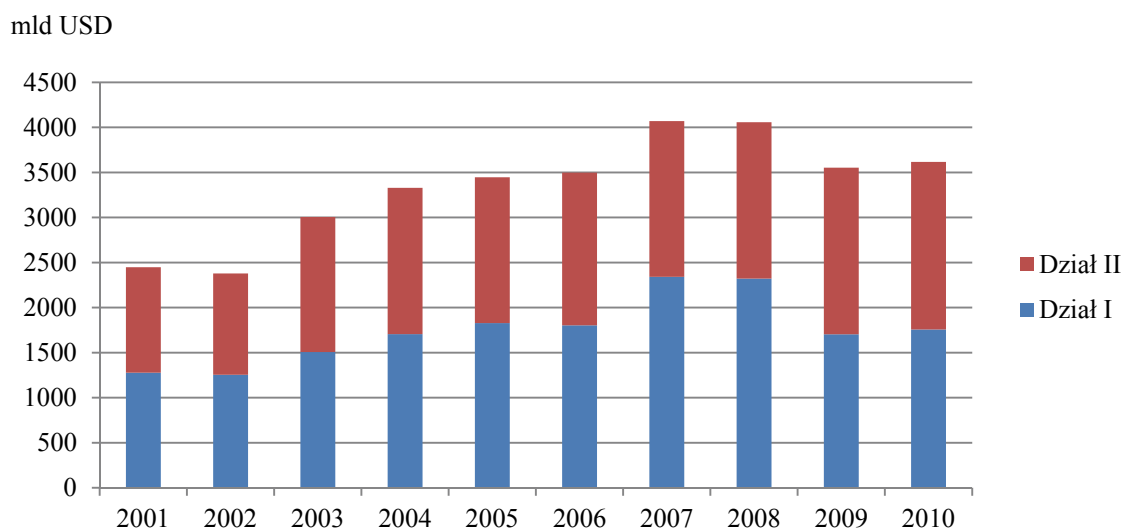

Uwaga: dane za lata 2009-2010 bez wartości składki przypisanej brutto dla Wielkiej Brytanii.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *OECD Insurance Statistics*.

Składka przypisana brutto w latach 2009-2010 w dziale II (pozostałe ubezpieczenia osobowe i majątkowe – *non-life*) była nieznacznie wyższa w porównaniu do działu I. Składka zebrana w dziale II ubezpieczeń w 2010 r. wzrosła o 0,54% wobec 2009 r., a w dziale I zwiększyła się o 3,2%. W latach 2009-2010 relacja pomiędzy składką przypisaną, zebraną w działach I i II była zbliżona w krajach OECD.

Wykres 19. Składka przypisana brutto w krajach OECD według działów ubezpieczeń

Uwaga: dane za lata 2009-2010 bez wartości składki przypisanej brutto dla Wielkiej Brytanii.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *OECD Insurance Statistics*.

III. Rynek ubezpieczeniowy w krajach Unii Europejskiej w 2009 r.

Sytuację na europejskim rynku ubezpieczeniowym monitoruje Europejskie Stowarzyszenie Ubezpieczycieli (CEA¹⁹). Organizacja ta liczy 33 członków, reprezentantów państw europejskich, w tym wszystkich krajów Unii Europejskiej. Na podstawie informacji statystycznych przekazanych przez kraje członkowskie przygotowuje rokrocznie raporty zawierające zagregowane dane o składce i portfelu lokat wszystkich zakładów ubezpieczeniowych stosujących standardy jednolitego rynku ubezpieczeniowego. Zrzeszone w organizacjach należących do CEA zakłady stanowią około 95% rynku europejskiego, mierzonego składką przypisaną brutto.

W pierwszej dekadzie XXI wieku zniknęło z rynku Unii Europejskiej około 300 ubezpieczycieli – głównie w wyniku konsolidacji kapitałowej – w porównaniu z liczbą firm ubezpieczeniowych funkcjonujących w 2000 r. Jednak w niektórych krajach w analizowanym okresie nastąpił łączny przyrost o 290 zakładów ubezpieczeniowych, przede wszystkim w Wielkiej Brytanii (o 112), gdzie skoncentrowane było prawie 20% wszystkich firm ubezpieczeniowych działających na terytorium Unii Europejskiej. Przyrost ten zrównoważył zmniejszenie liczby zakładów ubezpieczeń w Hiszpanii (o 129), Szwecji (o 101), Francji (o 75), Niemczech (o 55) i Niderlandach (o 53).

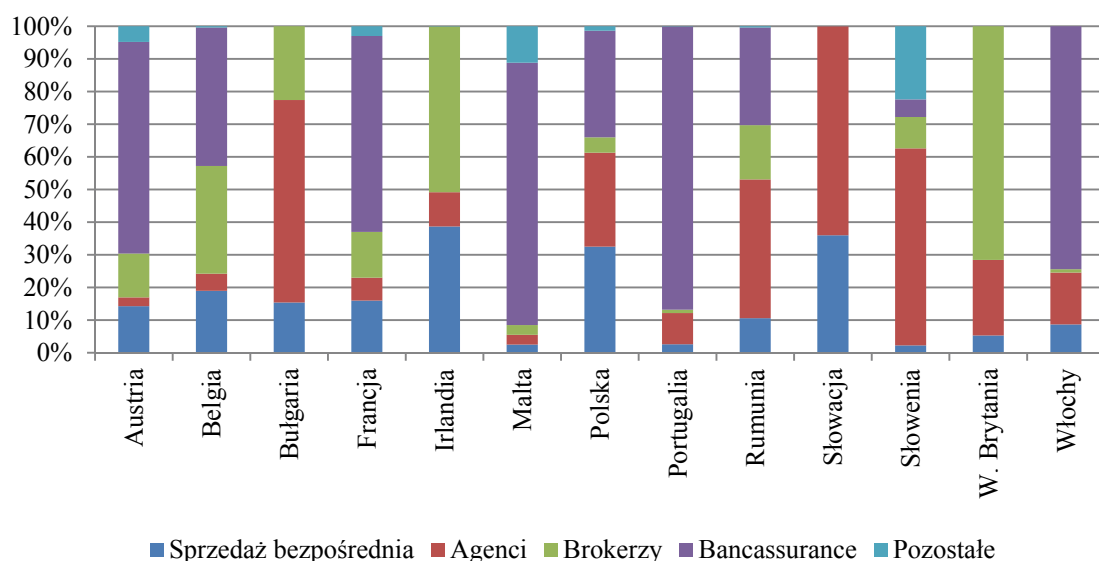
W 2009 r. w zakładach ubezpieczeniowych krajów Unii Europejskiej nastąpił spadek liczby pracowników do 867,2 tys. osób (o 5,5%) w stosunku do roku poprzedniego. Około 86,3% personelu firm ubezpieczeniowych Unii Europejskiej było zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin, jednak zaobserwowano zróżnicowanie wahające się od 74,6% w Rumunii do 100% udziału tej grupy pracowników w Portugalii.

W ostatnich latach rozpowszechnionym kanałem dystrybucji ubezpieczeń na życie stała się sprzedaż produktów ubezpieczeniowych powiązanych z produktami bankowymi, oferowanych we wspólnej sieci sprzedaży (*bancassurance*). Taki system sprzedaży jest szczególnie rozpowszechniony w Portugalii, na Malcie i we Włoszech. Jednak między poszczególnymi krajami Unii Europejskiej występowało dość znaczne zróżnicowanie w strukturze dystrybucji ubezpieczeń.

---

¹⁹ *Comité Européen des Assurances* (CEA) stanowi federację 33 organizacji reprezentujących firmy prowadzące działalność ubezpieczeniową oraz reasekurację czynną. Ze strony polskiej członkiem CEA jest Polska Izba Ubezpieczeń.

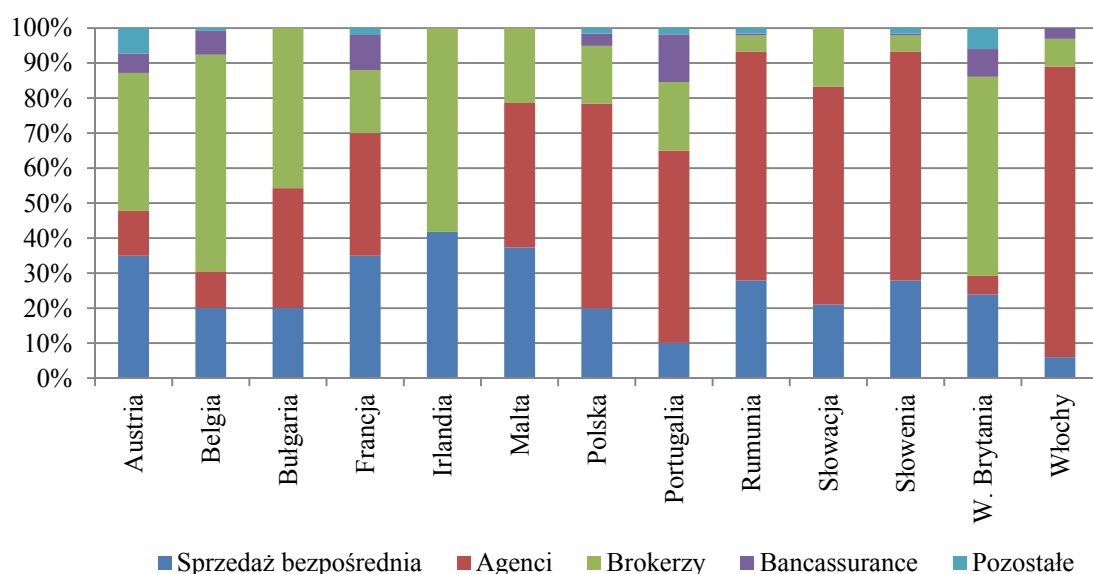
Wykres 20. Kanäle dystrybucji ubezpieczeń *life* w wybranych krajach UE w 2009 r.

Źródło: CEA Statistical series: European market operators – 2009, June 2011.

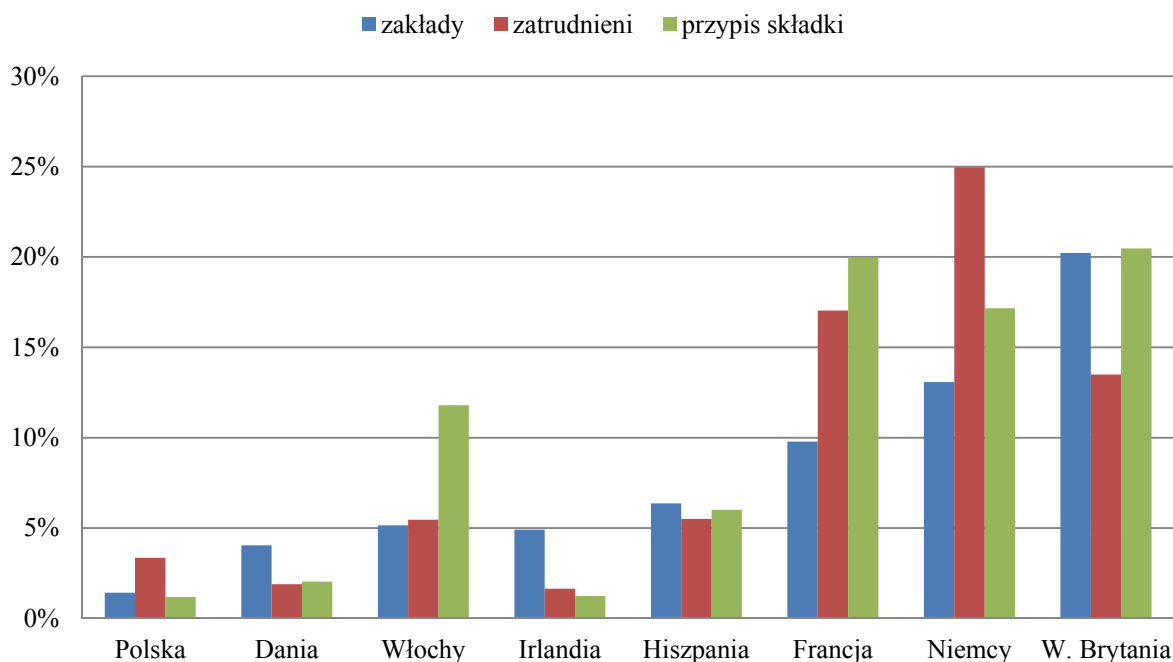
Na przykład, w Wielkiej Brytanii, nie były oferowane produkty *bancassurance* w ubezpieczeniach na życie, a głównym kanałem dystrybucji w tym segmencie rynku pozostały firmy brokerskie. Podobny model sprzedaży polis na życie funkcjonuje w Irlandii, gdzie spopularyzowana została sprzedaż bezpośrednia, także szeroko stosowana na Słowacji i w Polsce. W sprzedaży bezpośredniej pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych największy udział miały Irlandia (41%), Austria i Francja (35%), a w sprzedaży tych produktów drogą *bancassurance* Portugalia (13,6%) i Francja (10%).

Wykres 21. Kanäle dystrybucji ubezpieczeń *non-life* w wybranych krajach UE w 2009 r.

Źródło: CEA Statistical series: European market operators – 2009, June 2011.

Wykres 22. Udział wybranych krajów UE w liczbie zakładów, etatów i przypisie składki w 2009 r.; UE(27) = 100

Źródło: CEA Statistical series: European market operators – 2009, Total European insurance business – 2009, June 2011.

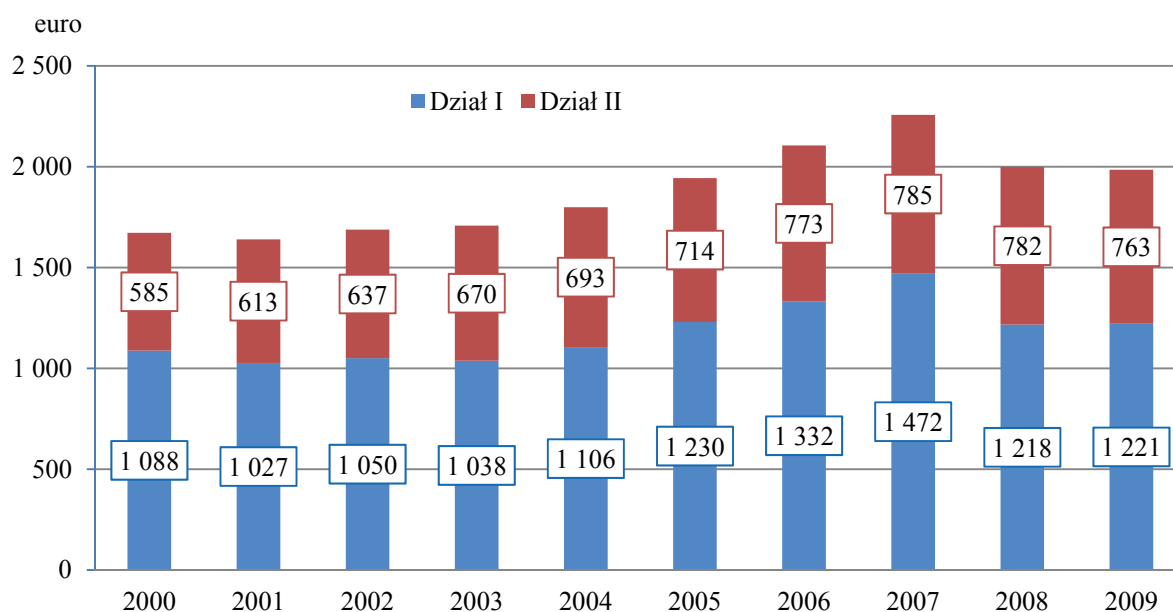
III.1. Składka przypisana brutto

W 2009 r. składka przypisana brutto w ubezpieczeniach ogółem w firmach posiadających siedziby w krajach Unii Europejskiej wyniosła 999 mld euro. W części wysokorozwiniętych krajów europejskich uzyskano w 2009 r. dodatnią dynamikę składki przypisanej brutto w relacji do roku poprzedniego; liderami były Włochy (wzrost o 28,0%) i Francja (o 9,0%); niższą składkę zebrały, takie państwa jak: Wlk. Brytania (spadek o 17,2%), Irlandia (o 7,2%), Belgia (o 3,0%). Spadek przypisu składki wywołany został także zmniejszeniem sprzedaży ubezpieczeń w Polsce (o 29,5%), na Litwie (o 24,3%), na Węgrzech (o 16,9%).

Jednym z mierników poziomu rozwoju rynku ubezpieczeniowego jest relacja składki przypisanej brutto przypadająca na jednego mieszkańca (*per capita*). W 2009 r. składka ta w krajach Unii Europejskiej wyniosła 1 996²⁰ euro (o 0,2% mniej niż przed rokiem), z tego na ubezpieczenia na życie przypadało 1 221 euro (wzrost o 0,3%), na pozostałe ubezpieczenia osobowe i majątkowe – 763 euro (o 2,4% mniej).

²⁰ Wartość przybliżona ze względu na specyfikę rynków ubezpieczeniowych UE, szczególnie w Luksemburgu.

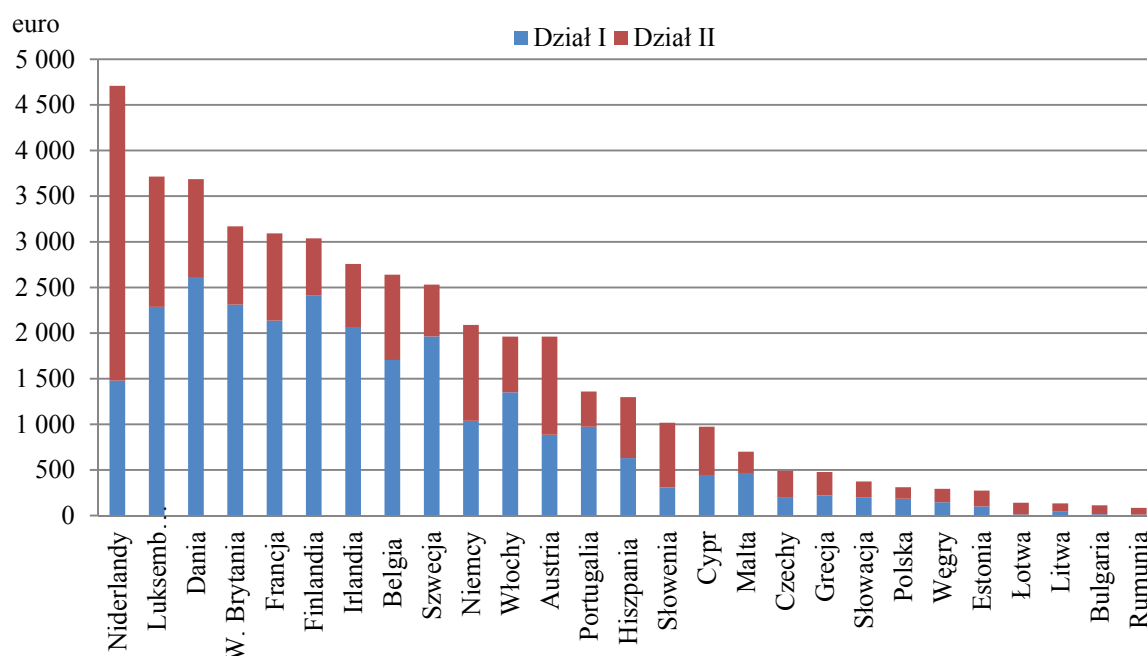
Wykres 23. Przeciętna składka *per capita* w krajach UE

Źródło: CEA Statistical series: Total European insurance business – 2009, European life insurance – 2009, European non-life insurance – 2009, June 2011.

Polska znajduje się w gronie państw Unii Europejskiej, gdzie składka ta kształtuje się na niskim poziomie (311,3 euro).

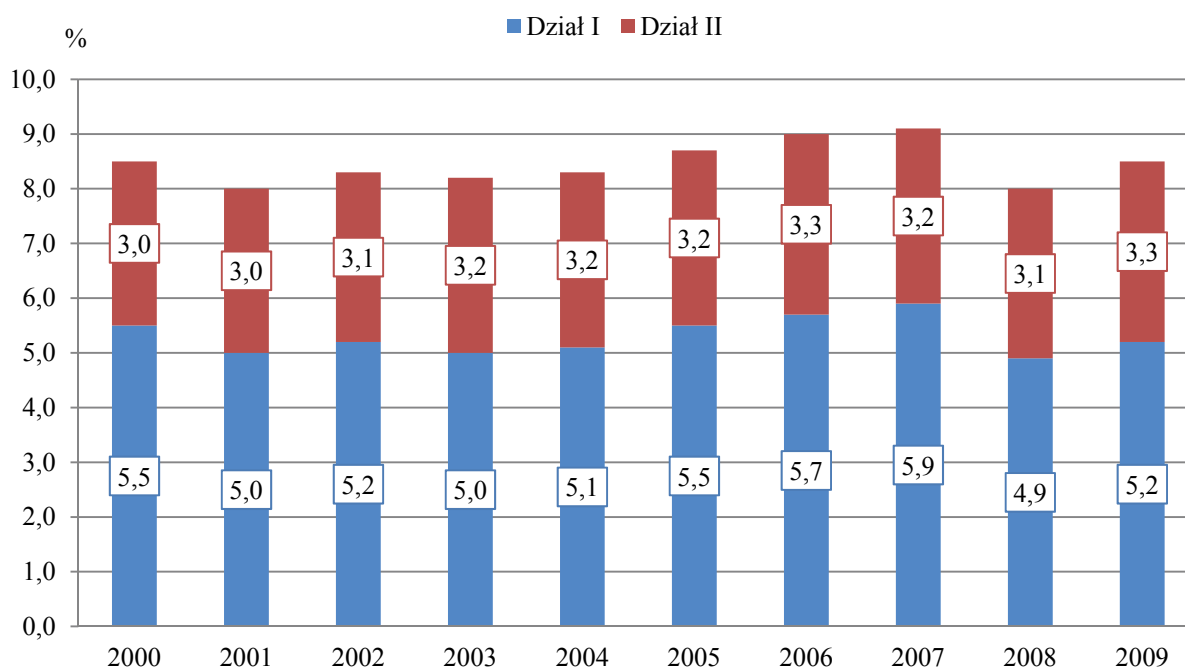
Wykres 24. Składka *per capita* w 2009 r. w krajach UE

Źródło: CEA Statistical series: European life insurance – 2009, European non-life insurance – 2009, 2011.

Następnym miernikiem poziomu rozwoju rynku ubezpieczeniowego jest relacja składki przypisanej brutto do produktu krajowego brutto (wskaźnik penetracji). W ujęciu zagregowanym dla państw Unii Europejskiej wskaźnik penetracji wzrósł z 8,0% w 2008 r. do 8,5% w 2009 r., przy dużym zróżnicowaniu jego poziomu w poszczególnych krajach. Najbardziej zwiększyła się relacja składki do PKB we Włoszech, (o 1,8 pkt proc.) a następnie we Francji (o 1,1 pkt proc.) oraz w Finlandii (o 0,9 pkt proc.), w Niemczech (o 0,6 pkt proc.) w Niderlandach (o 0,4 pkt proc.). Niemniej wśród państw rozwiniętych zanotowano spadek wskaźnika penetracji w krajach bezpośrednio dotkniętych kryzysem finansowym jak Wielka Brytania (o 0,5 pkt proc.).

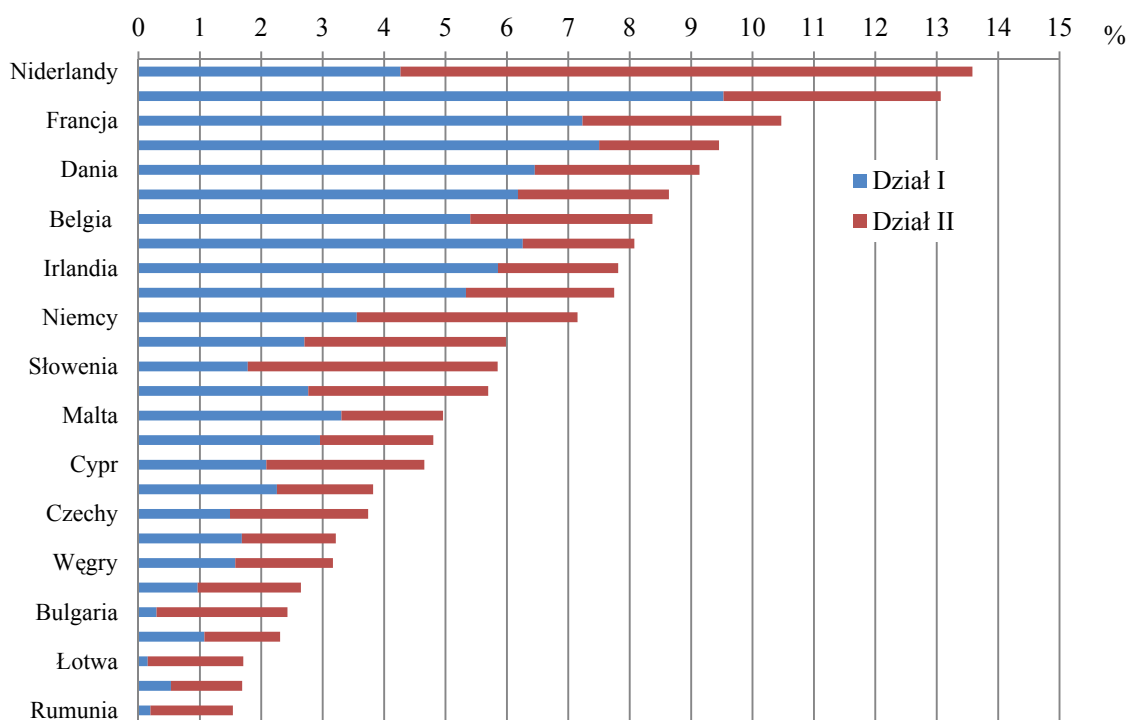
Wykres 25. Przeciętna relacja składki przypisanej brutto do łącznego PKB krajów UE

Źródło: CEA Statistical series: European life insurance – 2009, European non-life insurance – 2009, June 2011.

Ogółem w krajach należących do UE spadek wskaźnika wystąpił w 10 krajach, a w 17, czyli 2/3 krajów UE, wzrost wskaźnika penetracji. W grupie krajów Unii Europejskiej z regionu Europy Środkowej i Wschodniej sytuacja była także zróżnicowana. Największy wzrost relacji składki ubezpieczeniowej do PKB wystąpił w Estonii (o 0,3 pkt proc.), a największy spadek w Polsce (o 0,8 pkt proc.), Łotwie (o 0,4 pkt proc.) oraz w Rumunii (o 0,2 pkt proc.).

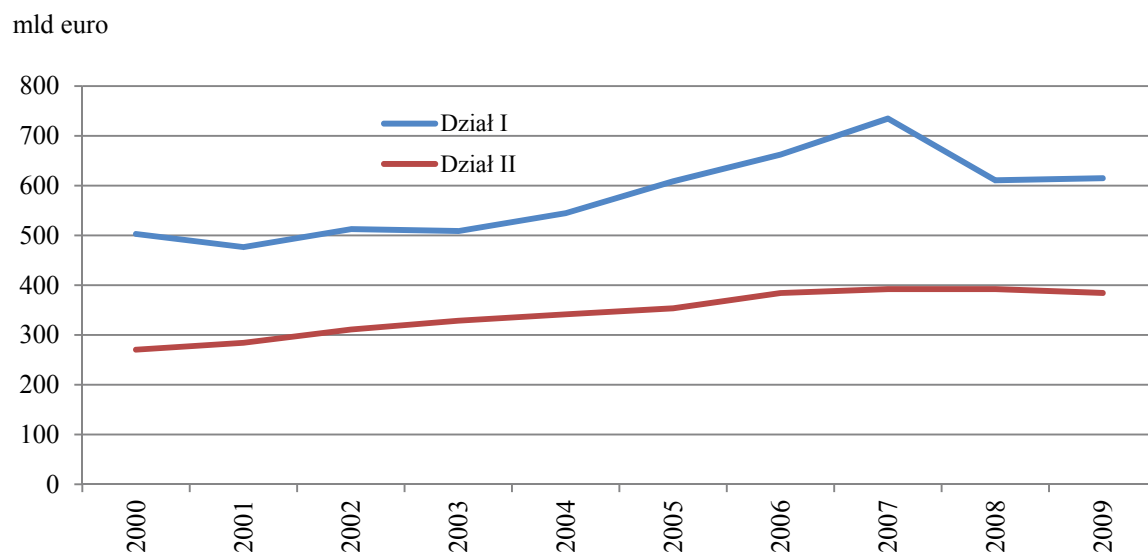
Wykres 26. Relacja składki przypisanej brutto do PKB w 2009 r. w krajach UE

Źródło: CEA Statistical series: European life insurance – 2009, European non-life insurance – 2009, June 2011.

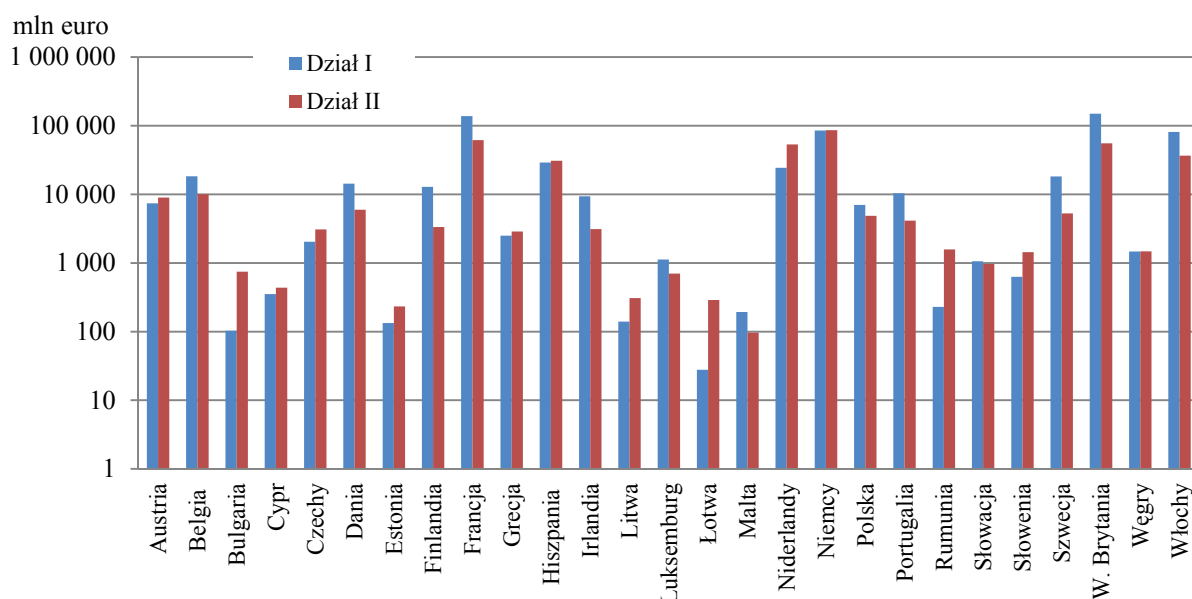
Powyższy wykres obrazuje zróżnicowanie wskaźnika penetracji w roku 2009. Najwyższy wskaźnik ogółem odnotowano w Niderlandach, tam też osiągnięto najwyższy wskaźnik w dziale II. W dziale I zdecydowanym liderem była Wielka Brytania. Najniższy wskaźnik odnotowano w Rumunii.

Wykres 27. Składka przypisana brutto w krajach UE

Źródło: CEA Statistical series: European life insurance – 2009, European non-life insurance – 2009, June 2011.

Wykres 28. Składka przypisana brutto w krajach UE w 2009 r.

Źródło: CEA Statistical series: European life insurance – 2009, European non-life insurance – 2009, June 2011.

W 2009 r. powrócił wzrostowy trend zbioru składki z ubezpieczeń na życie. Składka przypisana brutto w dziale I ubezpieczeń w krajach Unii Europejskiej wyniosła w 2009 r. 614,9 mld euro wobec 610,6 mld euro przed rokiem (wzrost o 0,7%). Wzrost zbioru składki w ubezpieczeniach na życie wystąpił przede wszystkim we Włoszech (o 48,7%). Dodatnią dynamikę składki odnotowano ponadto w Szwecji (13,5%), Francji (12,7%), Czechach (10,3%). Spadek zbioru składki nastąpił jednak na części dużych rynków, np. w Belgii (–5,3%), Irlandii (–7,4%), Niderlandach (–7,7%), Portugalii (–5,6%), Wielkiej Brytanii (–10,1%).

O ile w roku 2008 załamał się rynek krajów Europy Zachodniej, to w 2009 r. kryzys na rynku ubezpieczeń na życie przeniósł się do nowych krajów Unii Europejskiej. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach na życie zmniejszyła się w 2009 r. w porównaniu z rokiem poprzednim od 4% na Słowacji do 48,1% w Rumunii. Duże obniżenie przypisu składki z ubezpieczeń na życie wystąpiło także w Polsce²¹ (o 22,3%).

Po okresie wysokiego rozwoju rynku ubezpieczeń w pierwszych latach XXI wieku składka w dziale II w Unii Europejskiej ustabilizowała się w 2009 r. na poziomie 384,1 mld euro. Niektóre zachodnioeuropejskie kraje odnotowały spadek zbioru składki w segmencie *non-life* w stosunku do jej wartości w poprzednim roku, w szczególności dotyczyło to: Szwecji (–16,5%), Danii (–3,9%), Hiszpanii (–2,3%), Portugalii (–4,4%), Irlandii (–7,1%), Wielkiej Brytanii (–1,5%) i Włoch (–1,9%). Nowe kraje członkowskie Unii Europejskiej

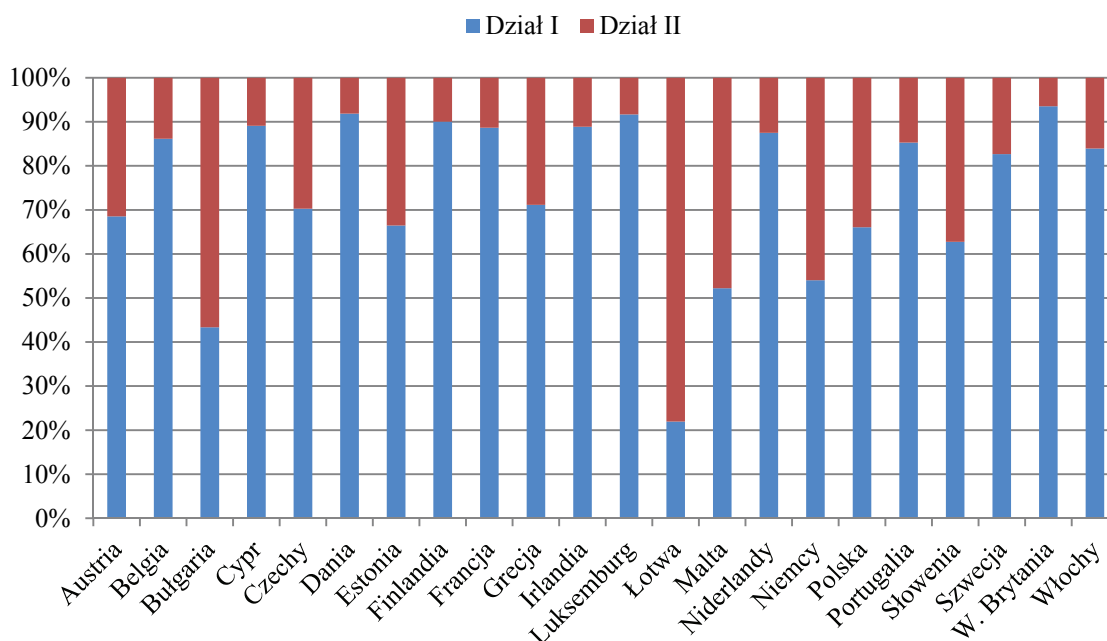
²¹ Źródło: CEA Statistical series: European life insurance – 2009, June 2011.

w regionie Europy Środkowej wskutek obniżenia poziomu aktywności gospodarczej zanotowały ujemną dynamikę przypisu składki. Największy spadek zbioru składki z ubezpieczeń *non-life* wystąpił na Łotwie (–35,7%) i Litwie (–32,0%).

III.2. Portfel inwestycyjny zakładów ubezpieczeń

W 2009 r. lokaty ogółem zakładów ubezpieczeń krajów UE wyniosły 6 565,0 mld euro. Relacja wartości tych lokat krajów Unii Europejskiej do łącznej wartości produktu krajowego brutto wzrosła o 5,8 pkt. proc. w porównaniu z 2008 r. i osiągnęła 56,0% w 2009 r. Największa relacja była notowana w Luksemburgu, Danii i Szwecji.

Wykres 29. Struktura lokat ubezpieczycieli w wybranych krajach UE w 2009 r.

Źródło: CEA Statistical series: Investments – 2009, June 2011.

Na ogólną wartość lokat ubezpieczycieli w UE, lokaty zakładów ubezpieczeń na życie stanowiły 81,3% lokat ogółem.

Kraje z regionu Europy Środkowej i Wschodniej w momencie wejścia do Unii Europejskiej charakteryzowały się przewagą lokat w segmencie ubezpieczeń na życie. W tych krajach, w roku 2009 struktura lokat była podobna do struktury charakteryzującej kraje o dojrzałych rynkach kapitałowych, gdzie dominują lokaty zakładów ubezpieczeń prowadzących działalność w dziale pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych (*non-life*). Ponadto w tych ostatnich krajach występuje bardzo wysoki stopień koncentracji lokat w krajach, które są liderami w danym segmencie rynku ubezpieczeniowego. Na przykład, w 2009 r. w Wielkiej Brytanii 93,5% wartości lokat przypadało na zakłady

funkcjonujące w dziale I, podobna sytuacja była we Francji – 88,7% stanowiły tam lokaty zakładów ubezpieczeń na życie. Natomiast w Niemczech przewaga lokat ubezpieczycieli na życie nie była już tak wyraźna (54,0% lokat ogółem). Na strukturę działową lokat w nowych krajach członkowskich Unii silny wpływ wywarła sytuacja Polski, która ma najbardziej rozwinięty rynek ubezpieczeniowy w Europie Środkowej. Udział lokat w ubezpieczeniach na życie wynosił 66,0% wartości lokat ogółem w Polsce w 2009 r.

Tabl. 5. Lokaty zakładów ubezpieczeniowych w UE

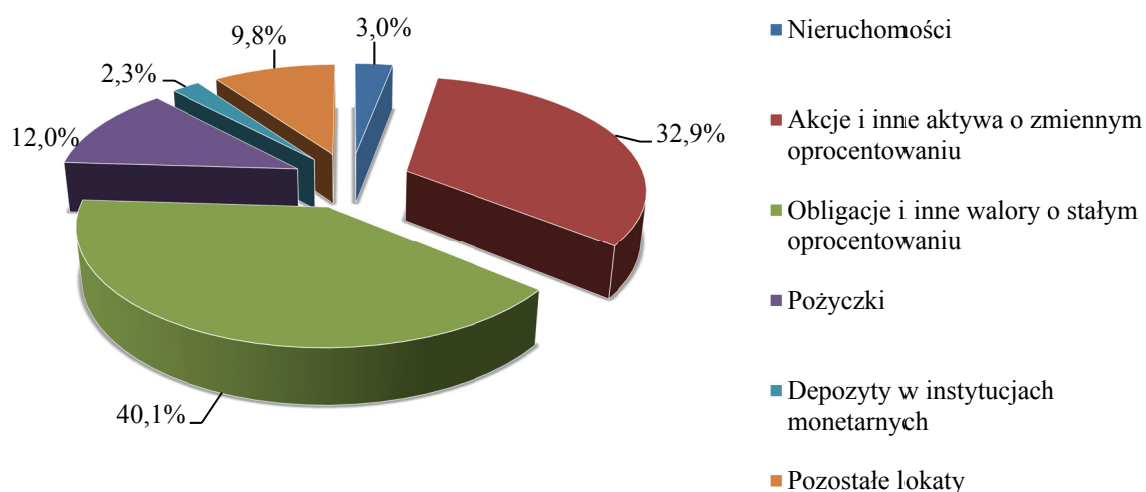
Kraj	Dział I				Dział II			
	2000	2005	2008	2009	2000	2005	2008	2009
	w mln euro							
Ogółem	3 783 926	5 040 803	4 862 511	5 333 540	788 216	1 059 382	1 139 241	1 223 823
Austria	34 507	47 442	53 684	53 415	14 285	18 326	23 104	24 510
Belgia	74 637	148 318	167 831	188 342	26 525	30 271	30 457	30 228
Bułgaria	.	.	391	432	.	.	490	563
Cypr	.	.	1 676	1 829	.	.	292	224
Czechy	2 927	.	8 313	8 454	1 052	.	3 608	3 574
Dania	118 637	167 484	188 123	209 048	11 868	16 064	17 741	18 559
Estonia	39	227	378	692	61	183	295	349
Finlandia ...	59 802	91 710	87 976	102 442	15 663	9 636	10 186	11 308
Francja	743 037	1 120 441	1 242 297	1 406 344	113 437	157 238	164 255	179 552
Grecja	4 015	6 580	8 130	8 923	1 645	2 687	3 200	3 616
Hiszpania ...	.	116 507	.	164 432	.	29 196	.	53 820
Irlandia	39 547	68 823	63 818	70 015	6 598	10 066	9 216	8 742
Litwa	26	229	428	524	160	263	415	335
Luksemburg	21 982	42 307	53 012	70 246	1 987	2 666	6 281	6 377
Łotwa	42	43	72	82	100	135	316	293
Malta	331	801	1 222	1 453	172	436	1 072	1 329
Niderlandy .	230 323	287 660	272 925	293 177	27 487	37 269	38 580	41 817
Niemcy	539 939	648 722	686 071	704 961	331 228	489 833	579 819	599 973
Polska	4 725	12 849	23 054	19 365	3 426	7 607	12 789	9 950
Portugalia ..	17 366	33 664	41 288	48 954	5 057	6 565	7 134	8 441
Rumunia	.	333	.	441	.	107	.	888
Słowacja	694	1 577	2 399	.	314	593	1 302	.
Słowenia	528	2 497	2 876	3 162	826	1 274	1 571	1 876
Szwecja	182 652	243 152	209 767	217 586	49 875	45 435	43 423	45 602
W. Brytania	1 516 580	1 615 762	1 388 577	1 348 396	122 317	117 745	107 225	93 243
Węgry	1 334	.	.	.	1 075	.	.	.
Włochy	190 257	383 676	358 205	410 826	53 058	75 788	76 471	78 652

Uwaga: dane ogółem różnią się od zbioru lokat w poszczególnych krajach, ze względu na zaokrąglenia.

Źródło: CEA Statistical series: Investments – 2009, June 2011.

W portfelu inwestycyjnym towarzystw ubezpieczeniowych w Unii Europejskiej w 2009 r. największy udział miały obligacje i inne instrumenty finansowe o stałej stopie procentowej, lecz niewiele mniejsza była wartość akcji i innych papierów wartościowych o zmiennym oprocentowaniu. Wartość pierwszej grupy (obligacje) wyniosła 40,1% w 2009 r. Najwyższa była w Polsce (76,1%), Belgii (72,3%), najniższa w Niemczech (10,3%). Udział akcji i innych papierów wartościowych o zmiennym oprocentowaniu wyniósł w krajach Unii Europejskiej 32,9%, przy czym najwyższe udziały zanotowano na Węgrzech (50,3%) i w Rumunii (44,1%). Wysoki udział w portfelu lokat miały również pożyczki (12,0% średnio w krajach UE), które dominowały w Niemczech (52,1%). Udział depozytów w instytucjach kredytowych w lokatach ogółem był niewielki i wyniósł 2,3%. Lokaty w nieruchomości stanowiły 3,0% lokat ogółem i były najwyższe w Portugalii (10,2%) i Finlandii (10,0%).

Wykres 30. Struktura lokat ubezpieczycieli krajów UE według rodzajów w 2009 r.

Źródło: CEA Statistical series: Investments – 2009, June 2011.

IV. Polski rynek ubezpieczeniowy

IV.1. Ogólne informacje o zakładach ubezpieczeń

W dniu 31 grudnia 2010 r. zezwolenie na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej w Polsce miały sześćdziesiąt trzy zakłady ubezpieczeniowe (przed rokiem sześćdziesiąt pięć); działalność w ubezpieczeniach na życie (dział I) prowadziło trzydzieści towarzystw, a pozostałe ubezpieczenia osobowe i majątkowe (dział II) obsługiwały trzydzieści trzy firmy.

Większość firm ubezpieczeniowych miała formę organizacyjną spółki akcyjnej (dwadzieścia osiem w dziale I i dwadzieścia siedem w dziale II), spośród ośmiu towarzystw ubezpieczeń wzajemnych, dwa prowadziły ubezpieczenia na życie. W towarzystwach zorganizowanych w formie spółek akcyjnych dominował kapitał zagraniczny, TUV-y miały przewagę polskich udziałowców.

Pełny zakres ubezpieczeń w dziale I utrzymywało czternaście zakładów, sześć prowadziło ubezpieczenia w czterech grupach (grupa 1 i 5 w połączeniu z dwiema innymi grupami ubezpieczeń na życie). Sześć towarzystw oferowało ubezpieczenia w trzech grupach, z tego cztery firmy – ubezpieczenia na życie i na życie z funduszem inwestycyjnym w powiązaniu z ubezpieczeniem wypadku i choroby. Trzy zakłady ubezpieczały tylko ryzyka z grup 1 i 5.

W dziale II trzy największe towarzystwa miały uprawnienia do prowadzenia ubezpieczeń bezpośrednich we wszystkich grupach. Większość zakładów przyjmowało do ochrony ryzyka sklasyfikowane w kilkunastu grupach. Ubezpieczenie NNW (grupa 1), często sprzedawane w pakietach wraz z innymi produktami, oferowało dwadzieścia osiem zakładów, autocasco (grupa 3) – dwadzieścia cztery zakłady, ubezpieczenie pojazdów szynowych (grupa 4) prowadziło siedem towarzystw, ubezpieczenia ogniowo-kradzieżowe – dwadzieścia osiem w grupie 8 i dwadzieścia dziewięć w grupie 9, ubezpieczenia komunikacyjnej OC (grupa 10) – dwadzieścia pięć zakładów, ubezpieczenie ogólnej odpowiedzialności cywilnej (grupa 13) – dwadzieścia dziewięć zakładów. Istniały także wyspecjalizowane zakłady w zakresie ryzyk finansowych i prawnych.

W wyniku rozwijającego się procesu globalizacji obserwuje się stały wzrost znaczenia kapitału zagranicznego na polskim rynku ubezpieczeniowym. Udział kapitału zagranicznego w kapitale podstawowym działu I w 2010 r. wynosił 71%, a w dziale II – 83%.

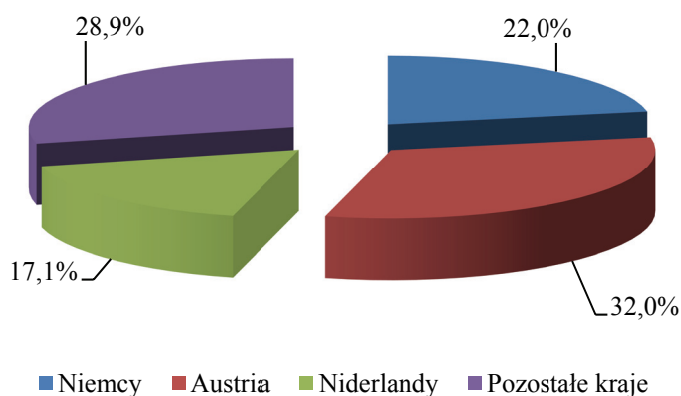
Tabl. 7. Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w polskim sektorze ubezpieczeń
Stan w dniu 31 XII

Kraj pochodzenia kapitału	2010					
	Ogółem	Dział I	Dział II	Ogółem	Dział I	Dział II
	w tys. zł			w odsetkach		
Ogółem	4 448 475	1 998 397	2 450 078	100,00	100,00	100,00
Austria	1 424 887	455 882	969 005	32,03	22,81	39,55
Belgia	111 094	–	111 094	2,50	0,00	4,53
Francja	422 811	347 015	75 796	9,50	17,36	3,09
Kanada	122 180	–	122 180	2,75	0,00	4,99
Luksemburg	30 362	15 547	14 815	0,68	0,78	0,60
Niderlandy	758 267	452 663	305 604	17,05	22,65	12,47
Niemcy	980 220	254 578	725 642	22,03	12,74	29,62
Stany Zjednoczone	121 000	121 000	–	2,72	6,05	0,00
Szwecja	238 529	238 529	–	5,36	11,94	0,00
Wielka Brytania	239 125	113 183	125 942	5,38	5,66	5,14

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

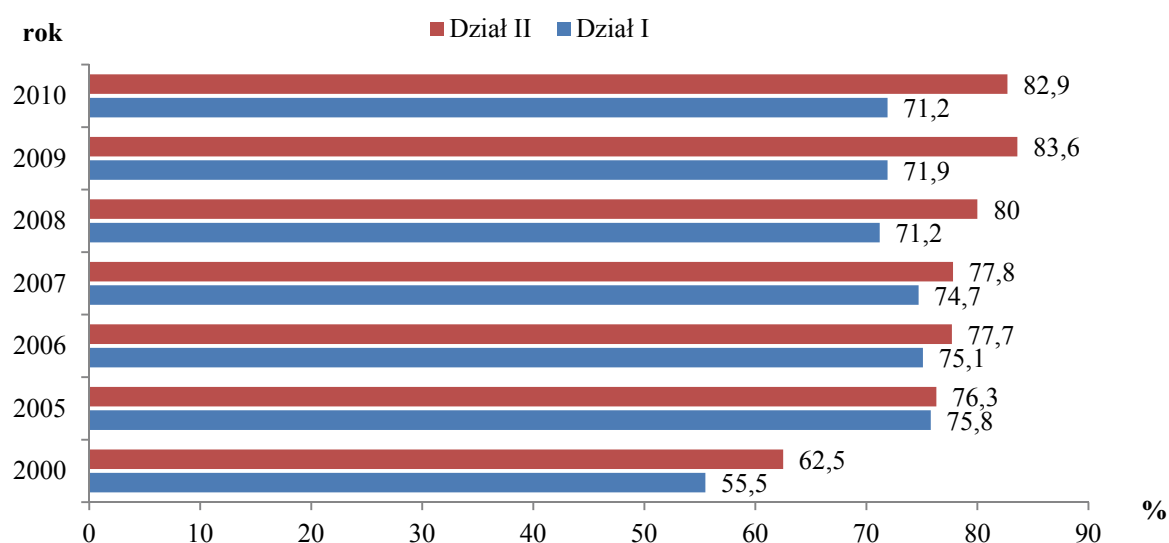
Obecnie zakłady ubezpieczeń z przewagą kapitału zagranicznego dominują liczebnie, zarówno w ubezpieczeniach na życie (23 zakłady), jak i w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych (22 zakłady). Z jednej strony sprzyja to integracji polskiego rynku ubezpieczeń z rynkiem światowym, z drugiej – zwiększa podatność na zagrożenia w okresie globalnych kryzysów gospodarczych. Podobnie jak w poprzednich latach udział niemieckich i austriackich firm ubezpieczeniowych był w 2010 r. większy, niż kilkunastu innych inwestorów wywodzących się z innych rynków.

Wykres 31. Kapitał zagraniczny zakładów ubezpieczeń według krajów pochodzenia w 2010 r.

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

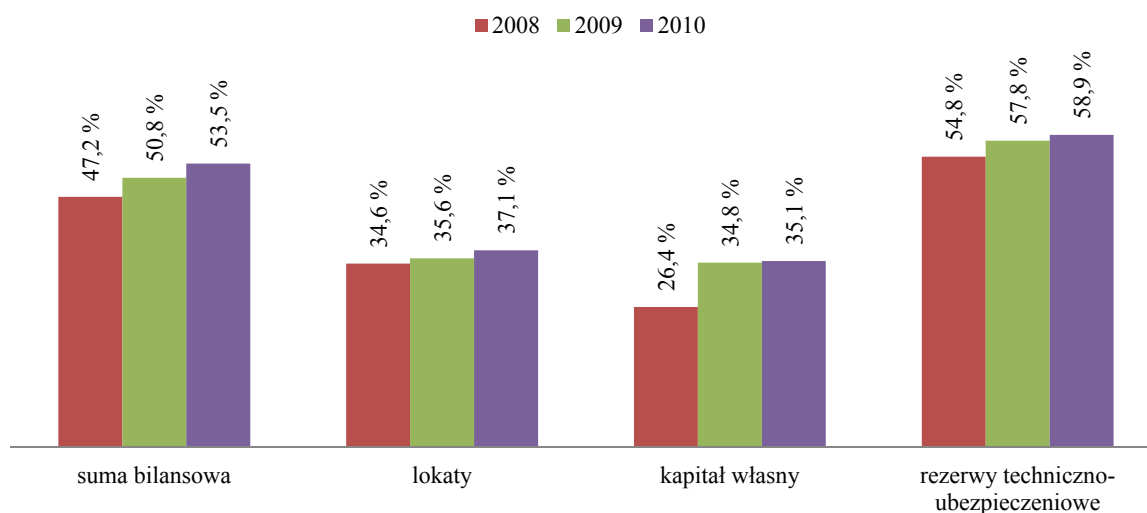
Wykres 32. Udział kapitału zagranicznego w kapitale podstawowym ubezpieczycieli

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

W końcu grudnia 2010 r. w grupie 30 towarzystw prowadzących działalność w ubezpieczeniach na życie, 23 miały przeważający, bądź stuprocentowy udział kapitału zagranicznego. W pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych 22 spośród 33 aktywnych firm wykazało większościowy udział zagranicznych właścicieli. Według danych 2010 r. wartość kapitału podstawowego ubezpieczycieli *life* wyniosła 2 166,1 mln zł, w tym inwestorzy zagraniczni partycypowali w 1 998,4 mln zł, w dziale *non-life* odpowiednio 2 533,8 mln zł i 2 450,1 mln zł.

Wykres 33. Udział kapitału zagranicznego w sumie bilansowej, lokatach, kapitale własnym i rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

Tabl. 8. Struktura składki według działów

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
Składka przypisana brutto w mln zł	37 533,4	43 732,4	59 291,9	51 343,7	54 164,1
Przypis składki w dziale I w mln zł	21 108,6	25 509,4	38 986,0	30 283,5	31 423,5
Przypis składki w dziale II w mln zł	16 424,7	18 223,0	20 306,0	21 060,3	22 740,6
Udział działu I w przypisie składki w % ..	56,2	58,3	65,8	59,0	58,0
Udział działu II w przypisie składki w % ..	43,8	41,7	34,2	41,0	42,0
Relacja przypisu składki do PKB w %	3,5	3,7	4,7	3,8	3,8
Dla składki w dziale I w %	2,0	2,2	3,1	2,2	2,2
Dla dziale II w %	1,5	1,5	1,6	1,6	1,6

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

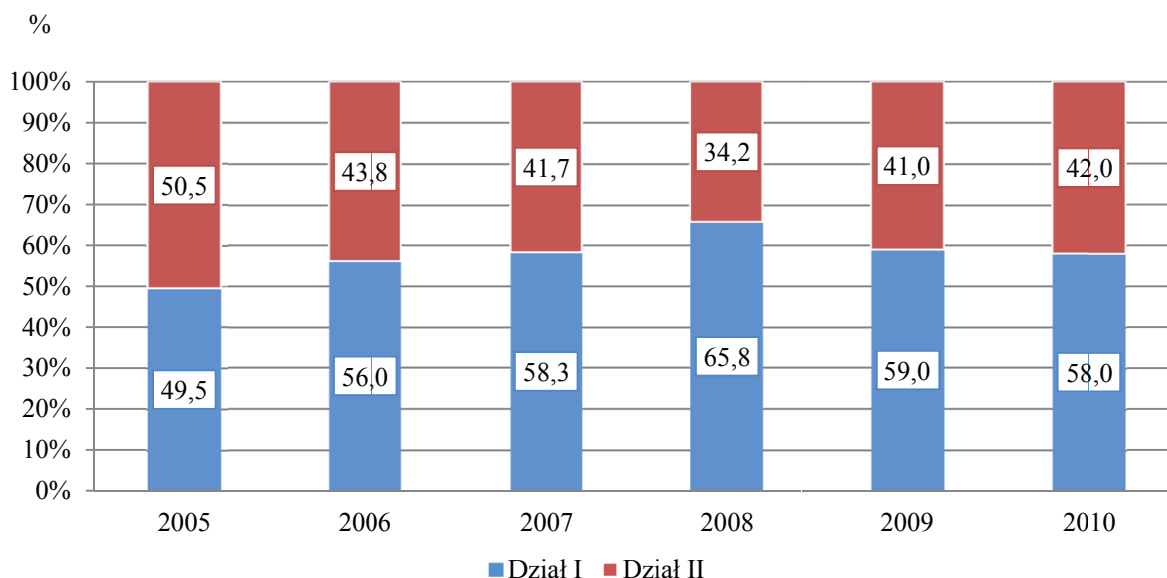
Stopień koncentracji rynku był wysoki w obu działach ubezpieczeń²². W 2010 r. na pięć zakładów w dziale ubezpieczeń na życie przypadało 62,6% zebranej składki przypisanej brutto w tym dziale, natomiast w dziale pozostałych ubezpieczeń osobowych i ubezpieczeń majątkowych udział ten wyniósł 65,5%. W 2010 r. współczynnik CR5 koncentracji rynku ubezpieczeń ogółem wyniósł 46%.

²² Stopień koncentracji rynku określa się zazwyczaj współczynnikiem CR_x, czyli udziałem w rynku kolejno x największych firm, a także wskaźnikiem HHI (*Herfindahl-Hirschman Index*).

IV.2. Sytuacja zakładów ubezpieczeń według rodzajów ryzyka

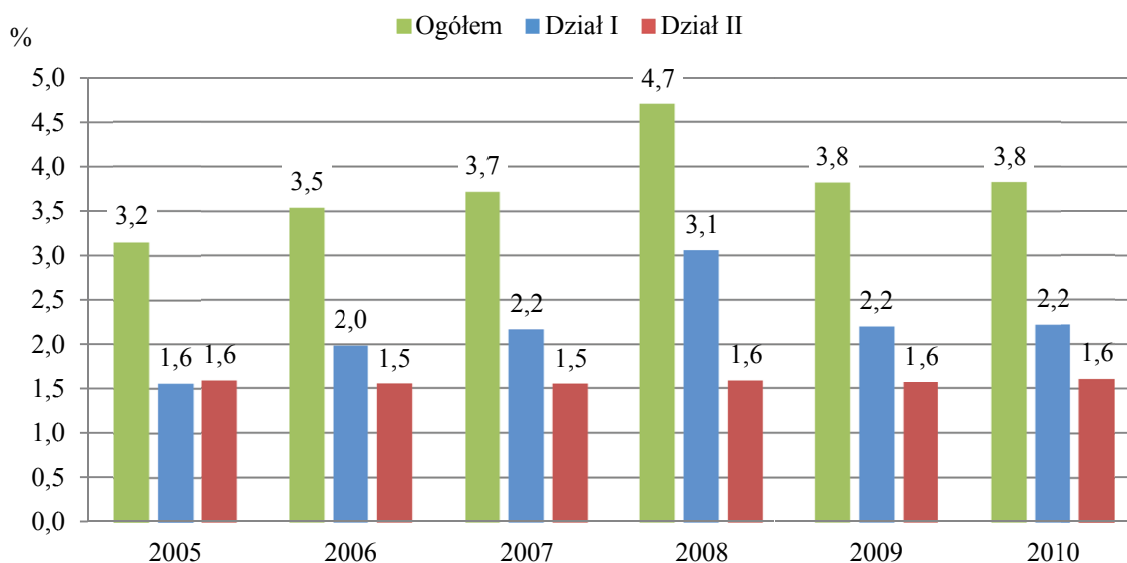
W okresie ostatnich dziesięciu lat dynamika rozwoju sektora ubezpieczeń, mierzona wartością składki przypisanej brutto, była wyższa od tempa wzrostu PKB, przy malejącej z roku na rok przewadze ubezpieczeń majątkowych na rzecz ubezpieczeń na życie. O ile w 2005 r. większość składki pochodziła z ubezpieczeń *non-life* (50,5%), to w 2010 r. w strukturze zbioru składki przeważały ubezpieczenia na życie (58,0%).

Wykres 34. Struktura zbioru składki według działów ubezpieczeń

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

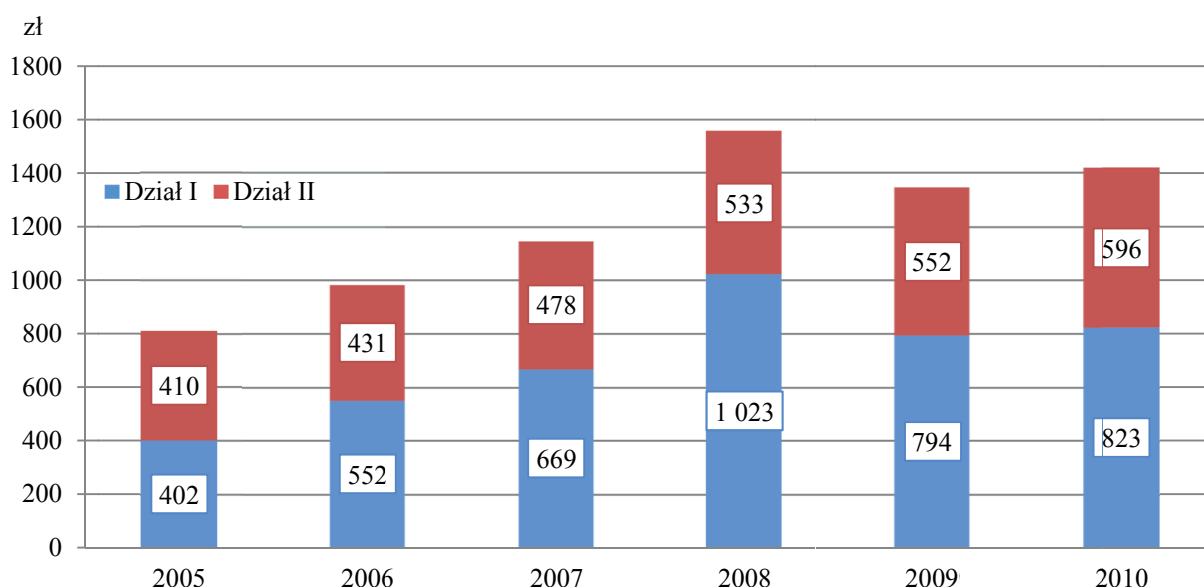
Wykres 35. Relacja składki przypisanej brutto do PKB (wskaźnik penetracji)

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

Miarą dojrzałości rynku ubezpieczeniowego jest także miernik rynku ubezpieczeniowego odnoszący jego wielkość do populacji mieszkańców Polski. Przeciętna składka przypadająca na osobę w Polsce wykazuje systematyczny wzrost, z wyróżniającą się wartością w 2008 r., w którym zebrano w ubezpieczeniach na życie 1023 zł składki na mieszkańca Polski. Składka w tych ubezpieczeniach była dwukrotnie wyższa w 2010 r. niż w 2005 r. W dziale ubezpieczeń *non-life* odnotowano stabilny wzrost przeciętnej składki na mieszkańca Polski od 410 zł w 2005 r. do 596 zł w 2010 r.

Wykres 36. Przeciętna składka *per capita* w Polsce

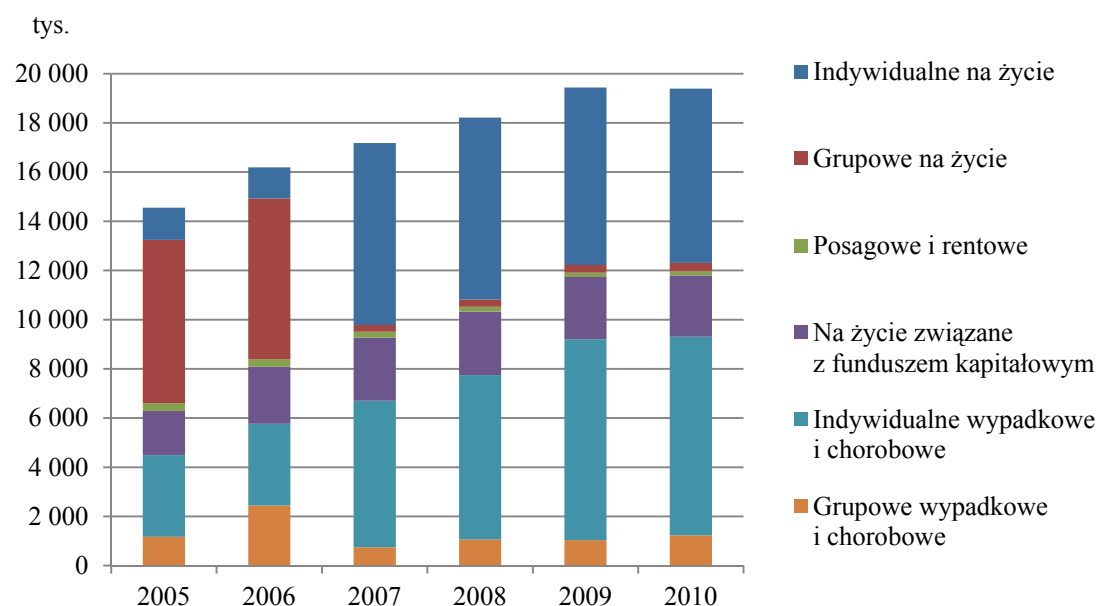

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

Rozwój sektora ubezpieczeniowego w 2010 r. był kształtowany pod wpływem konsekwencji kryzysu gospodarczego i następującej po nim odbudowie wzrostu gospodarczego. Uwarunkowania te oznaczały m.in. zaostrzenie polityki kredytowej banków, bessę na warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych czy wzrost bezrobocia. Mimo tego wartość składki przypisanej brutto w 2010 r. była wyższa o 5,5% w porównaniu z rokiem poprzednim (54 164 mln zł wobec 51 343 mln zł). Składka w dziale I (31 423 mln zł) wzrosła w stosunku do poprzedniego 2009 r. o 3,8%. W 2010 r. zaobserwowano wzrost o 25,7% składki ubezpieczeniowej w stosunku do poprzedniego roku w ubezpieczeniach związanych z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi, pomimo braku wzrostu liczby polis tej grupy. Jednak największą grupą pod względem zebranej składki były nadal ubezpieczenia na życie grupy pierwszej: indywidualne i grupowe. Ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe wykazywały stabilny wzrost. Natomiast ubezpieczenia posagowe i rentowe miały znaczenie marginalne.

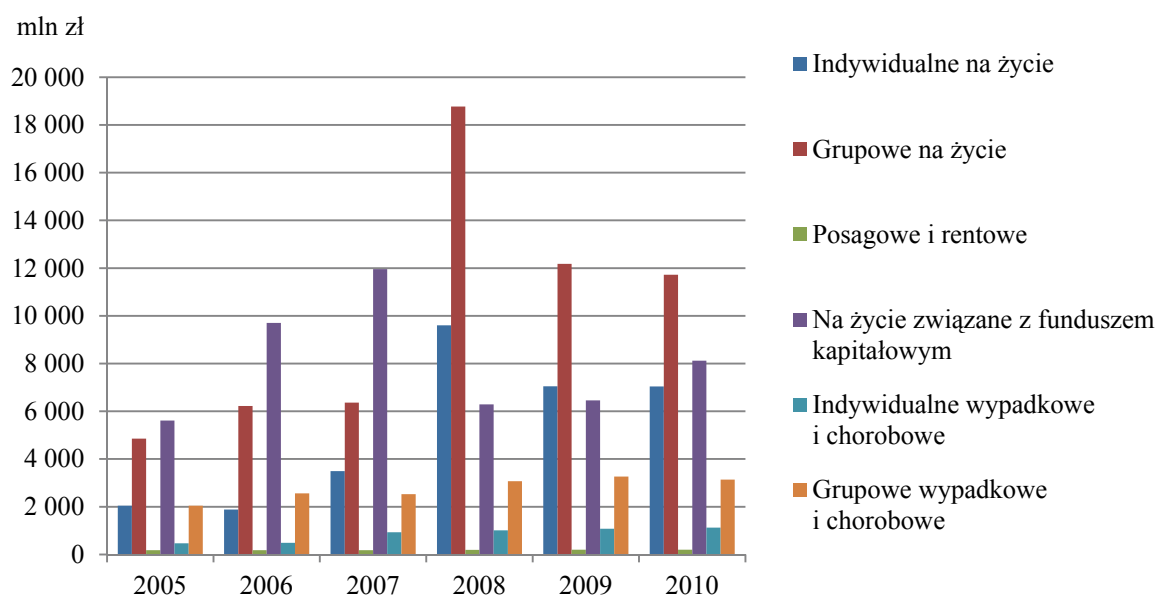

Wykres 37. Liczba polis w ubezpieczeniach działu I

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

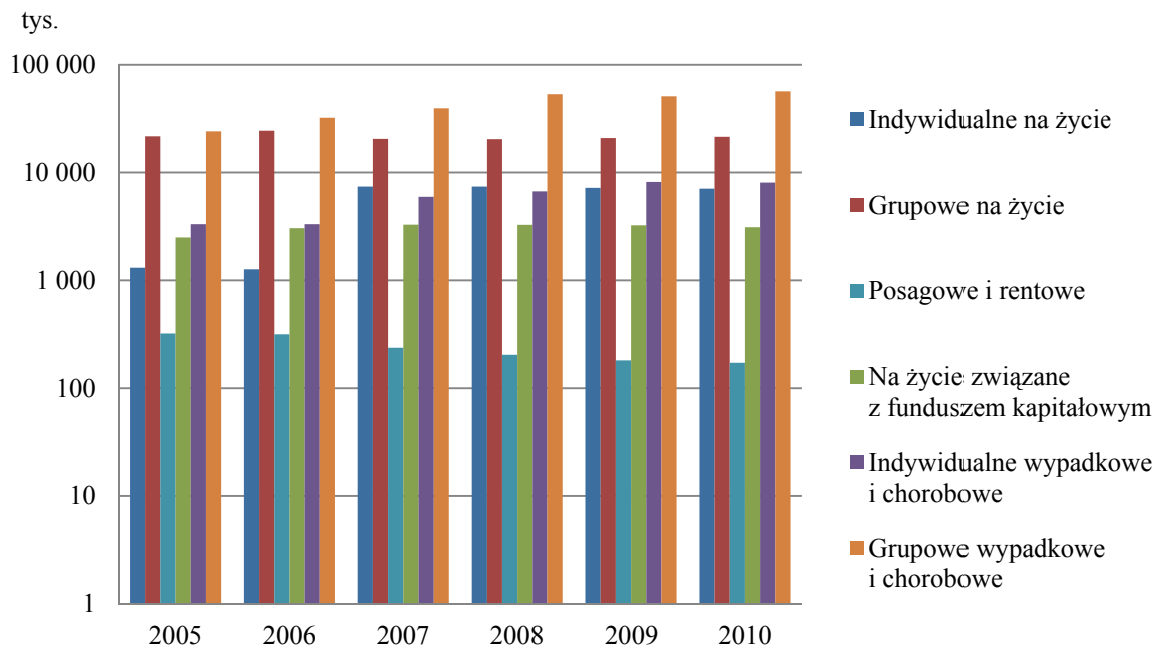
Wykres 38. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach działu I

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

Składka zebrana przy sprzedaży polis w ubezpieczeniach na życie w 2010 r. była wyższa o 3,8% od składki zebranej w 2009 r. Składka przypisana brutto z działalności bezpośredniej w 2010 r. w ubezpieczeniach *life* wyniosła 31 350,7 mln zł, w tym składka w pierwszej grupie zmniejszyła się do 18 762,6 mln zł (19 218,8 mln zł w 2009 r.), zaś składka w grupie trzeciej 8 119,1 mln zł była wyższa niż w poprzednim roku (6 459,1 mln zł).

Wykres 39. Liczba ubezpieczonych osób w ubezpieczeniach działu I

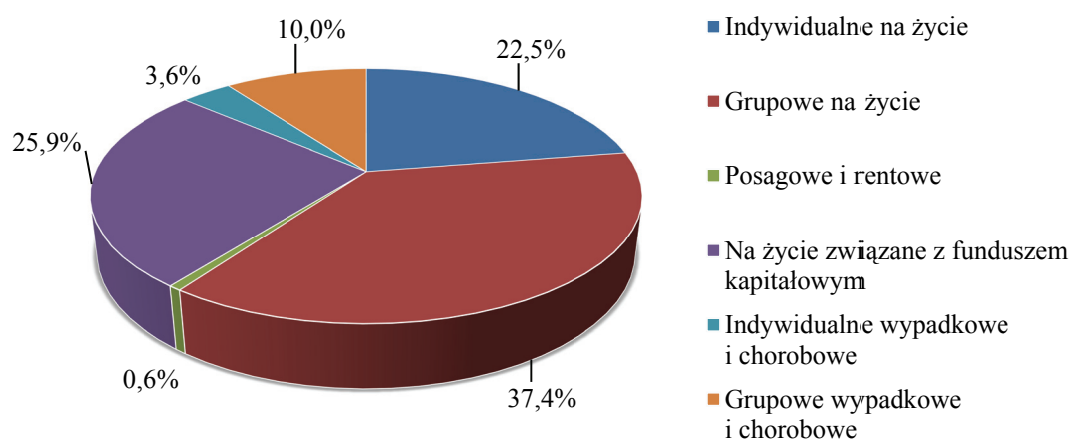

Uwaga: liczba osób w ubezpieczeniach indywidualnych jest równa ilości polis w tych ubezpieczeniach.

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

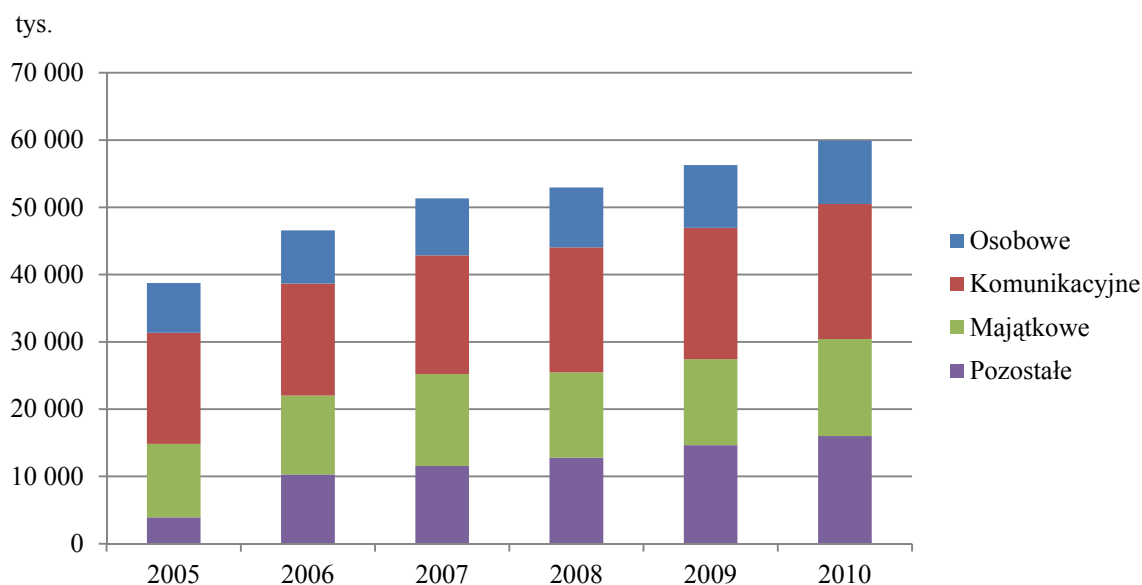
W ubezpieczeniach na życie przewagę stanowiły osoby ubezpieczone grupowo. Prawie 87,5% osób w ubezpieczeniach wypadkowych i chorobowych działu I były to osoby ubezpieczone grupowo, kolejną grupą pod względem ilości ubezpieczonych osób były ubezpieczenia na życie (grupa 1), w których trzy czwarte osób ubezpieczonych miało ubezpieczenia grupowe. Mniejszą grupę osób stanowiły osoby z ubezpieczeniem posagowym i rentowym (grupa 2 i 4), których było około 172 tysięcy.

Wykres 40. Struktura składki przypisana brutto w ubezpieczeniach działu I w 2010 r.

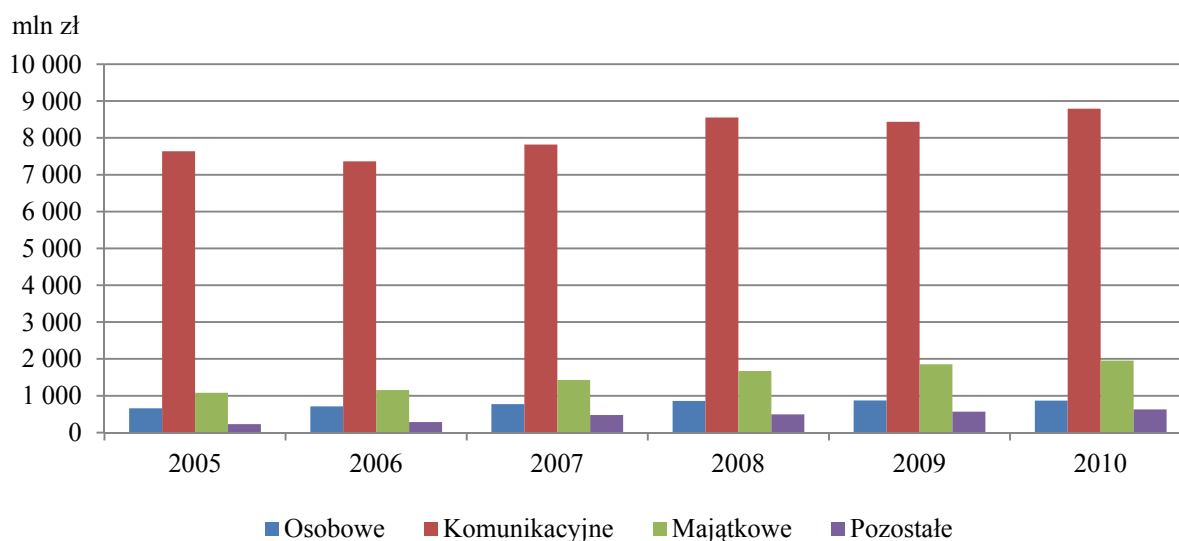
Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

Wykres 41. Liczba polis w ubezpieczeniach działu II – osoby fizyczne

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

Wykres 42. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach działu II – osoby fizyczne

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

Liczba polis ogółem nabytych we wszystkich grupach ubezpieczeń *non life* przez osoby fizyczne zwiększyła się w 2010 r. do 43 149,4 tys. wobec 41 011,8 tys. w roku poprzednim, a składka przypisana brutto wzrosła z 11 733,3 mln zł do poziomu 12 242,4 mln zł. W 2010 r. liczba polis osób fizycznych w ubezpieczeniach komunikacyjnych była o 568 tys. większa, niż przed rokiem, a zebrana składka większa o 354 mln zł. W ubezpieczeniach majątkowych gospodarstw domowych odnotowano wzrost liczby polis o 1 646 tys. i związany z tym przyrost składki o 99 mln zł.

Tabl. 9. Polisy i składki przypisane brutto według grup w ubezpieczeniach osób fizycznych

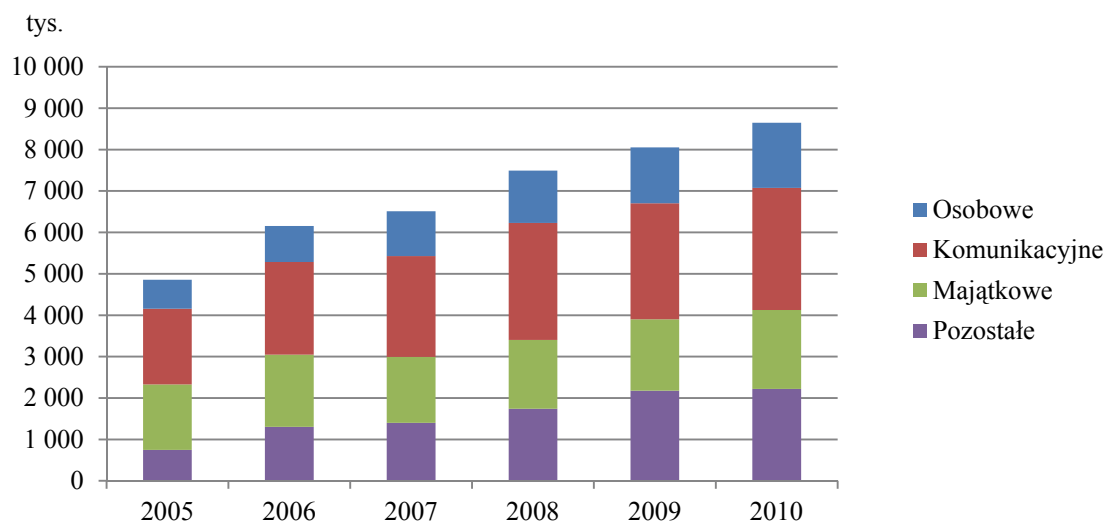
Ubezpieczenia (działalność bezpośrednia)	2006	2007	2008	2009	2010
Polisy w tys.					
Dział I					
Indywidualne na życie ^b	1 267	7 400	7 399	7 216	7 084
Grupowe na życie ^b	6 528	274	292	312	335
Posagowe i rentowe	314	235	202	179	170
Na życie związane z funduszem kapitałowym	2 317	2 568	2 578	2 526	2 496
Indywidualne wypadkowe i chorobowe	3 323	5 958	6 682	8 171	8 071
Grupowe wypadkowe i chorobowe	2 445	746	1 062	1 035	1 235
Dział II ^a					
Osobowe (1+2)	7 902	8 455	8 904	9 335	9 408
Komunikacyjne (3+10)	16 635	17 657	18 578	19 521	20 089
Majątkowe (8+9)	11 735	13 669	12 678	12 774	14 420
Finansowe (14+15+16)	16	27	74	229	67
Transportowe, lotnicze, morskie (4+7; 5+11; 6+12) ...	6	19	18	18	18
Pozostałe (13+17+18)	10 270	11 497	12 707	14 398	15 914
Składka przypisana brutto w mln zł					
Dział I					
Indywidualne na życie	1 881	3 495	9 604	7 044	7 043
Grupowe na życie	6 225	6 361	18 773	12 173	11 720
Posagowe i rentowe	181	183	193	197	195
Na życie związane z funduszem kapitałowym	9 702	11 958	6 289	6 458	8 119
Indywidualne wypadkowe i chorobowe	486	930	1 010	1 076	1 126
Grupowe wypadkowe i chorobowe	2 561	2 530	3 069	3 267	3 140
Dział II ^a					
Osobowe (1+2)	714	773	859	871	867
Komunikacyjne (3+10)	7 361	7 817	8 552	8 439	8 793
Majątkowe (8+9)	1 156	1 428	1 673	1 855	1 954
Finansowe (14+15+16)	35	78	56	44	52
Transportowe, lotnicze, morskie (4+7; 5+11; 6+12)	6	87	80	79	62
Pozostałe (13+17+18)	245	314	359	445	515

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

^a Liczby w nawiasach oznaczają grupy ubezpieczeń Działu II.

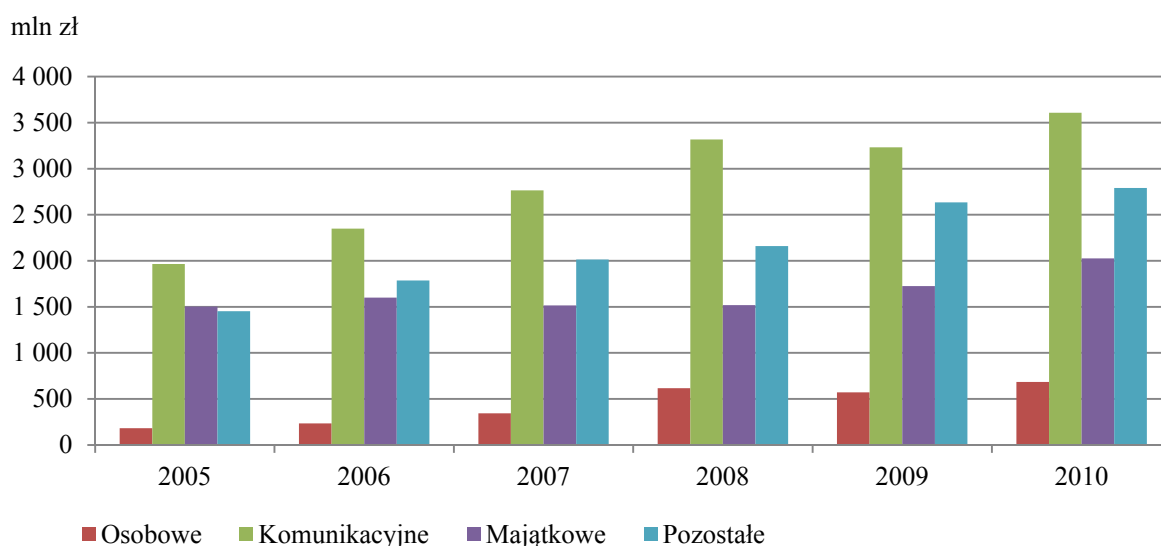
^b Zmiana rzędu wielkości wynikała z przekwalifikowania w roku 2007 części polis grupowych jako indywidualne w jednym z zakładów.

Wykres 43. Liczba polis w ubezpieczeniach działu II – przedsiębiorstwa

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

Wykres 44. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach działu II – przedsiębiorstwa

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

W ubezpieczeniach przedsiębiorstw liczba polis w głównych segmentach rynku ubezpieczeń *non life* była w 2010 r. wyższa niż w 2009 r. Liczba polis nabytych przez podmioty gospodarcze w ramach ubezpieczenia komunikacyjnego zwiększyła się o 151 tys. i była jedną z przyczyn wzrostu przypisu składki w tych ubezpieczeniach o 375 mln zł. W ubezpieczeniach majątkowych wystawiono o 179 tys. polis więcej niż przed rokiem, uzyskując składkę wyższą o 302 mln zł. W pozostałych grupach ubezpieczeń działu II (grupa 13, 17, 18) wzrost sprzedaży polis dla przedsiębiorstw o 211 tys. skutkował wzrostem składki o ok. 230 mln zł, co zasadniczo wiązało się ze wzrostem skali ubezpieczeń w grupie

assistance (grupa 18). W ubezpieczeniach finansowych firm, w liczbie polis i składce, odnotowano regres, tzn. liczba polis zmniejszyła się o 170 tys., a składka przypisana brutto o 76 mln zł.

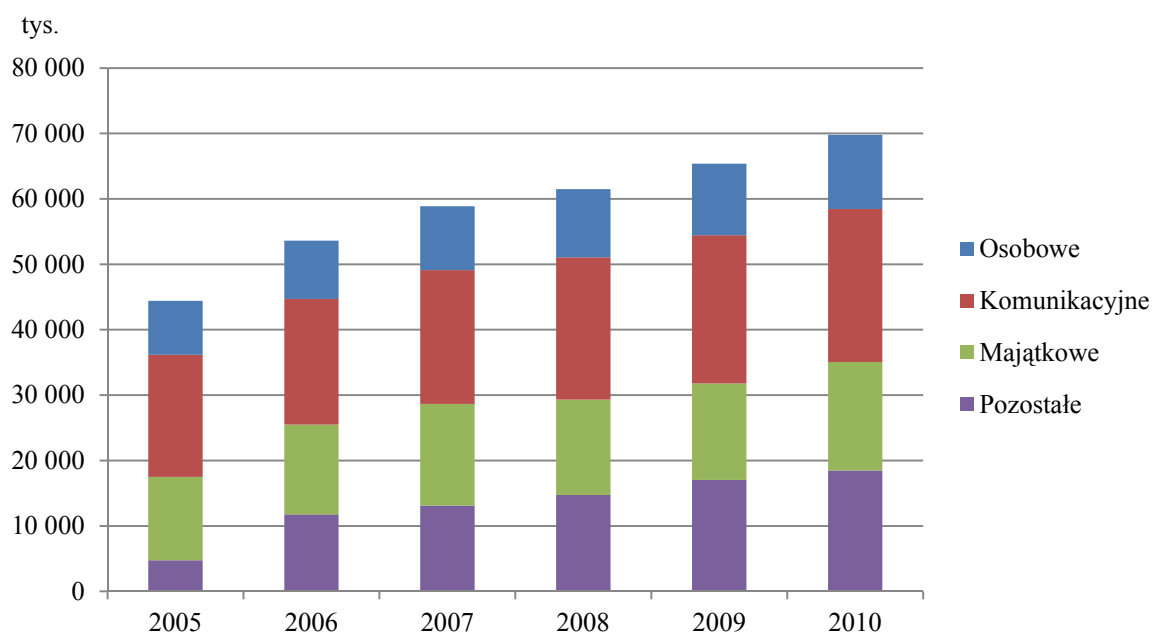
Tabl. 10. Polisy i składki przypisane brutto w dziale II – ubezpieczenia przedsiębiorstw

Ubezpieczenia (działalność bezpośrednia)	2006	2007	2008	2009	2010
Polisy ^a w tys.					
Osobowe (1+2)	867	1083	1263	1351	1572
Komunikacyjne (3+10)	2240	2434	2826	2800	2951
Majątkowe (8+9)	1744	1594	1661	1725	1904
Finansowe (14+15+16)	157	226	321	619	449
Transportowe, lotnicze, morskie (4+7; 5+11; 6+12)	26	23	27	32	32
Pozostałe (13+17+18)	1120	1151	1394	1529	1740
Składka ^a przypisana brutto w mln zł					
Osobowe (1+2)	235	343	616	571	684
Komunikacyjne (3+10)	2349	2764	3317	3232	3607
Majątkowe (8+9)	1600	1515	1518	1725	2027
Finansowe (14+15+16)	839	1090	1170	1509	1433
Transportowe, lotnicze, morskie (4+7; 5+11; 6+12)	287	205	189	195	194
Pozostałe (13+17+18)	661	718	799	933	1163

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

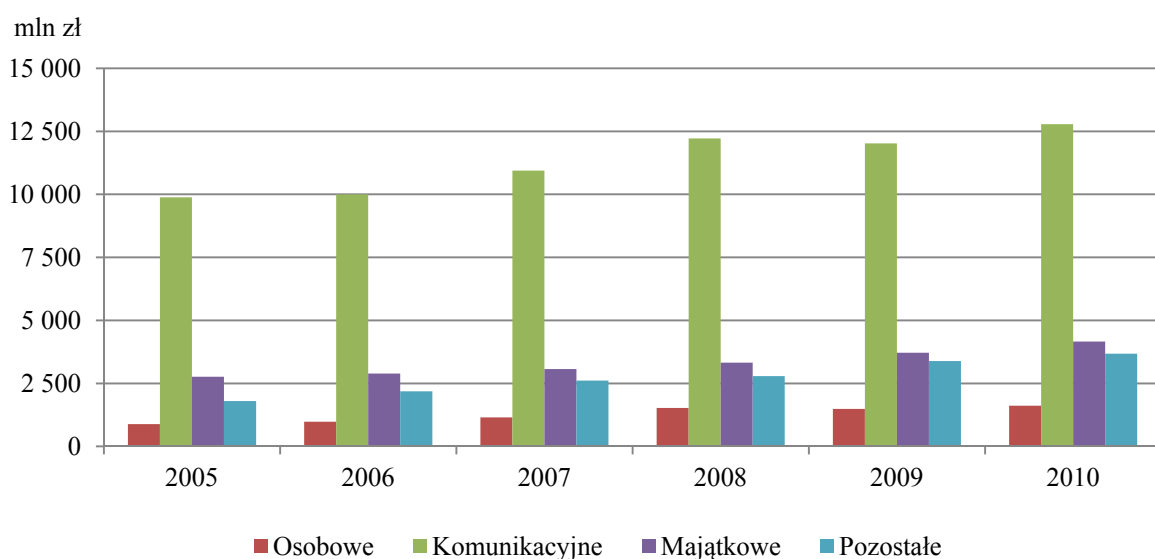
^a Liczby w nawiasach oznaczają grupy ubezpieczeń Działu II.

Wykres 45. Liczba polis w ubezpieczeniach działu II – ogółem

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

Wykres 46. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach działu II – ogółem

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

W dziale II w 2010 r. składka przypisana brutto z działalności bezpośredniej wzrosła do 22 237 mln zł (o 7,9% w porównaniu z wielkością składki tego działu przed rokiem). Z ubezpieczeń komunikacyjnych pochodziło 57,5% składki, z czego 23,6% przypadało na ubezpieczenia casco pojazdów lądowych (grupa 3), a 33,9% na ubezpieczenia OC komunikacyjnej (grupa 10).

Tabl. 11. Polisy i składki przypisane brutto w dziale II ogółem

Ubezpieczenia (działalność bezpośrednia)	2006	2007	2008	2009	2010
Polisy ^a w tys. szt.					
Osobowe (1+2)	8917	9770	10411	10938	11336
Komunikacyjne (3+10)	19205	20455	21753	22669	23400
Majątkowe (8+9)	13738	15523	14592	14750	16582
Finansowe (14+15+16)	181	262	405	859	535
Transportowe, lotnicze, morskie (4+7; 5+11; 6+12)	34	44	47	51	54
Pozostałe (13+17+18).	11551	12825	14278	16122	17888
Składka ^a przypisana brutto w mln zł					
Osobowe (1+2)	983	1155	1526	1488	1613
Komunikacyjne (3+10)	9997	10940	12217	12023	12787
Majątkowe (8+9)	2892	3072	3324	3719	4161
Finansowe (14+15+16)	891	1195	1251	1604	1571
Transportowe, lotnicze, morskie (4+7; 5+11; 6+12)	299	302	279	286	276
Pozostałe (13+17+18)	994	1117	1257	1497	1830

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

^a Liczby w nawiasach oznaczają grupy ubezpieczeń Działu II.

W ciągu ostatnich kilku lat nastąpiły zmiany otoczenia prawnego ubezpieczeń komunikacyjnych. Do ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. Nr 124, poz. 1152, z późn. zm.) wprowadzono kwoty nowych, wyższych wysokości minimalnych sum gwarancyjnych w obowiązkowym ubezpieczeniu OC posiadaczy pojazdów mechanicznych.

Pod koniec 2008 r. nowelizacja ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych uchyliła przepis zobowiązujący zakłady ubezpieczeń do finansowania leczenia ofiar wypadków drogowych z ubezpieczenia komunikacyjnego OC, czyli tzw. „podatek Religi”. Koszty te pokrywały zakłady ubezpieczeń ze składek obowiązkowego ubezpieczenia OC kierowców, odprowadzając na rzecz Narodowego Funduszu Zdrowia ryczałt w wysokości 12% składki OC.

W dniu 3 sierpnia 2008 roku weszła w życie ustawa o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw. Zmiana ta pozwoliła na obciążenie zakładów ubezpieczeń kosztami z tytułu wypłat zadośćuczynień za śmierć osoby bliskiej z polisy OC komunikacyjnego.

Według danych na koniec 2010 r. zakłady ubezpieczeń posiadały w ubezpieczeniach komunikacyjnych 5 052,1 tys. polis w grupie 3 oraz 18 348,2 tys. polis w grupie 10 (w tym 18 087,8 tys. polis w obowiązkowych ubezpieczeniach OC posiadaczy pojazdów mechanicznych). W ciągu 2010 r. liczby te zwiększyły się odpowiednio o 3,3% i 3,2%. Wzrost liczby ubezpieczeń komunikacyjnych miał związek z zakupami nowych samochodów i wzrostem o ponad 1 012 tys. zarejestrowanych w 2010 r. pojazdów samochodowych. W strukturze polis ubezpieczeń komunikacyjnych na koniec 2010 r., według typu podmiotów, dominują polisy zawarte przez osoby fizyczne (osoby nie prowadzące działalności gospodarczej.), stanowiące 73,0% ogólnej liczby polis grupy 3 oraz 89,4% polis grupy 10. Przedsiębiorstwa (osoby prawne i fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, bez rolników) oraz jednostki organizacyjne bez osobowości prawnej posiadały odpowiednio 24,4% oraz 9,4% ogółu polis komunikacyjnych w grupie 3 i 10.

Składka przypisana brutto z ubezpieczeń komunikacyjnych w 2010 r. wyniosła 12 786,7 mln zł. W analizowanym okresie struktura ubezpieczeń komunikacyjnych nie uległa zasadniczym zmianom. Składka zebrana z tytułu ubezpieczeń w grupie 10 przewyższała składkę z ubezpieczeń grupy 3 i w 2010 r. wyniosła 7 528,1 mln zł (58,9% składki ogółem z tytułu ubezpieczeń komunikacyjnych). Składka przypisana brutto zakładów ubezpieczeń z tytułu ubezpieczeń komunikacyjnych zwiększyła się o 6,3% (763,3 mln zł), w wyniku jej

wzrostu z tytułu ubezpieczeń z zakresu grupy 3 (o 370,1 mln zł – 7,6%) i grupy 10 (o 393,2 mln zł – 5,5%). W 2010 r. nastąpił niewielki spadek udziału ubezpieczeń komunikacyjnych, chociaż nadal ubezpieczenia te stanowiły najważniejszy segment ubezpieczeń działu II (57,5%).

W 2010 r. zakłady ubezpieczeń zrealizowały 1 913,7 tys. wypłat z tytułu ubezpieczeń komunikacyjnych. Łączna wielkość odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto z tytułu ubezpieczeń komunikacyjnych wyniosła 9 143,9 mln zł, czyli o 2,6% (236,7 mln zł) więcej w stosunku do poprzedniego roku pomimo, że zarówno liczba wypadków samochodowych jak i ilość osób zabitych i rannych w wypadkach komunikacyjnych zmniejszyła się w porównaniu z rokiem 2009.

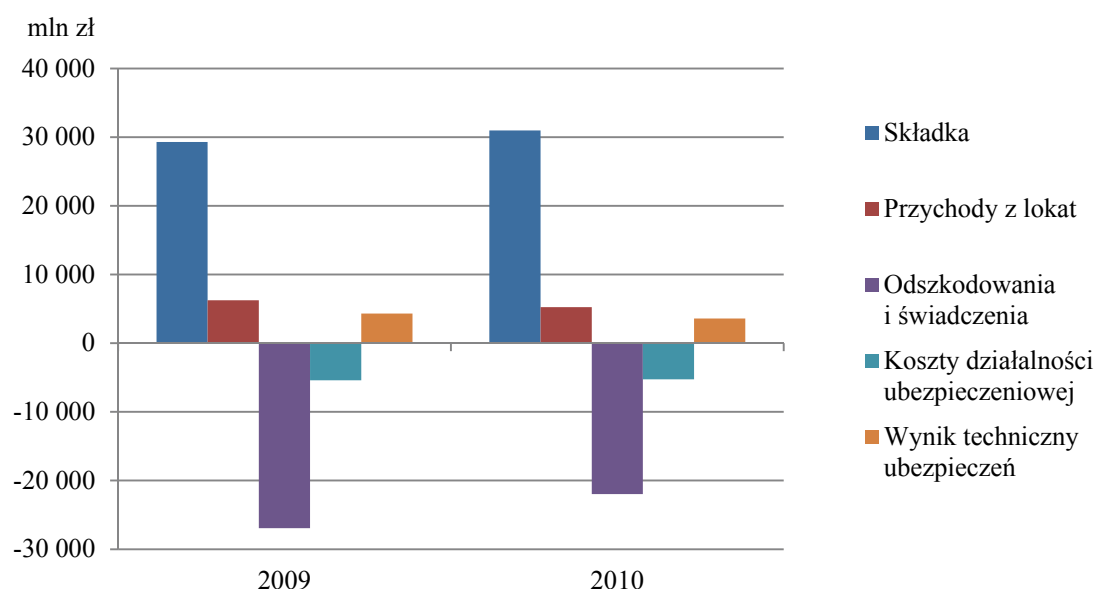
IV.3. Wyniki finansowe zakładów ubezpieczeń

W 2010 r. wynik techniczny (w ujęciu zagregowanym) ukształtował się na poziomie 2 308 mln zł (4 061 mln zł przed rokiem), z tego wynik w ubezpieczeniach na życie wyniósł 3 593 mln zł, w majątkowych zanotowano stratę w wysokości 1 285 mln zł (pogorszenie odpowiednio o 723 mln zł i o 1 030 mln zł). Zysk techniczny osiągnęło 28 ubezpieczycieli (w dziale I – 22, w dziale II – 6), stratę techniczną wykazało 35 towarzystw (w dziale I – 8, w dziale II – 27). Wynik techniczny zakładów w formie spółek akcyjnych wyniósł 2 273 mln zł, a zakładów w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych 35 mln zł, (zmniejszenie odpowiednio o 43,2% i o 38,1% w relacji do roku poprzedniego). Składka przypisana brutto zebrana przez ubezpieczycieli zorganizowanych w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych ogółem wyniosła 1 014 mln zł i w porównaniu z 2009 r. wzrosła o 40,0%. Wartość odszkodowań i świadczeń brutto wypłaconych ogółem przez tych ubezpieczycieli wzrosła do 383 mln zł, tj. o 41,7% w stosunku do 2009 r. Wraz ze wzrostem składki wzrosły o 47 mln zł koszty działalności ubezpieczeniowej (o 27,7%), do czego przyczynił się głównie wzrost kosztów akwizycji (o 73,7%).

Działalność w zakresie ubezpieczeń komunikacyjnych w latach 2005–2007 była dla zakładów ubezpieczeń rentownym rodzajem działalności. W 2008 r. sytuacja uległa zmianie, a jej dalsze pogorszenie nastąpiło w następnych latach. Strata techniczna z tytułu tej działalności zakładów ubezpieczeń osiągnęła kwotę 1 mld zł w 2009 r. a w następnym zwiększyła się jeszcze o ponad 300 mln zł. W latach 2005–2008 w grupie 3 notowany był dynamiczny wzrost zysku technicznego. W 2008 r. zakłady ubezpieczeń z tytułu działalności w grupie 3 zanotowały łącznie największy zysk techniczny w historii grupy równy 435 mln zł. W 2009 r. sytuacja uległa pogorszeniu – w grupie 3 wykazana została strata

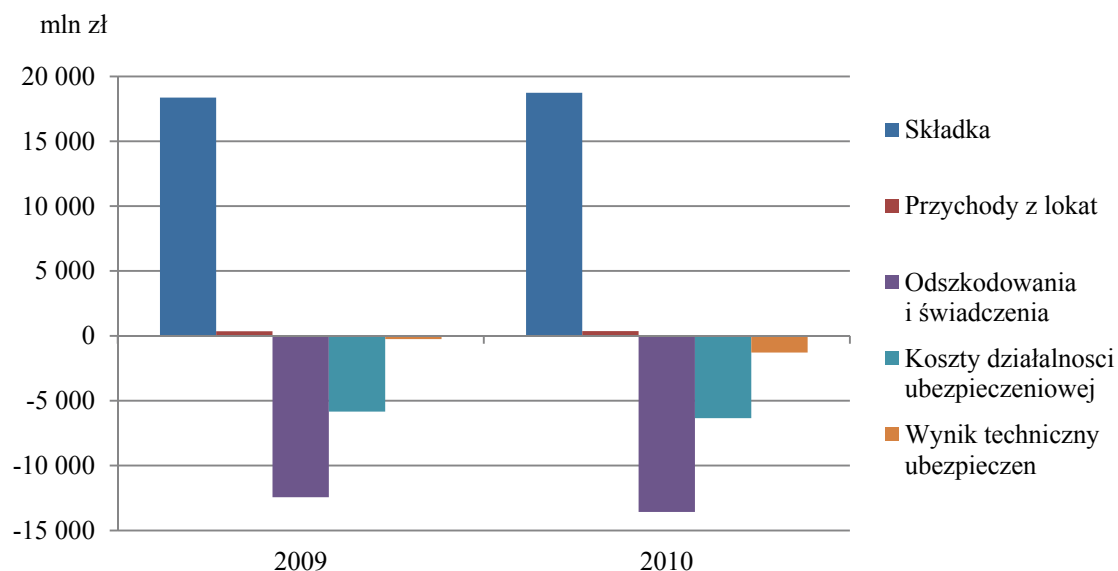
techniczna równa 66,9 mln zł, a w 2010 r. strata ta wyniosła 474,0 mln zł. W grupie 10, po okresie zysków technicznych w latach 2005 i 2006, w kolejnych latach wykazana została strata techniczna, która w 2010 r. osiągnęła wysokość 891,4 mln zł. Należy zauważyć, że ze względu na dominujący udział ubezpieczeń komunikacyjnych w portfelu ubezpieczeń majątkowych, wynik z działalności w tym sektorze w decydującym stopniu wpłynął na łączny, ujemny wynik techniczny działu II w 2010 r.

Wykres 47. Główne komponenty rachunku technicznego w ubezpieczeniach działu I

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

Wykres 48. Główne komponenty rachunku technicznego w ubezpieczeniach działu II

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

Tabl. 12. Główne komponenty technicznego rachunku ubezpieczeń

Ubezpieczenia	Dział I					Dział II				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
	w mln zł									
Składki	20 585	25 046	37 324	29 296	30 982	13 684	14 971	17 193	18 367	18 730
Przychody z lokat	4 450	4 961	4 288	6 236	5 235	264	255	303	351	363
Pozostałe przychody techniczne na udziale własnym	188	337	363	253	340	105	406	150	221	207
Odszkodowania i świadczenia	8 407	10 420	19 425	26 942	21 977	8 034	9 538	10 572	12 436	13 578
Zmiana stanu innych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na udziale własnym, w tym:	11 142	9 923	3 819	50	6 134	-167	-319	-62	-1	-3
zmiana stanu rezerwy w ubezpieczeniach na życie na udziale własnym	1 862	2 143	13 940	-5 209	850	x	x	x	x	x
Premie i rabaty łącznie ze zmianą stanu rezerw na udziale własnym ..	72	13	34	55	55	48	53	55	53	34
Koszty działalności ubezpieczeniowej	3 432	4 376	4 932	5 394	5 255	4 112	4 625	5 220	5 837	6 345
Pozostałe koszty techniczne na udziale własnym	187	179	178	218	273	460	532	1 092	822	649
Przychody z lokat netto po uwzględnieniu kosztów przeniesione do ogólnego rachunku zysków i strat	318	600	-347	648	841	x	x	x	x	x
Zmiany stanu rezerw na wyrównanie szkodowości	x	x	x	x	x	-6	-37	51	47	-19
Wynik techniczny ubezpieczeń	3 196	3 450	3 453	4 316	3 593	1 573	1 240	719	-255	-1 285

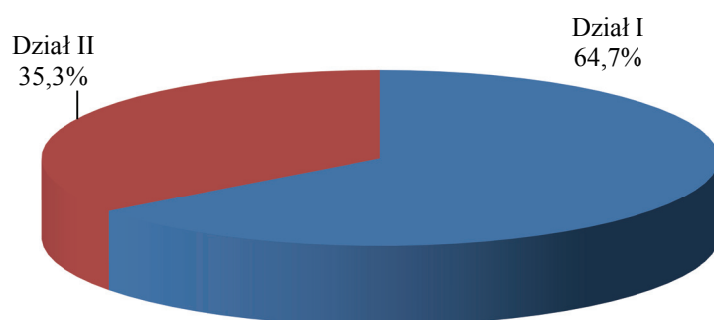
Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

Łączny wynik finansowy brutto sektora ubezpieczeń wyniósł 7 549 mln zł i był o 263 mln zł niższy w porównaniu z rokiem 2009. Wynik zakładów w formie spółek akcyjnych wyniósł 7 483 mln zł, a zakładów w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych 66 mln zł, (zmniejszenie odpowiednio o 21,4% i o 3,2%). W dziale I towarzystwa wypracowały nadwyżkę rzędu 4 438 mln zł, a ich wynik był o 461 mln zł gorszy niż przed rokiem, natomiast w dziale II wynik brutto w kwocie 3 111 mln zł był lepszy o 198 mln zł. Pogorszenie wyniku finansowego brutto ubezpieczycieli na życie było uwarunkowane zmniejszeniem o 723 mln zł wyniku technicznego. W dziale II działalność lokacyjna wygenerowała przychody netto o 1 117 mln zł wyższe niż przed rokiem, co zdecydowało o wyniku finansowym brutto towarzystw realizujących te ubezpieczenia.

Tabl. 13. Wybrane elementy ogólnego rachunku zysków i strat zakładów ubezpieczeń

Wyszczególnienie	Dział I					Dział II				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
	w mln zł									
Wynik techniczny	3 223	3 450	3 453	4 316	3 593	1 573	1 240	719	-255	-1 285
Przychody netto z lokat, w tym:	-	-	-	-	-	3 305	2 041	4 353	4 110	5 228
z papierów wartościowych o zmiennej kwocie dochodu	-	-	-	-	-	81	70	71	27	37
z papierów wartościowych o stałej kwocie dochodu	-	-	-	-	-	1 080	1 195	1 548	1 730	1 326
z lokat terminowych w instytucjach kredytowych	-	-	-	-	-	59	75	196	44	68
Wynik dodatni z realizacji lokat	-	-	-	-	-	567	597	210	562	455
Przychody z lokat netto przeniesione z technicznego rachunku ubezpieczeń na życie	319	600	-347	648	841	-	-	-	-	-
Przychody z lokat netto przeniesione do technicznego rachunku ubezpieczeń majątkowych	-	-	-	-	-	264	255	303	351	363
Wynik finansowy brutto	3 503	3 962	3 083	4 899	4 438	4 384	2 480	3 621	2 913	3 111
Wynik finansowy netto ..	2 882	3 285	2 506	4 000	3 653	3 771	2 012	3 277	2 631	3 094

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego

Wykres 49. Struktura sumy bilansowej zakładów ubezpieczeń w 2010 r.

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

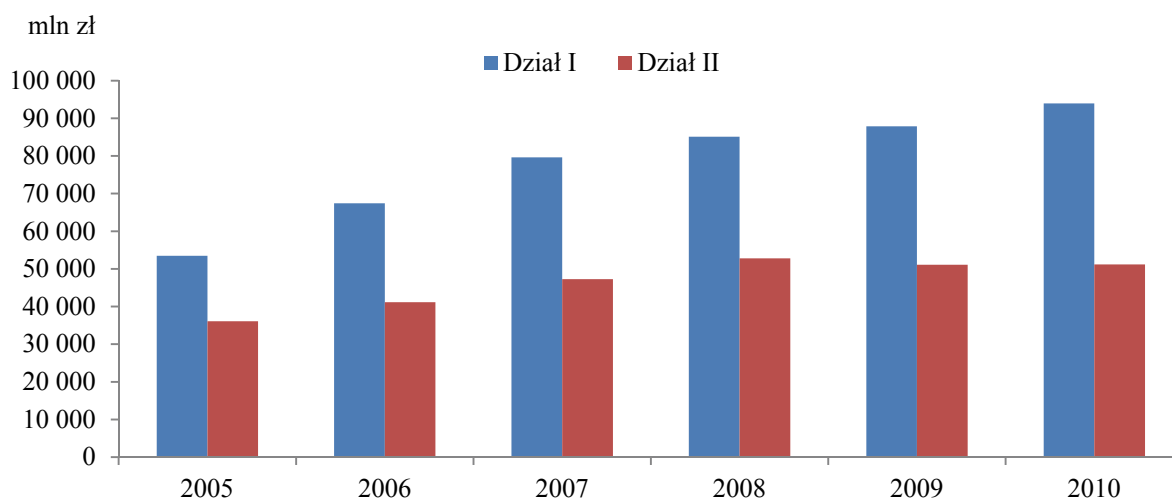
Podatek dochodowy ubezpieczycieli ogółem w wysokości 802 mln zł zmniejszył się o 379 mln zł w porównaniu z rokiem 2009. Na wynik finansowy netto w wysokości 6 747 mln zł złożył się wynik ubezpieczycieli w dziale I w kwocie 3 653 mln zł (niższy niż przed rokiem o 347 mln zł) i towarzystw w dziale II w kwocie 3 094 mln zł (wyższy o 463 mln zł niż przed rokiem). Zyski netto wygospodarowało 39 towarzystw (w dziale I – 23, w dziale II – 16), stratę poniosły 24 zakłady (w dziale I – 7, w dziale II – 17).

Tabl. 14. Główne pozycje bilansu zakładów ubezpieczeń i normy ostrożnościowe

Wyszczególnienie	Dział I					Dział II				
	2006	2007	2008	2009	2010	2006	2007	2008	2009	2010
	w mln zł									
Suma bilansowa	67 435	79 619	85 091	87 895	93 966	41 153	47 283	52 818	51 090	51 204
Wartości niematerialne i prawne	159	173	123	113	135	373	180	309	339	370
Lokaty, w tym papiery wartościowe:	36 950	40 409	54 463	50 928	50 756	35 157	40 796	45 113	43 054	41 516
o zmiennej kwocie dochodu ..	2 724	2 614	2 497	2 798	3 313	3 639	3 681	2 704	3 132	3 519
o stałej kwocie dochodu	26 665	29 810	30 938	33 012	32 471	21 229	25 294	30 128	27 367	25 631
Aktywa netto ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający	28 140	36 031	26 346	32 813	38 932	—	—	—	—	—
Należności	760	816	953	1 041	928	3 482	3 464	3 711	4 144	4 883
Kapitał własny, w tym:	8 659	11 298	11 460	13 513	13 235	17 574	21 507	24 219	15 643	17 649
podstawowy	2 243	2 335	2 504	2 649	2 806	2 542	2 637	2 727	2 791	2 956
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	55 576	65 725	71 004	71 240	77 198	22 171	24 229	26 941	28 922	32 602
Zobowiązania z tytułu depozytów reasekuratorów	623	634	1 425	1 456	1 389	442	263	265	275	674
Pozostałe zobowiązania i fundusze specjalne	1 931	1 383	1 449	1 469	1 686	2 460	2 135	2 608	7 650	2 677
Wskaźnik monitorowania działalności w %	299,9	347,3	285,8	346,0	316,6	634	669,3	644,5	363,8	390,5
Wskaźnik pokrycia rezerw w %	112,4	108,8	108,6	108,9	109,1	148,7	153,9	154,8	116,7	124,5
Współczynnik wypłacalności w %	39,8	42	28,1	43,5	39,9	105,3	113,4	108,4	64,4	69,0

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

Wykres 50. Sumy bilansowe zakładów ubezpieczeń

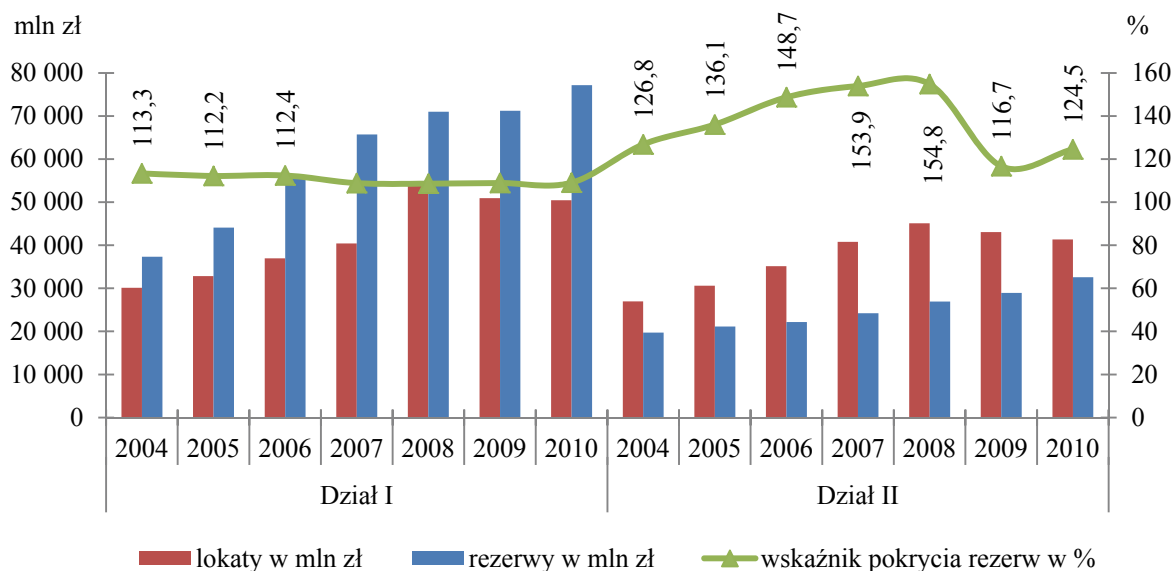

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

Suma bilansowa zakładów ubezpieczeń ogółem na koniec grudnia 2010 r. wyniosła 145 170 mln zł (wzrost w ciągu roku o 4,4%), z tego na dział I przypadało 93 966 mln zł (o 6,9% więcej niż przed rokiem), na dział II – 51 204 mln zł (o 0,2% więcej niż w końcu 2009 r.). Suma bilansowa zakładów ubezpieczeń w formie spółek akcyjnych ogółem na koniec grudnia 2010 r. wyniosła 143 622 mln zł (wzrost w ciągu roku o 4,2%), a zakładów w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych – 1 548 mln zł (o 34,6% więcej niż w końcu 2009 r.). Na towarzystwa ubezpieczeń na życie przypadało 64,7% aktywów ogółem (wzrost o 1,4 pkt proc.), na towarzystwa ubezpieczeń majątkowych 35,3% (spadek o 1,4 pkt proc.). Przewagę co do wartości kapitału miały aktywa netto ubezpieczeń na życie, gdzie ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający. Wartość tej pozycji rosła systematycznie w minionych latach (ze spadkiem w 2007 r.) i osiągnęła 38 932 mln zł w 2010 r. (o 18,6% więcej niż w 2009 r.). Lokaty środków własnych w obu działach ubezpieczeń obniżyły się: w ubezpieczeniach na życie do 50 756 mln zł (o 0,3% mniej niż w końcu 2009 r.), w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych do 41 516 mln zł (o 3,6%). Lokaty zakładów na życie w papiery o zmiennej kwocie dochodu (udziały, akcje, certyfikaty inwestycyjne) wzrosły (o 514 mln zł w stosunku do 2009 r.), ale wzrost ten został zrównoważony spadkiem wartości dłużnych papierów wartościowych o stałej kwocie dochodu (o 542 mln zł). W dziale II inne lokaty finansowe obniżyły się do 31 997 mln zł (o 3,0%), na co wpłynęły niższa wartość udziałów, akcji i papierów wartościowych o stałej kwocie dochodu (obniżenie wartości bilansowej o 1 736 mln zł) pomimo wzrostu o 387 mln zł zaangażowania w papiery o zmiennej kwocie dochodu (udziały, akcje, certyfikaty inwestycyjne). Utrzymało się, podobnie jak

w poprzednich okresach sprawozdawczych, znacznie większe zaangażowanie ubezpieczycieli działu II niż działu na życie w udziały i akcje w podmiotach podporządkowanych. Tego typu inwestycje wyniosły 1 547 mln zł w dziale I i 8 472 mln zł w dziale II na koniec 2010 r., i wzrosły w firmach życiowych o 3,1%, a w towarzystwach majątkowych spadły o 6,7%.

Wykres 51. Wskaźnik pokrycia rezerw techniczno-ubezpieczeniowych lokatami

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

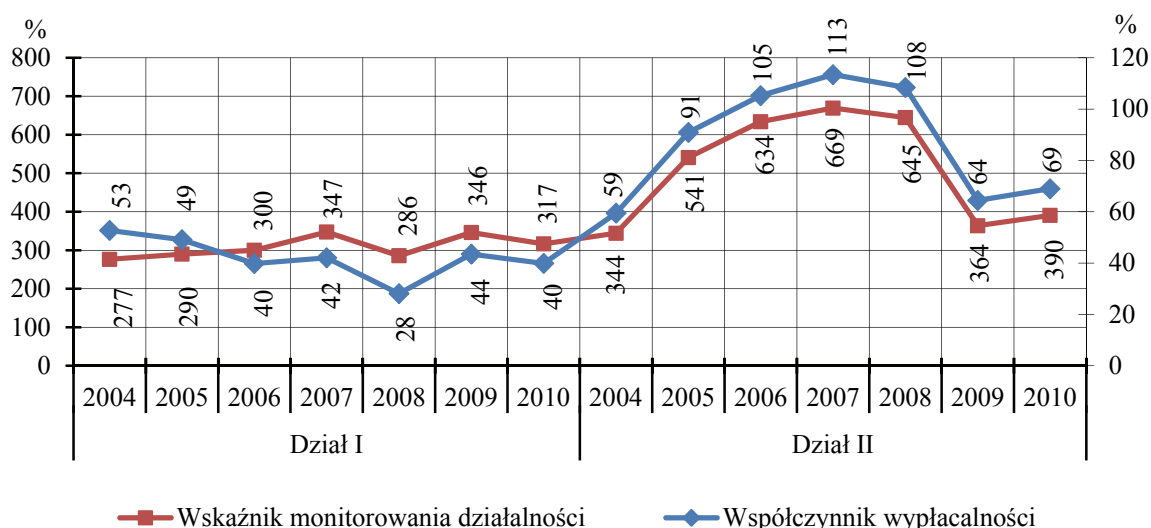
Główną pozycją pasywów były rezerwy techniczno ubezpieczeniowe, które łącznie dla całego sektora ukształtowały się w końcu 2010 r. na poziomie 109 801 mln zł (o 9,6% więcej w porównaniu z rokiem 2009). Rezerwy te w zakładach w formie spółki akcyjnej wyniosły 108 771 mln zł (wzrost o 9,4%), a w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych 1 030 mln zł (wzrost o 41,4%). Rezerwy w ubezpieczeniach na życie wyniosły 77 198 mln zł (wzrost o 8,4%). Największą wartość i dynamikę miała rezerwa ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty ponosi ubezpieczający, która zwiększyła się do 38 925 mln zł (o 18,7%). Pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe w dziale I były kwotowo niewielkie, toteż ich wzrosty i spadki nie wywarły istotnego wpływu na wartość i stopę wzrostu rezerw w segmencie ubezpieczeń na życie. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe w dziale II wyniosły 32 602 mln zł (wzrost o 12,7%), na co wpłynęło podniesienie rezerwy składek i na pokrycie ryzyka niewygasłego do 13 059 mln zł (o 13,1%) oraz rezerw na niewypłacone odszkodowania i świadczenia do 18 551 mln zł (o 13,3%).

O bezpieczeństwie funkcjonowania zakładów ubezpieczeń, obok rezerw adekwatnych do przyjętego do ochrony ryzyka, decyduje dostosowany do wymogów ostrożnościowych poziom kapitałów (środków) własnych. Łącznie, na koniec grudnia 2010 r. kapitały te

wyniosły ogółem 30 884 mln zł (o 5,9% więcej niż na koniec grudnia 2009 r.). Kapitały własne zakładów w formie spółek akcyjnych wyniosły ogółem 30 483 mln zł (o 5,8% więcej niż na koniec grudnia 2009 r.), a zakładów w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych 401 mln zł (wzrost o 13,9%). Kapitał własny towarzystw na życie osiągnął poziom 13 235 mln zł (o 2,1% mniej niż w 2009 r.), w firmach chroniących pozostałe ryzyka osobowe i majątkowe zwiększył się do 17 649 mln zł (o 12,1% więcej niż w 2009 r.). Kapitał podstawowy w obu działach ubezpieczeń miał zbliżoną wartość – 2 806 mln zł w dziale *life* i 2 956 mln zł w dziale *non-life*. Ujemnie na kapitały własne w obu działach wpływały nierozliczone straty z lat ubiegłych (1 205 mln zł w dziale I i 1 455 mln zł w dziale II).

Wskaźniki bezpieczeństwa działalności ubezpieczeniowej na koniec 2010 r. były wysokie w stosunku do wymaganego ustawowego poziomu, chociaż niektóre obniżyły się w relacji do 2009 roku. Wskaźnik monitorowania działalności spadł z 354,5% do 351,7% (o 2,8 pkt proc.), na co wpłynął spadek tego wskaźnika w dziale I z 346,0% do 316,6% (o 29,4 pkt proc.). Wskaźnik pokrycia rezerw lokatami utrzymał się w granicach normy. W dziale I współczynnik wypłacalności spadł o 3,6 pkt proc. w porównaniu z 2009 r., ale poziom tego wskaźnika (39,9%) pozostał niższy niż wskaźnika z grupy II. Współczynnik wypłacalności w dziale II (69,0%) pozostał stabilny.

Wykres 52. Wskaźnik monitorowania działalności i współczynnik wypłacalności

Źródło: dane Komisji Nadzoru Finansowego.

Szkodowość na udziale własnym obniżyła się w ubezpieczeniach na życie z 92,0% w 2009 r. do 70,9% w 2010 r. w związku ze zmniejszeniem wysokości świadczeń w grupie I tego działu, w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych wzrosła z 67,7% do 72,5%. Wskaźnik kosztów administracyjnych w dziale *life* obniżył się z 5,3% do 5,1%,

w dziale *non-life* z 9,7% do 9,2%. Wskaźnik kosztów akwizycji zmniejszył się w ubezpieczeniach na życie z 12,7% do 11,8%, w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych wskaźnik ten wzrósł z 20,1% do 20,7%. W warunkach wysokiego zróżnicowania wyniku technicznego ubezpieczeń działu I i działu II wyniki finansowe dały obraz zróżnicowanego wskaźnika rentowności działalności technicznej w dziale *life* (11,5%) w stosunku do działu *non-life* (minus 6,8%).

Podsumowanie

Kryzys finansowy i jego konsekwencje dla gospodarki i społeczeństwa miały istotny wpływ na sektor ubezpieczeniowy w wielu krajach. W 2009 r. pogarszały się ważne dla jego działalności wskaźniki: wartość aktywów czy poziom zbieranej składki. W 2010 r., w ślad za polepszeniem sytuacji gospodarczej oraz ogólnej sytuacji na globalnych rynkach finansowych, także sektor ubezpieczeniowy na świecie odnotował poprawę.

W Polsce w 2010 r. odnotowano wzrost zebranej składki (składka przypisana brutto wyniosła 54,2 mld zł i wzrosła o 5,5% w relacji do roku poprzedniego). Wyniki finansowe sektora ubezpieczeniowego w Polsce w 2010 r. były dodatnie tak w odniesieniu do wyniku technicznego (2,3 mld zł) jak i finansowego (wynik finansowy brutto wyniósł 7,5 mld zł). Wynik techniczny spadł jednak w porównaniu z rokiem poprzednim o 43,2%, a wynik finansowy (brutto) o 3,4%.

Istotne pogorszenie się wyniku technicznego wynika z pogłębienia się straty w dziale II do poziomu 1,3 mld zł w 2010 r. wobec strat w roku poprzednim w kwocie 0,3 mld zł (głównie z uwagi na koszty powodzi oraz pogłębienie się strat w obszarze ubezpieczeń komunikacyjnych). Spadł także poziom wyniku technicznego w dziale I do 3,6 mld zł wobec 4,3 mld zł w roku poprzednim. W 2010 r. odnotowano natomiast wyższe przychody z lokat w dziale II niż w roku poprzednim i to spowodowało, że pomimo obniżenia wyniku technicznego w obu grupach, wynik finansowy brutto ogółem obniżył się tylko nieznacznie.

Na sytuację sektora ubezpieczeniowego w roku 2010 w Polsce negatywny wpływ miało także wystąpienie wysokich strat nadzwyczajnych związanych z powodzią jakie wystąpiły w maju i czerwcu 2010 r., a w mniejszej skali także w sierpniu i wrześniu. Według danych Komisji Nadzoru Finansowego, w związku z powodzią zgłoszono prawie 270 tys. szkód, a wartość wypłaconych odszkodowań wyniosła ponad 1,2 mld zł.

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAPHY

Bednarczyk T. H., *Sektor ubezpieczeń a rozwój systemu finansowego*. Finanse – nowe wyzwania teorii i praktyki - Ubezpieczenia, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2011.

CEA, *Statistical series: Total European insurance business – 2009, June 2011*.

CEA, *Statistical series: European life insurance – 2009, June 2011*.

CEA, *Statistical series: European non-life insurance – 2009, June 2011*.

CEA *Statistical series: Investments – 2009, June 2011*.

CEA *Statistical series: European market operators – 2009, June 2011*.

KNF, *Raporty i opracowania, Raport o stanie sektora ubezpieczeń w IV kwartale 2010 r.*, Warszawa 2011.

Impavido G. and Towe I., *How the Financial Crisis Affects Pension and Insurance and Why the Impacts Matter*, Working Paper, IMF 2009.

KNF, *Raporty i opracowania, Szkody powodziowe w 2010 r., Informacja w sprawie szkód spowodowanych w okresie maj, czerwiec, sierpień i wrzesień 2010 roku przez powódzie, burze oraz ulewne deszcze, zgłoszonych do zakładów ubezpieczeniowych*. Szacunek na dzień 31.12.2010 r. (01.10.2011r.).

Kowalczyk P., 2010: *Rola zakładów ubezpieczeniowych na rynku nieruchomości w Polsce*. Harmonizacja bankowości i ubezpieczeń w skali narodowej i europejskiej, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2007.

McKinsey Global Institute, *Mapping global capital markets*, sierpień 2011.

NBP, *Polska wobec światowego kryzysu gospodarczego*, Warszawa 2009.

MSWiA, *Straty spowodowane przez powódzie w 2010 r.*, www.msw.gov.pl (01.10.2011r.).

NBP, *Rozwój systemu finansowego w Polsce*, Warszawa 2010.

NBP, *Raport sytuacji na rynku nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych w Polsce w 2010 r.*, Warszawa 2011.

NBP, *Raport sytuacji na rynku nieruchomości mieszkaniowych i komercyjnych w Polsce w latach 2002-2009*, Warszawa 2010.

NBP, *Raport o stabilności systemu finansowego grudzień 2010 r.*, Warszawa 2010.

NBP, *Raport o stabilności systemu finansowego lipiec 2011 r.*, Warszawa 2011.

Swiss Re, *World insurance in 2010*, no 2/2011.

ANEKS STATYSTYCZNY – WYBRANE TABLICE

Tabl. 1. Liczba zakładów ubezpieczeń posiadających zezwolenie na prowadzenie działalności operacyjnej

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
Ogółem					
Liczba zakładów	67	68	66	65	63
Przeważający kapitał krajowy	21	23	20	18	18
Przeważający kapitał zagraniczny	46	45	46	47	45
Sektor prywatny	65	66	64	63	62
Sektor publiczny	2	2	2	3	2
Spółki akcyjne	58	59	57	56	55
Dział I					
Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych	9	9	9	9	8
Liczba zakładów	32	33	31	31	30
Przeważający kapitał krajowy	7	9	7	7	7
Przeważający kapitał zagraniczny	25	24	24	24	23
Sektor prywatny	32	33	31	31	30
Sektor publiczny	—	—	—	1	1
Spółki akcyjne	30	31	29	29	28
Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych	2	2	2	2	2
Dział II					
Liczba zakładów	35	35	35	34	33
Przeważający kapitał krajowy	14	14	13	11	11
Przeważający kapitał zagraniczny	21	21	22	23	22
Sektor prywatny	33	33	33	32	32
Sektor publiczny	2	2	2	2	1
Spółki akcyjne	28	28	28	27	27
Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych	7	7	7	7	6

Tabl. 2. Średnioroczne zatrudnienie w zakładach ubezpieczeń

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
w etatach					
Ogółem					
Zatrudnienie ogółem	29 437	30 319	30 777	30 080	28 721
Kadra kierownicza	2 415	2 682	2 724	2 591	2 471
Doradcy	39	33	18	19	19
Aktuariusze	76	93	99	89	101
Pozostali pracownicy, ...	26 907	27 511	27 936	27 381	26 130
w tym agencji na etatach	393	301	290	225	253
Dział I					
Zatrudnienie ogółem	6 816	7 311	7 743	7 113	6 972
Kadra kierownicza	616	734	701	580	632
Doradcy	17	10	3	5	5
Aktuariusze	52	62	61	48	57
Pozostali pracownicy, ...	6 132	6 505	6 979	6 479	6 278
w tym agencji na etatach	25	8	12	4	2
Dział II					
Zatrudnienie ogółem	22 621	23 008	23 034	22 968	21 749
Kadra kierownicza	1 800	1 948	2 023	2 011	1 839
Doradcy	22	24	15	14	14
Aktuariusze	24	31	38	42	43
Pozostali pracownicy, ...	20 775	21 006	20 957	20 902	19 852
w tym agencji na etatach	368	293	277	221	250

Tabl. 3. Liczba polis w ubezpieczeniach na życie – ogółem

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2009 = 100
	Liczba polis w tys.					
Ogółem ^a	12 103	12 196	12 273	11 976	11 742	98,0
Ubezpieczenia na życie	7 795	7 674	7 691	7 528	7 419	98,5
Ubezpieczenia posagowe, zaopatrzenia dzieci	274	193	159	131	120	91,1
Ubezpieczenia na życie, związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym	2 317	2 567	2 578	2 526	2 496	98,8
Ubezpieczenia rentowe	39	43	43	48	50	105,3
Ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe ..	5 768	6 705	7 745	9 205	9 306	101,1
w tym ubezpieczenia chorobowe	461	546	626	664	761	114,6

^a Suma liczby polis z poszczególnych grup ubezpieczeń może być większa lub mniejsza od pozycji ogółem, wynika to ze specyfiki konstrukcji produktów ubezpieczeniowych.

Tabl. 4. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach na życie – ogółem

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2009 = 100
	w tys. zł					
Ogółem ^b	21 035 671	25 456 586	38 937 974	30 216 844	31 350 732	103,8
Ubezpieczenia na życie	8 105 615	9 855 903	28 376 776	19 218 771	18 762 599	97,6
Ubezpieczenia posagowe, zaopatrzenia dzieci	146 223	137 667	131 593	125 869	119 904	95,3
Ubezpieczenia na życie, związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym	9 701 546	11 958 217	6 289 132	6 459 082	8 119 068	125,7
Ubezpieczenia rentowe	35 201	45 018	61 655	71 195	83 470	117,2
Ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe ..	3 047 086	3 459 780	4 078 817	4 341 927	4 265 691	98,2
w tym ubezpieczenia chorobowe	272 783	343 130	408 288	499 905	537 171	107,5

^b Z działalności bezpośredniej.

Tabl. 5. Liczba polis w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – ogółem

Rodzaje ubezpieczeń	2006	2007	2008	2009	2010	2009 = 100
	Liczba polis w tys.					
Ogółem	53 672	58 088	60 244	46 866	49 763	106,2
Ubezpieczenia wypadku	8 790	9 500	10 103	10 591	10 908	103,0
Ubezpieczenia choroby	127	270	308	347	428	123,4
Ubezpieczenia casco pojazdów lądowych	3 929	4 249	4 580	4 892	5 052	103,3
Ubezpieczenia casco pojazdów szynowych	0	1	1	1	1	81,0
Ubezpieczenia casco statków powietrznych	0	1	1	1	1	105,6
Ubezpieczenia żeglugi morskiej i śródlądowej	8	12	12	12	12	98,2
Ubezpieczenia przedmiotów w transporcie	18	22	25	28	30	108,7
Ubezpieczenia szkód spowodowanych żywiołami, ...	6 547	7 593	7 787	8 163	8 611	105,5
w tym obowiązkowe budynków w gospodarstwach rolnych	1 443	1 588	1 641	1 624	1 612	99,2
Ubezpieczenia pozostałych szkód rzeczowych	7 191	7 930	6 805	6 588	7 971	121,0
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów lądowych, ...	15 276	16 206	17 172	17 776	18 348	103,2
w tym obowiązkowe OC posiadaczy pojazdów mechanicznych	14 765	15 764	16 765	17 461	18 088	103,6
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów powietrznych	1	1	2	2	2	105,1
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za żeglugę morską i śródlądową	6	7	7	8	8	103,8
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ogólnej, w tym:	3 289	3 776	4 914	5 843	6 347	108,6
obowiązkowe OC rolników	1 445	1 410	1 454	1 441	1 421	98,6
pozostałe obowiązkowe	91	112	81	93	199	213,3
Ubezpieczenia kredytu	72	121	82	73	73	100,3
Gwarancja ubezpieczeniowa	70	80	128	425	149	35,0
Ubezpieczenia różnych ryzyk finansowych	39	62	195	361	313	86,6
Ubezpieczenia ochrony prawnej	41	262	378	850	1 029	121,1
Ubezpieczenia świadczenia pomocy	8 221	8 787	8 986	9 430	10 512	111,5

Tabl. 6. Składka przypisana brutto w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – ogółem

Rodzaje ubezpieczeń	2006	2007	2008	2009	2010	2009 = 100
	w tys. zł					
Ogółem ^a	16 056 794	17 781 779	19 854 414	20 617 600	22 237 130	107,9
Ubezpieczenia wypadku	814 927	957 739	1 231 841	1 212 189	1 269 209	104,7
Ubezpieczenia choroby	168 313	197 065	294 049	276 027	343 719	124,5
Ubezpieczenia casco pojazdów lądowych	4 224 492	4 735 044	5 206 861	4 888 488	5 258 595	107,6
Ubezpieczenia casco pojazdów szynowych	7 237	9 911	11 875	16 991	16 419	96,6
Ubezpieczenia casco statków powietrznych	14 530	13 006	17 136	20 212	31 897	157,8
Ubezpieczenia żeglugi morskiej i śródlądowej	116 667	126 972	101 143	106 360	88 630	83,3
Ubezpieczenia przedmiotów w transporcie	120 309	113 665	112 383	92 095	95 702	103,9
Ubezpieczenia szkód spowodowanych żywiołami, ...	1 744 350	1 826 924	1 887 424	2 174 468	2 398 995	110,3
w tym obowiązkowe budynków w gospodarstwach rolnych	301 203	319 765	352 132	376 170	388 789	103,4
Ubezpieczenia pozostałych szkód rzeczowych	1 147 354	1 245 552	1 436 648	1 544 953	1 761 761	114,0
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów lądowych, ...	5 772 814	6 205 331	7 009 941	7 134 876	7 528 084	105,5
w tym obowiązkowe OC posiadaczy pojazdów mechanicznych	5 634 489	6 038 048	6 809 544	6 968 522	7 381 587	105,9
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów powietrznych	23 740	21 156	21 464	24 052	24 351	101,2
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za żeglugę morską i śródlądową	16 955	17 614	15 477	25 841	19 136	74,1
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ogólnej, w tym:	821 374	898 402	973 481	1 113 474	1 243 673	111,7
obowiązkowe OC rolników	38 374	42 383	47 072	49 325	50 803	103,0
pozostałe obowiązkowe	91 782	162 337	133 703	184 264	205 602	111,6
Ubezpieczenia kredytu	445 465	567 228	491 992	460 102	465 144	101,1
Gwarancja ubezpieczeniowa	150 244	187 017	214 973	277 302	317 968	114,7
Ubezpieczenia różnych ryzyk finansowych	295 173	440 390	544 212	866 817	787 898	90,9
Ubezpieczenia ochrony prawnej	16 116	35 315	73 562	96 683	239 848	248,1
Ubezpieczenia świadczenia pomocy	156 735	183 446	209 951	286 673	346 101	120,7

^a Z działalności bezpośredniej.

Tabl. 7. Liczba wypłat w ubezpieczeniach na życie – ogółem

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2009 = 100
	Liczba wypłat w tys.					
Ogółem ^a	2 630	2 662	2 981	3 205	2 645	82,5
Ubezpieczenia na życie	1 406	1 405	1 512	1 693	1 344	79,4
Ubezpieczenia posagowe, zaopatrzenia dzieci	47	43	39	31	21	67,2
Ubezpieczenia na życie, związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym	271	304	463	411	315	76,7
Ubezpieczenia rentowe	35	23	19	5	6	120,9
Ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe .	872	887	948	1 065	959	90,0
w tym ubezpieczenia chorobowe	61	75	81	96	114	118,9

^a Suma liczby wypłat z poszczególnych grup ubezpieczeń może być większa lub mniejsza od pozycji ogółem, wynika to ze specyfiki konstrukcji produktów ubezpieczeniowych.

Tabl. 8. Świadczenia wypłacone brutto w ubezpieczeniach na życie – ogółem

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010	2009 = 100
	w tys. zł					
Ogółem ^b	8 432 523	10 404 796	19 337 703	27 673 592	22 560 562	81,5
Ubezpieczenia na życie	4 873 485	5 322 648	11 213 294	21 700 648	16 096 090	74,2
Ubezpieczenia posagowe, zaopatrzenia dzieci	169 017	175 477	177 316	166 142	151 134	91,0
Ubezpieczenia na życie, związane z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym	2 305 021	3 745 800	6 697 692	4 374 721	4 669 298	106,7
Ubezpieczenia rentowe	59 449	57 213	56 700	61 145	60 478	98,9
Ubezpieczenia wypadkowe i chorobowe ..	1 025 552	1 103 658	1 192 701	1 370 936	1 583 561	115,5
w tym ubezpieczenia chorobowe	82 519	105 484	130 917	154 206	212 423	137,8

^b Z działalności bezpośredniej.

Tabl. 9. Liczba wypłat w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – ogółem

Rodzaje ubezpieczeń	2006	2007	2008	2009	2010	2009 = 100
	Liczba wypłat w tys.					
Ogółem	2 548	2 602	2 888	3 601	4 505	125,1
Ubezpieczenia wypadku	473	428	444	451	427	94,6
Ubezpieczenia choroby	77	120	302	564	795	141,1
Ubezpieczenia casco pojazdów lądowych	612	579	646	774	844	109,1
Ubezpieczenia casco pojazdów szynowych	0,1	0,2	0,8	1,7	1,0	57,2
Ubezpieczenia casco statków powietrznych	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	89,7
Ubezpieczenia żeglugi morskiej i śródlądowej	1	2	2	2	2	90,6
Ubezpieczenia przedmiotów w transporcie	10	14	23	19	15	80,2
Ubezpieczenia szkód spowodowanych żywiołami, ...	131	255	181	236	510	216,2
w tym obowiązkowe budynków w gospodarstwach rolnych	23	84	35	24	90	369,0
Ubezpieczenia pozostałych szkód rzeczowych	194	175	161	182	230	125,9
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów lądowych, ...	799	795	873	981	1 070	109,0
w tym obowiązkowe OC posiadaczy pojazdów mechanicznych	783	778	861	964	1 048	108,7
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów powietrznych	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	98,6
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za żeglugę morską i śródlądową	0,3	0,1	0,1	0,2	0,1	79,4
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ogólnej, w tym:	129	123	123	165	285	172,2
obowiązkowe OC rolników	4	4	4	4	4	100,6
pozostałe obowiązkowe	2	13	2	2	5	203,1
Ubezpieczenia kredytu	3	2	3	6	11	178,5
Gwarancja ubezpieczeniowa	0	0	0	7	6	87,0
Ubezpieczenia różnych ryzyk finansowych	2	2	4	16	34	207,9
Ubezpieczenia ochrony prawnej	2	2	4	4	3	99,6
Ubezpieczenia świadczenia pomocy	114	104	118	192	272	141,5

Tabl. 10. Odszkodowania wypłacone brutto w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – ogółem

Rodzaje ubezpieczeń	2006	2007	2008	2009	2010	2009 = 100
	w tys. zł					
Ogółem^a	8 204 615	8 953 178	9 991 538	12 200 431	13 963 467	114,5
Ubezpieczenia wypadku	216 517	223 708	224 165	258 367	267 934	103,7
Ubezpieczenia choroby	63 675	70 778	89 763	117 128	133 214	113,7
Ubezpieczenia casco pojazdów lądowych	2 903 995	2 814 962	3 113 704	3 746 700	3 859 807	103,0
Ubezpieczenia casco pojazdów szynowych	1 979	4 531	8 039	8 120	4 954	61,0
Ubezpieczenia casco statków powietrznych	7 570	10 596	12 256	12 652	21 808	172,4
Ubezpieczenia żeglugi morskiej i śródlądowej	75 560	106 409	107 312	129 822	105 876	81,6
Ubezpieczenia przedmiotów w transporcie	30 957	41 820	50 130	46 922	52 273	111,4
Ubezpieczenia szkód spowodowanych żywiołami, ...	651 886	869 394	905 477	1 212 491	2 361 566	194,8
w tym obowiązkowe budynków w gospodarstwach rolnych	111 841	178 654	131 963	119 356	511 528	428,6
Ubezpieczenia pozostałych szkód rzeczowych	320 760	404 389	519 078	555 627	674 807	121,4
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów lądowych, ...	3 428 046	3 905 508	4 383 347	5 160 545	5 284 134	102,4
w tym obowiązkowe OC posiadaczy pojazdów mechanicznych	3 225 368	3 687 092	4 200 223	4 962 822	5 087 283	102,5
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wynikającej z posiadania pojazdów powietrznych	456	701	1 560	735	4 528	616,1
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za żeglugę morską i śródlądową	9 495	3 885	7 070	6 844	7 101	103,8
Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ogólnej, w tym:	266 682	292 089	335 626	503 287	587 821	116,8
obowiązkowe OC rolników	16 047	26 481	28 347	24 416	25 152	103,0
pozostałe obowiązkowe	12 200	32 259	16 036	19 999	28 297	141,5
Ubezpieczenia kredytu	65 340	55 105	86 815	207 950	267 237	128,5
Gwarancja ubezpieczeniowa	56 779	18 387	21 053	59 350	50 415	84,9
Ubezpieczenia różnych ryzyk finansowych	33 940	51 318	40 220	59 122	88 855	150,3
Ubezpieczenia ochrony prawnej	3 167	3 717	4 570	5 961	7 218	121,1
Ubezpieczenia świadczenia pomocy	67 810	75 882	81 354	108 809	183 921	169,0

^a Z działalności bezpośredniej.

Tabl. 11. Aktywa zakładów ubezpieczeń na życie

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
	w tys. zł				
Ogółem	67 435 309	79 618 994	85 090 964	87 894 883	93 965 969
Wartości niematerialne i prawne	159 004	173 031	123 010	113 493	134 569
Lokaty	36 949 607	40 408 675	54 462 503	50 927 548	50 755 555
Nieruchomości	226 694	248 781	388 581	398 945	402 295
Lokaty w jednostkach podporządkowanych	1 456 580	1 585 760	1 419 023	1 530 589	1 580 179
Inne lokaty finansowe	35 266 332	38 574 134	52 654 899	48 998 013	48 773 082
Należności depozytowe od cedentów	—	—	—	—	—
Aktywa netto ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający	28 139 502	36 031 404	26 345 876	32 812 639	38 932 347
Należności	760 397	815 653	953 078	1 040 513	928 487
Należności z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich	355 407	392 097	592 838	465 052	522 008
Należności od ubezpieczających	341 776	377 727	536 472	373 399	407 991
Należności od pośredników ubezpieczeniowych	6 726	11 610	34 991	80 054	105 180
Inne należności	6 905	2 760	21 375	11 599	8 837
Należności z tytułu reasekuracji	134 751	70 245	68 510	81 855	81 837
Inne należności	270 240	353 310	291 729	493 607	324 641
Należności od budżetu	64 088	111 593	73 696	206 261	26 669
Pozostałe należności	206 152	241 717	218 033	287 345	297 972
Inne składniki aktywów	306 602	490 163	500 808	486 616	465 134
Rzeczowe składniki aktywów	96 002	140 690	115 782	96 944	82 980
Środki pieniężne	187 133	344 485	380 177	386 845	380 290
Pozostałe składniki aktywów	23 467	4 989	4 848	2 827	1 863
Rozliczenia międzyokresowe	1 120 198	1 700 069	2 705 690	2 514 075	2 749 878
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	96 225	131 779	360 493	314 899	350 724
Aktywowane koszty akwizycji	875 423	1 341 778	1 837 551	1 930 411	2 254 834
Zarachowane odsetki i czynsze	22 950	46 042	373 694	96 475	7 132
Inne rozliczenia międzyokresowe	125 601	180 470	133 953	172 290	137 188

Tabl. 12. Aktywa zakładów ubezpieczeń pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
	w tys. zł				
Ogółem	41 152 654	47 283 163	52 818 475	51 090 414	51 204 341
Wartości niematerialne i prawne	372 818	180 385	309 163	339 019	369 765
Lokaty	35 157 267	40 796 356	45 113 087	43 053 953	41 516 491
Nieruchomości	704 277	667 560	908 024	942 221	942 657
Lokaty w jednostkach podporządkowanych	5 591 951	7 920 983	7 611 219	9 117 469	8 563 061
Inne lokaty finansowe	28 828 381	32 193 998	36 575 130	32 975 274	31 997 241
Należności depozytowe od cedentów	32 657	13 815	18 714	18 990	13 532
Aktywa netto ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający	—	—	—	—	—
Należności	3 482 171	3 464 402	3 711 208	4 143 795	4 882 521
Należności z tytułu ubezpieczeń bezpośrednich	2 447 506	2 586 950	2 896 328	3 245 261	3 745 383
Należności od ubezpieczających	2 322 933	2 471 310	2 695 013	2 934 021	3 266 849
Należności od pośredników ubezpieczeniowych	97 987	92 974	148 290	279 463	377 746
Inne należności	26 585	22 666	53 025	31 778	100 788
Należności z tytułu reasekuracji	568 758	609 082	489 156	543 263	748 195
Inne należności	465 907	268 370	325 724	355 271	388 943
Należności od budżetu	94 655	25 214	109 888	109 899	39 899
Pozostałe należności	371 252	243 155	215 836	245 372	349 043
Inne składniki aktywów	626 710	739 321	865 728	504 042	591 415
Rzeczowe składniki aktywów	344 019	339 670	280 649	282 295	263 676
Środki pieniężne	277 844	394 003	578 433	218 745	324 341
Pozostałe składniki aktywów	4 847	5 648	6 646	3 002	3 398
Rozliczenia międzyokresowe	1 513 689	2 102 700	2 819 289	3 049 605	3 844 149
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego	134 860	181 779	126 252	125 230	275 487
Aktywowane koszty akwizycji	1 009 221	1 437 934	2 027 597	2 534 108	3 194 589
Zarachowane odsetki i czynsze	3 511	15 850	42 651	34 416	15 230
Inne rozliczenia międzyokresowe	366 096	467 136	622 790	355 852	358 843

Tabl. 13. Pasywa zakładów ubezpieczeń na życie

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
	w tys. zł				
Ogółem	67 435 309	79 618 994	85 090 964	87 894 884	93 965 968
Kapitał własny	8 659 425	11 297 862	11 460 136	13 512 967	13 234 916
Kapitał podstawowy	2 243 085	2 335 235	2 504 435	2 649 273	2 805 532
Należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna)	19 403	18 867	18 331	18 331	12 005
Kapitał (fundusz) zapasowy	4 011 171	6 118 672	6 762 017	7 243 684	7 129 695
Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	182 321	169 880	248 292	323 282	325 785
Pozostałe kapitały rezerwowe	589 802	608 720	594 419	481 526	538 552
Zysk (strata) z lat ubiegłych	-1 229 849	-1 201 211	-1 136 998	-1 166 422	-1 205 414
Zysk (strata) netto	2 882 297	3 285 434	2 506 301	3 999 954	3 652 773
Zobowiązania podporządkowane	5 000	-	20 330	20 243	56 893
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	55 575 815	65 724 829	71 004 329	71 240 362	77 198 388
Rezerwa składek i rezerwa na pokrycie ryzyka niewygasłego	626 685	771 834	1 184 990	1 121 152	978 198
Rezerwa ubezpieczeń na życie	24 964 521	27 092 055	41 538 919	35 180 391	35 190 651
Rezerwy na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia	853 333	945 261	1 172 240	1 388 969	1 387 791
Rezerwy na premie i rabaty dla ubezpieczonych	29 294	21 390	36 296	47 574	81 298
Rezerwy na wyrównanie szkodowości (ryzyka)	-	-	-	-	-
Rezerwy na zwrot składek dla członków ..	-	-	-	-	-
Pozostałe rezerwy techniczno- ubezpieczeniowe określone w statucie ..	1 026 222	901 413	764 425	721 269	635 103
Rezerwa ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający	28 075 761	35 992 877	26 307 459	32 781 008	38 925 346
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych (wielkość ujemna)	640 722	667 101	1 467 784	1 491 120	1 425 035
Oszacowane regresy i odzyski (wielkość ujemna)	-	-	-	-	-
Pozostałe rezerwy	902 732	744 704	619 260	1 063 699	1 278 739
Zobowiązania z tytułu depozytów reasekuratorów	623 484	634 126	1 424 656	1 455 596	1 389 381
Pozostałe zobowiązania i fundusze specjalne	1 931 488	1 383 217	1 449 345	1 469 119	1 685 570
Rozliczenia międzyokresowe	378 088	501 358	580 692	624 019	547 116

Tabl. 14. Pasywa zakładów ubezpieczeń pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
	w tys. zł				
Ogółem	41 152 654	47 283 164	52 818 476	51 090 414	51 204 340
Kapitał własny	17 574 251	21 506 512	24 219 351	15 643 429	17 648 813
Kapitał podstawowy	2 542 324	2 637 054	2 727 155	2 791 349	2 956 465
Należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna)	525	472	413	377	261
Kapitał (fundusz) zapasowy	7 667 848	11 030 847	12 897 795	4 489 702	6 183 911
Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny	4 824 083	6 907 555	6 091 318	7 668 815	6 753 026
Pozostałe kapitały rezerwowe	96 414	152 933	458 966	113 159	115 993
Zysk (strata) z lat ubiegłych	-1 327 027	-1 233 530	-1 232 780	-1 299 641	-1 454 529
Zysk (strata) netto	3 771 134	2 012 126	3 277 310	1 880 423	3 094 207
Zobowiązania podporządkowane	-	-	-	20 351	60 861
Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe	22 171 351	24 229 099	26 941 413	28 922 270	32 602 422
Rezerwa składek i rezerwa na pokrycie ryzyka niewygasłego	7 938 984	9 301 022	10 766 854	11 543 782	13 058 621
Rezerwa ubezpieczeń na życie	-	-	-	-	-
Rezerwy na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia	12 927 728	13 964 266	15 216 328	16 374 820	18 550 812
Rezerwy na premie i rabaty dla ubezpieczonych	22 926	37 509	46 936	51 335	63 856
Rezerwy na wyrównanie szkodowości (ryzyka)	884 044	847 171	898 162	945 165	926 778
Rezerwy na zwrot składek dla członków ..	9 282	11 129	13 132	7 167	2 354
Pozostałe rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe określone w statucie ..	388 386	68 003	-	-	-
Rezerwa ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający	-	-	-	-	-
Udział reasekuratorów w rezerwach techniczno-ubezpieczeniowych (wielkość ujemna)	3 211 821	2 922 257	3 017 179	3 168 492	4 061 519
Oszacowane regresy i odzyski (wielkość ujemna)	166 075	175 225	179 715	235 646	275 932
Pozostałe rezerwy	643 722	791 553	733 911	882 179	685 899
Zobowiązania z tytułu depozytów reasekuratorów	441 609	262 966	264 940	274 860	673 645
Pozostałe zobowiązania i fundusze specjalne	2 459 965	2 134 644	2 607 951	7 649 728	2 676 693
Rozliczenia międzyokresowe	1 239 652	1 455 872	1 247 805	1 101 735	1 193 458

Tabl. 15. Techniczny rachunek zakładów ubezpieczeń na życie

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
	w tys. zł				
Składki	20 658 110	25 045 801	37 324 318	29 295 771	30 981 846
Składki przypisane brutto	21 108 626	25 509 425	38 985 975	30 283 456	31 420 426
Udział reasekuratorów w składce przypisanej brutto	213 865	295 675	1 250 743	1 051 642	581 584
Zmiany stanu rezerw składek i rezerwy na ryzyko niewygasłe brutto	237 262	169 458	411 318	-63 832	-143 087
Udział reasekuratorów w zmianie stanu rezerw składek	611	1 510	405	124	-83
Przychody z lokat	4 451 393	4 961 256	4 288 390	6 235 971	5 234 546
Przychody z lokat w nieruchomości	1 510	362	339	70	1 777
Przychody z lokat w jednostkach podporządkowanych	175 553	258 078	263 664	265 934	365 764
z udziałów lub akcji	166 480	235 602	256 785	264 912	364 372
z pożyczek i dłużnych papierów wartościowych	9 074	22 476	6 879	1 022	1 392
z pozostałych lokat	-	-	-	-	-
Przychody z innych lokat finansowych	2 434 022	2 506 767	3 241 558	3 154 001	2 922 554
z udziałów, akcji, innych papierów wartościowych o zmiennej kwocie dochodu oraz jednostek uczestnictwa i certyfikatów inwestycyjnych	168 662	218 455	234 933	75 772	93 734
z dłużnych papierów wartościowych oraz innych papierów wartościowych o stałej kwocie dochodu	2 095 577	2 113 530	2 333 660	2 206 324	2 150 816
z lokat terminowych w instytucjach kredytowych	128 471	130 252	633 462	839 381	647 781
z pozostałych lokat	41 311	44 529	39 503	32 523	30 223
Wynik dodatni z rewaloryzacji lokat	28 559	26 270	19 432	9 075	74 268
Wynik dodatni z realizacji lokat	1 811 749	2 169 780	763 397	2 806 892	1 870 183
Nie zrealizowane zyski z lokat	2 405 459	1 904 968	828 176	2 872 529	2 561 921
Pozostałe przychody techniczne na udziale własnym	188 048	336 987	363 277	253 466	339 949
Odszkodowania i świadczenia	8 433 183	10 419 867	19 425 152	26 941 924	21 976 817
Odszkodowania i świadczenia wypłacone na udziale własnym	8 376 575	10 331 856	19 206 938	26 731 373	21 984 152
odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto	8 462 510	10 429 934	19 359 597	27 701 592	22 584 953
udział reasekuratorów w odszkodowaniach i świadczeniach wypłaconych	85 935	98 078	152 659	970 219	600 801
Zmiana stanu rezerw na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia na udziale własnym	56 608	88 011	218 214	210 551	-7 335
rezerwy brutto	59 543	91 951	225 896	216 738	-1 165
udział reasekuratorów	2 935	3 941	7 681	6 187	6 170

Tabl. 15. Techniczny rachunek zakładów ubezpieczeń na życie (dok.)

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
	w tys. zł				
Zmiany stanu innych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na udziale własnym	11 141 723	9 922 900	3 819 173	50 443	6 134 259
Zmiana stanu rezerwy w ubezpieczeniach na życie na udziale własnym	1 862 190	2 142 676	13 940 003	-5 208 718	849 591
rezerwy brutto	1 887 376	2 171 733	14 479 285	-5 203 742	764 848
udział reasekuratorów	25 186	29 057	539 282	4 977	-84 743
Zmiana stanu rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na udziale własnym dla ubezpieczeń na życie, gdy ryzyko lokaty (inwestycyjne) ponosi ubezpieczający	9 272 766	7 912 531	-9 983 842	5 302 317	5 370 834
rezerwy brutto	9 308 425	7 917 129	-9 730 456	5 320 462	5 383 163
udział reasekuratorów	35 659	4 598	253 386	18 145	12 328
Zmiana stanu pozostałych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych przewidzianych w statucie na udziale własnym	6 766	-132 307	-136 988	-43 156	-86 166
rezerwy brutto	6 766	-132 307	-136 988	-43 156	-86 166
udział reasekuratorów	-	-	-	-	-
Premie i rabaty łącznie ze zmianą stanu rezerw na udziale własnym	71 754	13 387	34 361	55 282	55 370
Koszty działalności ubezpieczeniowej	3 451 645	4 376 037	4 931 805	5 393 780	5 255 303
Koszty akwizycji	2 085 269	2 962 278	3 595 794	3 843 772	3 703 030
Koszty administracyjne	1 397 225	1 519 507	1 532 473	1 593 609	1 592 262
Prowizje reasekuracyjne i udziały w zyskach reasekuratorów	30 849	105 748	196 462	43 602	39 989
Koszty działalności lokacyjnej	424 548	672 605	8 125 750	707 915	450 235
Koszty utrzymania nieruchomości	1 380	1 261	1 713	994	327
Pozostałe koszty działalności lokacyjnej	75 085	78 508	74 001	63 919	93 110
Wynik ujemny z rewaloryzacji lokat	2 147	17 422	96 371	57 599	17 124
Wynik ujemny z realizacji lokat	345 936	575 413	7 953 665	585 404	339 674
Nie zrealizowane straty na lokatach	450 599	2 615 285	3 183 220	326 548	539 016
Pozostałe koszty techniczne na udziale własnym	187 239	178 907	178 363	217 969	272 984
Przychody z lokat netto po uwzględnieniu kosztów przeniesione do ogólnego rachunku zysków i strat	318 944	599 533	-347 157	648 291	841 253
Wynik techniczny ubezpieczeń na życie	3 223 377	3 450 493	3 453 493	4 315 586	3 593 026

Tabl. 16. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
	w tys. zł				
Składki	13 683 863	14 971 069	17 193 013	18 367 322	18 730 026
Składki przypisane brutto	16 424 730	18 222 963	20 305 967	21 060 285	22 738 997
Udział reasekuratorów w składce przypisanej brutto	2 066 497	1 855 981	1 695 628	2 078 011	2 777 877
Zmiany stanu rezerw składek i rezerwy na ryzyko niewygasłe brutto	546 557	1 362 037	1 446 304	776 928	1 515 219
Udział reasekuratorów w zmianie stanu rezerw składek	-127 813	-33 876	28 978	161 975	284 125
Przychody z lokat netto po uwzględnieniu kosztów przeniesione z ogólnego rachunku zysków i strat	263 926	254 935	303 241	350 734	363 444
Pozostałe przychody techniczne na udziale własnym	105 281	406 470	149 823	221 150	207 008
Odszkodowania i świadczenia	8 033 697	9 537 946	10 571 635	12 435 751	13 578 352
Odszkodowania i świadczenia wypłacone na udziale własnym	7 301 653	8 252 964	9 378 214	11 324 152	12 047 389
odszkodowania i świadczenia wypłacone brutto	8 369 382	9 203 439	10 233 156	12 470 713	14 168 728
udział reasekuratorów w odszkodowaniach i świadczeniach wypłaconych	1 067 729	950 474	854 942	1 146 561	2 121 339
Zmiana stanu rezerw na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia na udziale własnym	732 043	1 284 982	1 193 420	1 111 599	1 530 962
rezerwy brutto	698 630	1 030 348	1 266 067	1 079 745	2 133 433
udział reasekuratorów	-33 414	-254 633	72 646	-31 854	602 470
Zmiany stanu pozostałych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych na udziale własnym	-167 412	-318 535	-62 308	-1 197	-2 536
Zmiany stanu pozostałych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych brutto ..	-167 412	-318 535	-62 308	-1 197	-2 536
Udział reasekuratorów w zmianie stanu pozostałych rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	-	-	-	-	-
Premie i rabaty na udziale własnym łącznie ze zmianą stanu rezerw na premie i rabaty	47 842	52 745	55 391	52 859	33 706
Koszty działalności ubezpieczeniowej	4 112 039	4 624 525	5 219 723	5 837 248	6 344 739
Koszty akwizycji	2 669 315	3 117 060	3 719 695	4 237 621	4 697 772
Koszty administracyjne	2 005 361	1 975 363	1 941 676	2 048 822	2 093 049
Prowizje reasekuracyjne i udziały w zyskach reasekuratorów	562 637	467 898	441 649	449 195	446 081
Pozostałe koszty techniczne na udziale własnym	459 509	532 440	1 091 848	822 392	649 292
Zmiany stanu rezerw na wyrównanie szkodowości (ryzyka)	-5 669	-36 872	50 992	47 003	-18 530
Wynik techniczny ubezpieczeń majątkowych i osobowych	1 573 065	1 240 225	718 797	-254 850	-1 284 545

Tabl. 17. Ogólny rachunek zysków i strat zakładów ubezpieczeń na życie

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
	w tys. zł				
Wynik techniczny ubezpieczeń majątkowych i osobowych lub wynik techniczny ubezpieczeń na życie	3 223 376	3 450 493	3 453 493	4 315 587	3 593 026
Przychody z lokat	—	—	—	—	—
Przychody z lokat w nieruchomości	—	—	—	—	—
Przychody z lokat w jednostkach podporządkowanych, w tym	—	—	—	—	—
z udziałów i akcji	—	—	—	—	—
Przychody z innych lokat finansowych, w tym:	—	—	—	—	—
z udziałów i akcji ^a	—	—	—	—	—
z dłużnych papierów wartościowych oraz innych papierów wartościowych o stałej kwocie dochodu	—	—	—	—	—
Wynik dodatni z rewaloryzacji lokat	—	—	—	—	—
Wynik dodatni z realizacji lokat	—	—	—	—	—
Nie zrealizowane zyski z lokat	—	—	—	—	—
Przychody z lokat netto po uwzględnieniu kosztów, przeniesione z technicznego rachunku ubezpieczeń na życie	318 944	599 533	–347 157	648 290	841 253
Koszty działalności lokacyjnej	—	—	—	—	—
Koszty utrzymania nieruchomości	—	—	—	—	—
Pozostałe koszty działalności lokacyjnej	—	—	—	—	—
Wynik ujemny z rewaloryzacji lokat	—	—	—	—	—
Wynik ujemny z realizacji lokat	—	—	—	—	—
Nie zrealizowane straty na lokatach	—	—	—	—	—
Przychody z lokat netto po uwzględnieniu kosztów, przeniesione do technicznego rachunku ubezpieczeń majątkowych i osobowych	—	—	—	—	—
Pozostałe przychody operacyjne	109 990	133 096	143 560	155 179	149 530
Pozostałe koszty operacyjne	149 778	221 094	166 688	220 449	146 058
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	3 502 532	3 962 028	3 083 209	4 898 607	4 437 750
Zyski nadzwyczajne	0	26	8	0	0
Straty nadzwyczajne	0	21	15	0	0
Zysk (strata) brutto	3 502 532	3 962 033	3 083 202	4 898 607	4 437 750
Podatek dochodowy	620 571	676 773	578 261	898 284	785 006
Pozostałe obowiązkowe zmniejszenia zysku (zwiększenia straty)	–337	–174	–1 360	368	–28
Zysk (strata) netto	2 882 298	3 285 434	2 506 300	3 999 955	3 652 772

^a Przychody z udziałów i akcji oraz innych papierów wartościowych o zmiennej kwocie dochodu, a także jednostek uczestnictwa i certyfikatów inwestycyjnych w funduszach inwestycyjnych.

Tabl. 18. Ogólny rachunek zysków i strat zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
	w tys. zł				
Wynik techniczny ubezpieczeń majątkowych i osobowych lub wynik techniczny ubezpieczeń na życie	1 573 065	1 240 225	718 797	-254 852	-1 284 546
Przychody z lokat	3 304 530	2 040 607	4 353 088	4 110 497	5 227 545
Przychody z lokat w nieruchomości	16 306	17 955	18 381	18 917	15 213
Przychody z lokat w jednostkach podporządkowanych, w tym:	1 412 893	18 040	2 200 982	1 456 729	3 187 881
z udziałów i akcji	1 408 710	15 007	2 195 566	1 453 553	3 183 882
Przychody z innych lokat finansowych, w tym:	1 288 252	1 397 270	1 894 652	1 895 257	1 492 347
z udziałów i akcji ^a	80 646	69 630	71 227	26 927	37 111
z dłużnych papierów wartościowych oraz innych papierów wartościowych o stałej kwocie dochodu	1 079 737	1 194 692	1 547 755	1 730 083	1 326 361
Wynik dodatni z rewaloryzacji lokat	20 200	9 990	29 357	177 923	77 267
Wynik dodatni z realizacji lokat	566 879	597 352	209 716	561 671	454 837
Nie zrealizowane zyski z lokat	291 648	249 366	256 339	345 410	266 211
Przychody z lokat netto po uwzględnieniu kosztów, przeniesione z technicznego rachunku ubezpieczeń na życie	-	-	-	-	-
Koszty działalności lokacyjnej	298 119	253 724	722 120	528 925	395 936
Koszty utrzymania nieruchomości	11 195	8 724	9 851	9 806	6 616
Pozostałe koszty działalności lokacyjnej	36 666	35 376	65 383	82 086	67 165
Wynik ujemny z rewaloryzacji lokat	34 600	820	237 415	122 094	132 687
Wynik ujemny z realizacji lokat	215 657	208 804	409 471	314 938	189 467
Nie zrealizowane straty na lokatach	197 769	381 776	687 866	339 879	254 620
Przychody z lokat netto po uwzględnieniu kosztów, przeniesione do technicznego rachunku ubezpieczeń majątkowych i osobowych	263 926	254 935	303 241	350 734	363 444
Pozostałe przychody operacyjne	147 234	170 634	209 972	337 148	257 230
Pozostałe koszty operacyjne	172 614	330 648	203 986	405 843	341 281
Zysk (strata) z działalności operacyjnej	4 384 049	2 479 748	3 620 985	2 912 822	3 111 159
Zyski nadzwyczajne	141	191	16	17	14
Straty nadzwyczajne	44	38	0	0	0
Zysk (strata) brutto	4 384 146	2 479 901	3 621 000	2 912 839	3 111 173
Podatek dochodowy	613 152	467 359	343 295	282 497	16 681
Pozostałe obowiązkowe zmniejszenia zysku (zwiększenia straty)	-139	415	395	-481	284
Zysk (strata) netto	3 771 134	2 012 127	3 277 311	2 630 824	3 094 208

^a Przychody z udziałów i akcji oraz innych papierów wartościowych o zmiennej kwocie dochodu, a także jednostek uczestnictwa i certyfikatów inwestycyjnych w funduszach inwestycyjnych.

Tabl. 19. Zagregowane wskaźniki efektywności zakładów ubezpieczeń działu I

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
	w %				
Wskaźniki ustawowe					
Wskaźnik monitorowania działalności	299,87	347,33	285,77	345,96	316,59
Wskaźnik pokrycia rezerw	112,40	108,84	108,60	108,88	109,06
Wskaźniki wypłacalności, płynności finansowej oraz zdolności płatniczej					
Współczynnik wypłacalności	39,83	42,05	28,10	43,48	39,88
Wskaźnik płynności finansowej	153,25	142,62	132,08	157,39	151,43
Wskaźnik zdolności płatniczej na udziale własnym	175,79	182,62	137,86	149,42	162,72
Wskaźnik pieniężnego pokrycia zobowiązań	11,31	12,41	13,66	-8,40	-1,25
Relacja należności do środków własnych	9,14	7,69	8,99	8,19	7,67
Relacja zobowiązań do środków własnych	23,21	13,05	13,67	11,56	13,70
Wskaźniki rentowności					
Wskaźnik rentowności działalności technicznej	15,60	13,78	9,25	14,73	11,51
Wskaźnik rentowności działalności lokacyjnej	10,24	5,06	-7,66	9,81	7,83
Wskaźnik rentowności sprzedaży	13,65	12,88	6,43	13,21	11,56
Wskaźnik rentowności kapitałów własnych	35,19	32,92	21,87	32,03	27,19
Wskaźnik rentowności majątku	4,77	4,47	2,95	4,62	4,00
Wskaźniki sprawności działania					
Dynamika składki przypisanej brutto	137,75	120,85	152,83	77,68	103,76
Dynamika składki przypisanej na udziale własnym	138,18	120,67	149,66	77,47	105,51
Dynamika odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto	112,10	123,25	185,62	143,09	81,59
Dynamika odszkodowań i świadczeń wypłaconych na udziale własnym	112,08	123,34	185,90	139,18	82,31
Stopa rezerw technicznych	262,91	258,02	184,27	238,61	245,58
Wskaźnik zabezpieczenia wypłat odszkodowań i świadczeń	304,36	302,83	214,64	284,83	288,42
Rezerwa składki brutto do składki przypisanej brutto	2,94	3,00	3,02	3,65	3,08
Rezerwa ubezpieczeń na życie do składki przypisanej na udziale własnym ..	250,95	247,67	176,00	227,53	235,83
Rezerwa na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia do odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto	10,08	9,06	6,06	5,01	6,03
Wskaźnik rotacji majątku	34,92	34,69	47,34	35,01	34,55
Wskaźnik przychodowości kapitałów własnych	255,07	252,68	331,62	234,11	230,80
Dynamika lokat	125,92	117,44	105,71	103,63	107,08
Udział lokat w składce przypisanej na udziale własnym	311,51	303,17	214,15	286,47	290,73
Ogólny wskaźnik poziomu lokat	102,35	100,11	99,77	100,57	100,80
Współczynnik szkodowości brutto	40,83	41,52	50,77	92,00	71,52
Współczynnik szkodowości na udziale własnym	40,82	41,60	52,04	91,97	70,90
Wskaźnik kosztów akwizycji	9,88	11,61	9,22	12,69	11,80
Wskaźnik kosztów administracyjnych	6,62	5,96	3,93	5,26	5,08
Wskaźnik kosztów działalności ubezpieczeniowej	16,35	17,15	12,65	17,81	16,76
Wskaźnik kosztów technicznych na udziale własnym	17,42	18,07	13,54	19,20	17,97
Wskaźniki współzależności					
Wskaźnik ogólnego zadłużenia	84,33	83,45	83,42	81,03	82,38
Relacja kapitałów własnych do funduszu ubezpieczeniowego	15,76	17,37	16,48	19,37	17,45
Wskaźnik zatrzymania składki	98,99	98,84	96,79	96,53	98,16
Wskaźnik zatrzymania odszkodowań i świadczeń	98,98	99,06	99,21	96,50	97,35
Wskaźnik zatrzymania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	98,85	98,99	97,93	97,91	98,15

Tabl. 20. Zagregowane wskaźniki efektywności zakładów ubezpieczeń działu II

Wyszczególnienie	2006	2007	2008	2009	2010
	w %				
Wskaźniki ustawowe					
Wskaźnik monitorowania działalności	633,98	669,25	644,53	363,81	390,48
Wskaźnik pokrycia rezerw	148,71	153,93	154,80	116,69	124,52
Wskaźniki wypłacalności, płynności finansowej oraz zdolności płatniczej					
Współczynnik wypłacalności	105,25	113,41	108,45	64,39	68,97
Wskaźnik płynności finansowej	159,22	170,91	176,90	151,11	134,28
Wskaźnik zdolności płatniczej na udziale własnym	81,91	75,27	73,86	104,96	102,30
Wskaźnik pieniężnego pokrycia zobowiązań	2,00	8,47	4,81	-38,36	-3,05
Relacja należności do środków własnych	23,04	18,66	18,39	33,90	36,00
Relacja zobowiązań do środków własnych	16,28	11,50	12,92	62,58	19,81
Wskaźniki rentowności					
Wskaźnik rentowności działalności technicznej	11,50	8,28	4,18	-1,39	-6,75
Wskaźnik rentowności działalności lokacyjnej	9,43	4,36	7,09	8,14	11,51
Wskaźnik rentowności sprzedaży	22,96	11,04	16,14	12,49	13,67
Wskaźnik rentowności kapitałów własnych	23,53	10,30	13,53	13,20	18,77
Wskaźnik rentowności majątku	9,76	4,55	6,20	5,06	6,08
Wskaźniki sprawności działania					
Dynamika składki przypisanej brutto	104,90	110,95	111,43	103,71	107,98
Dynamika składki przypisanej na udziale własnym	108,18	113,99	113,71	102,00	104,98
Dynamika odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto	100,96	109,97	111,19	121,87	113,59
Dynamika odszkodowań i świadczeń wypłaconych na udziale własnym	102,68	113,03	113,63	120,75	106,38
Stopa rezerw technicznych	132,05	130,18	128,55	135,67	143,10
Wskaźnik zabezpieczenia wypłat odszkodowań i świadczeń	254,44	261,58	258,69	218,08	230,83
Rezerwa składki brutto do składki przypisanej brutto	48,21	50,75	52,65	54,47	57,26
Rezerwa ubezpieczeń na życie do składki przypisanej na udziale własnym	-	-	-	-	-
Rezerwa na nie wypłacone odszkodowania i świadczenia do odszkodowań i świadczeń wypłaconych brutto	154,46	151,73	148,70	131,31	130,80
Wskaźnik rotacji majątku	42,52	41,21	40,57	40,54	44,50
Wskaźnik przychodowości kapitałów własnych	89,59	83,76	81,40	95,24	120,33
Dynamika lokat	114,85	116,04	110,58	95,44	96,06
Udział lokat w składce przypisanej na udziale własnym	244,86	249,26	242,41	226,81	207,53
Ogólny wskaźnik poziomemu lokat	96,23	95,29	93,71	104,00	89,91
Współczynnik szkodowości brutto	57,11	60,70	60,97	66,81	76,65
Współczynnik szkodowości na udziale własnym	58,71	63,71	61,49	67,71	72,48
Wskaźnik kosztów akwizycji	16,25	17,11	18,32	20,12	20,66
Wskaźnik kosztów administracyjnych	12,21	10,84	9,56	9,73	9,18
Wskaźnik kosztów działalności ubezpieczeniowej	25,04	25,38	25,71	27,72	27,82
Wskaźnik kosztów technicznych na udziale własnym	31,84	31,51	33,91	35,08	34,96
Wskaźniki współzależności					
Wskaźnik ogólnego zadłużenia	52,05	49,58	50,23	65,38	61,10
Relacja kapitałów własnych do funduszu ubezpieczeniowego	92,69	100,94	101,23	60,74	61,30
Wskaźnik zatrzymania składki	87,42	89,82	91,65	90,13	87,63
Wskaźnik zatrzymania odszkodowań i świadczeń	87,24	89,67	91,65	90,81	85,04
Wskaźnik zatrzymania rezerw techniczno-ubezpieczeniowych	85,51	87,94	88,80	89,04	87,50

ANEKS STATYSTYCZNY (dostępny w wersji elektronicznej w formacie xls)

A. DANE ILOŚCIOWE

A I. Informacje – zatrudnienie – kanały dystrybucji

- A.I.1.1. Liczba zakładów ubezpieczeń posiadających zezwolenie na prowadzenie działalności operacyjnej
- A.I.1.2. Liczba zakładów ubezpieczeń prowadzących działalność operacyjną
- A.I.1.3. Liczba zakładów ubezpieczeń prowadzących działalność według grup ryzyk ubezpieczeń bezpośrednich
- A.I.2.1. Średnioroczne zatrudnienie w zakładach ubezpieczeń
- A.I.2.2. Średnioroczna liczba pracujących w zakładach ubezpieczeń
- A.I.2.3. Średnioroczne zatrudnienie w zakładach ubezpieczeń z przeważającym kapitałem krajowym
- A.I.2.4. Średnioroczna liczba pracujących w zakładach ubezpieczeń z przeważającym kapitałem krajowym
- A.I.2.5. Średnioroczne zatrudnienie w zakładach ubezpieczeń z przeważającym kapitałem zagranicznym
- A.I.2.6. Średnioroczna liczba pracujących w zakładach ubezpieczeń z przeważającym kapitałem zagranicznym
- A.I.3.1. Kanały dystrybucji ubezpieczeń indywidualnych na życie – składka przypisana brutto
- A.I.3.2. Kanały dystrybucji ubezpieczeń indywidualnych na życie – liczba podmiotów pośredniczących w zawieraniu umów ubezpieczenia
- A.I.3.3. Kanały dystrybucji ubezpieczeń grupowych na życie – składka przypisana brutto
- A.I.3.4. Kanały dystrybucji ubezpieczeń grupowych na życie – liczba podmiotów pośredniczących w zawieraniu umów ubezpieczenia
- A.I.3.5. Kanały dystrybucji ubezpieczeń na życie ogółem – składka przypisana brutto
- A.I.3.6. Kanały dystrybucji ubezpieczeń na życie ogółem – liczba podmiotów pośredniczących w zawieraniu umów ubezpieczenia
- A.I.3.7. Kanały dystrybucji ubezpieczeń w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – składka przypisana brutto
- A.I.3.8. Kanały dystrybucji ubezpieczeń w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – liczba podmiotów pośredniczących w zawieraniu umów ubezpieczenia

A II. Sprawozdania statystyczne – dział I

- A.II.1.1. Liczba polis w ubezpieczeniach na życie – według sposobu zawarcia umowy – indywidualne
- A.II.1.2. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach na życie – według sposobu zawarcia umowy – indywidualne
- A.II.1.3. Liczba polis w ubezpieczeniach na życie – według sposobu zawarcia umowy – grupowe
- A.II.1.4. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach na życie – według sposobu zawarcia umowy – grupowe
- A.II.2.1. Liczba polis w ubezpieczeniach na życie – według sposobu płacenia składek – okresowe
- A.II.2.2. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach na życie – według sposobu płacenia składek – okresowe
- A.II.2.3. Liczba wypłat w ubezpieczeniach na życie – według sposobu płacenia składek – okresowe
- A.II.2.4. Świadczenia wypłacone brutto w ubezpieczeniach na życie – według sposobu płacenia składek – okresowe
- A.II.2.5. Liczba polis w ubezpieczeniach na życie – według sposobu płacenia składek – jednorazowe
- A.II.2.6. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach na życie – według sposobu płacenia składek – jednorazowe
- A.II.2.7. Liczba wypłat w ubezpieczeniach na życie – według sposobu płacenia składek – jednorazowe
- A.II.2.8. Świadczenia wypłacone brutto w ubezpieczeniach na życie – według sposobu płacenia składek – jednorazowe
- A.II.3.1. Liczba polis w ubezpieczeniach na życie – ogółem
- A.II.3.2. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach na życie – ogółem
- A.II.3.3. Liczba wypłat w ubezpieczeniach na życie – ogółem
- A.II.3.4. Świadczenia wypłacone brutto w ubezpieczeniach na życie – ogółem
- A.II.4.1. Liczba ubezpieczonych osób w grupowych ubezpieczeniach na życie
- A.II.4.2. Liczba ubezpieczonych osób w ubezpieczeniach indywidualnych i grupowych na życie

A III. Sprawozdania statystyczne – dział II

- A.III.1.1. Liczba polis w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – ogółem
- A.III.1.2. Liczba polis w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – według podmiotów ubezpieczających – osoby fizyczne

- A.III.1.3. Liczba polis w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – według podmiotów ubezpieczających – przedsiębiorstwa
- A.III.1.4. Liczba polis w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – według podmiotów ubezpieczających – pozostałe podmioty
- A.III.2.1. Składka przypisana brutto w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – ogółem
- A.III.2.2. Składka przypisana brutto w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – według podmiotów ubezpieczających – osoby fizyczne
- A.III.2.3. Składka przypisana brutto w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – według podmiotów ubezpieczających – przedsiębiorstwa
- A.III.2.4. Składka przypisana brutto w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – według podmiotów ubezpieczających – pozostałe podmioty
- A.III.3.1. Liczba wypłat w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – ogółem
- A.III.3.2. Liczba wypłat w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – według podmiotów ubezpieczających – osoby fizyczne
- A.III.3.3. Liczba wypłat w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – według podmiotów ubezpieczających – przedsiębiorstwa
- A.III.3.4. Liczba wypłat w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – według podmiotów ubezpieczających – pozostałe podmioty
- A.III.4.1. Odszkodowania wypłacone brutto w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – ogółem
- A.III.4.2. Odszkodowania wypłacone brutto w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – według podmiotów ubezpieczających – osoby fizyczne
- A.III.4.3. Odszkodowania wypłacone brutto w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – według podmiotów ubezpieczających – przedsiębiorstwa
- A.III.4.4. Odszkodowania wypłacone brutto w pozostałych ubezpieczeniach osobowych i majątkowych – według podmiotów ubezpieczających – pozostałe podmioty
- A.III.5.1. Liczba polis w ubezpieczeniach następstw nieszczęśliwych wypadków i choroby – według sposobu zawarcia umowy – indywidualne
- A.III.5.2. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach następstw nieszczęśliwych wypadków i choroby – według sposobu zawarcia umowy – indywidualne
- A.III.5.3. Liczba polis w ubezpieczeniach następstw nieszczęśliwych wypadków i choroby – według sposobu zawarcia umowy – grupowe
- A.III.5.4. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach następstw nieszczęśliwych wypadków i choroby – według sposobu zawarcia umowy – grupowe
- A.III.6.1. Liczba wypłat w ubezpieczeniach następstw nieszczęśliwych wypadków i choroby – według rodzaju wypłaty – okresowe
- A.III.6.2. Odszkodowania wypłacone brutto w ubezpieczeniach następstw nieszczęśliwych wypadków i choroby – według rodzaju wypłaty – okresowe
- A.III.6.3. Liczba wypłat w ubezpieczeniach następstw nieszczęśliwych wypadków i choroby – według rodzaju wypłaty – jednorazowe
- A.III.6.4. Odszkodowania wypłacone brutto w ubezpieczeniach następstw nieszczęśliwych wypadków i choroby – według rodzaju wypłaty – jednorazowe
- A.III.7.1. Liczba polis w ubezpieczeniach następstw nieszczęśliwych wypadków i choroby – według sposobu zawarcia umowy – ogółem
- A.III.7.2. Składka przypisana brutto w ubezpieczeniach następstw nieszczęśliwych wypadków i choroby – według sposobu zawarcia umowy – ogółem
- A.III.7.3. Liczba wypłat w ubezpieczeniach następstw nieszczęśliwych wypadków i choroby – według rodzaju wypłaty – ogółem
- A.III.7.4. Odszkodowania wypłacone brutto w ubezpieczeniach następstw nieszczęśliwych wypadków i choroby – według rodzaju wypłaty – ogółem
- A.III.8.1. Pozostałe ubezpieczenia osobowe i ubezpieczenia majątkowe – liczba osób w ubezpieczeniu grupowym
- A.III.9.1. Liczba polis wybranych ryzyk w ubezpieczeniach dobrowolnych
- A.III.9.2. Składka przypisana brutto wybranych ryzyk w ubezpieczeniach dobrowolnych
- A.III.9.3. Liczba wypłat wybranych ryzyk w ubezpieczeniach dobrowolnych
- A.III.9.4. Odszkodowania wypłacone brutto wybranych ryzyk w ubezpieczeniach dobrowolnych

B. DANE FINANSOWE

B.I. Aktywa

- B.I.1. Aktywa zakładów ubezpieczeń ogółem
- B.I.2. Aktywa zakładów ubezpieczeń ogółem z przeważającym kapitałem krajowym
- B.I.3. Aktywa zakładów ubezpieczeń ogółem z przeważającym kapitałem zagranicznym
- B.I.4. Aktywa zakładów ubezpieczeń ogółem w formie spółek akcyjnych
- B.I.5. Aktywa zakładów ubezpieczeń ogółem w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych
- B.I.6. Aktywa zakładów ubezpieczeń na życie
- B.I.7. Aktywa zakładów ubezpieczeń pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

B.II. Pasywa

- B.II.1. Pasywa zakładów ubezpieczeń ogółem
- B.II.2. Pasywa zakładów ubezpieczeń ogółem z przeważającym kapitałem krajowym
- B.II.3. Pasywa zakładów ubezpieczeń ogółem z przeważającym kapitałem zagranicznym
- B.II.4. Pasywa zakładów ubezpieczeń ogółem w formie spółek akcyjnych
- B.II.5. Pasywa zakładów ubezpieczeń ogółem w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych
- B.II.6. Pasywa zakładów ubezpieczeń na życie
- B.II.7. Pasywa zakładów ubezpieczeń pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

B.III. Techniczny rachunek ubezpieczeń

- B.III.01. Wybrane elementy technicznego rachunku ubezpieczeń – ogółem
- B.III.02. Wybrane elementy technicznego rachunku ubezpieczeń – ogółem z przewagą kapitału krajowego
- B.III.03. Wybrane elementy technicznego rachunku ubezpieczeń – ogółem z przewagą kapitału zagranicznego
- B.III.04. Wybrane elementy technicznego rachunku ubezpieczeń – ogółem w formie spółek akcyjnych
- B.III.05. Wybrane elementy technicznego rachunku ubezpieczeń – ogółem w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych
- B.III.06. Techniczny rachunek zakładów ubezpieczeń na życie
- B.III.07. Techniczny rachunek zakładów ubezpieczeń na życie (działalność bezpośrednia)
- B.III.08. Techniczny rachunek zakładów ubezpieczeń na życie z przewagą kapitału krajowego
- B.III.09. Techniczny rachunek zakładów ubezpieczeń na życie z przewagą kapitału zagranicznego
- B.III.10. Techniczny rachunek zakładów ubezpieczeń na życie według grup ubezpieczeń – grupa 1
- B.III.11. Techniczny rachunek zakładów ubezpieczeń na życie według grup ubezpieczeń – grupa 2
- B.III.12. Techniczny rachunek zakładów ubezpieczeń na życie według grup ubezpieczeń – grupa 3
- B.III.13. Techniczny rachunek zakładów ubezpieczeń na życie według grup ubezpieczeń – grupa 4
- B.III.14. Techniczny rachunek zakładów ubezpieczeń na życie według grup ubezpieczeń – grupa 5
- B.III.15. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych
- B.III.16. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych (działalność bezpośrednia)
- B.III.17. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych z przewagą kapitału krajowego
- B.III.18. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych z przewagą kapitału zagranicznego
- B.III.19. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 1
- B.III.20. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 2
- B.III.21. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 3
- B.III.22. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 4
- B.III.23. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 5
- B.III.24. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 6
- B.III.25. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 7

- B.III.26. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 8
- B.III.27. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 9
- B.III.28. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 10
- B.III.29. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 11
- B.III.30. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 12
- B.III.31. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 13
- B.III.32. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 14
- B.III.33. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 15
- B.III.34. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 16
- B.III.35. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 17
- B.III.36. Techniczny rachunek zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych według grup ubezpieczeń – grupa 18

B.IV. Ogólny rachunek zysków i strat

- B.IV.1. Ogólny rachunek zysków i strat zakładów ubezpieczeń ogółem
- B.IV.2. Ogólny rachunek zysków i strat zakładów ubezpieczeń ogółem z przewagą kapitału krajowego
- B.IV.3. Ogólny rachunek zysków i strat zakładów ubezpieczeń ogółem z przewagą kapitału zagranicznego
- B.IV.4. Ogólny rachunek zysków i strat zakładów ubezpieczeń ogółem w formie spółek akcyjnych
- B.IV.5. Ogólny rachunek zysków i strat zakładów ubezpieczeń ogółem w formie towarzystw ubezpieczeń wzajemnych
- B.IV.6. Ogólny rachunek zysków i strat zakładów ubezpieczeń na życie
- B.IV.7. Ogólny rachunek zysków i strat zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

B.V. Rachunek przepływów pieniężnych

- B.V.1. Rachunek przepływów pieniężnych zakładów ubezpieczeń ogółem
- B.V.2. Rachunek przepływów pieniężnych zakładów ubezpieczeń na życie
- B.V.3. Rachunek przepływów pieniężnych zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

B.VI. Lokaty

- B.VI.1. Zestawienie lokat zakładów ubezpieczeń ogółem (wartość bilansowa)
- B.VI.2. Zestawienie lokat zakładów ubezpieczeń na życie (wartość bilansowa)
- B.VI.3. Zestawienie lokat zakładów ubezpieczeń pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych (wartość bilansowa)

B.VII. Przychody z lokat

- B.VII.1. Zestawienie przychodów z lokat zakładów ubezpieczeń ogółem
- B.VII.2. Zestawienie przychodów z lokat zakładów ubezpieczeń na życie
- B.VII.3. Zestawienie przychodów z lokat zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

B.VIII. Koszty lokat

- B.VIII.1. Zestawienie kosztów lokat zakładów ubezpieczeń ogółem
- B.VIII.2. Zestawienie kosztów lokat zakładów ubezpieczeń na życie
- B.VIII.3. Zestawienie kosztów lokat zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

B.IX. Rezerwy

- B.IX.1. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe na udziale własnym zakładów ubezpieczeń ogółem
- B.IX.2. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe brutto zakładów ubezpieczeń ogółem

- B.IX.3. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe – udział reasekuratorów w zakładach ubezpieczeń ogółem
- B.IX.4. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe na udziale własnym zakładów ubezpieczeń na życie
- B.IX.5. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe brutto zakładów ubezpieczeń na życie
- B.IX.6. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe – udział reasekuratorów w zakładach ubezpieczeń na życie
- B.IX.7. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe na udziale własnym zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych
- B.IX.8. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe brutto zakładów pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych
- B.IX.9. Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe – udział reasekuratorów w zakładach pozostałych ubezpieczeń osobowych i majątkowych

B.X. Przychody i koszty

- B.X.1. Przychody i koszty działalności zakładów ubezpieczeń ogółem
- B.X.2. Przychody i koszty działalności zakładów ubezpieczeń na życie
- B.X.3. Przychody i koszty działalności zakładów ubezpieczeń pozostałych osobowych i majątkowych

B.XI. Wskaźniki efektywności

- B.XI.1.0. Formuły wskaźników efektywności
- B.XI.2.0. Zagregowane wskaźniki efektywności zakładów ubezpieczeń ogółem
- B.XI.3.0. Zagregowane wskaźniki efektywności zakładów ubezpieczeń działu I
- B.XI.4.0. Zagregowane wskaźniki efektywności zakładów ubezpieczeń działu II
- B.XI.5.1. Wybrane techniczne wskaźniki efektywności według grup ubezpieczeń działu I – grupa 1
- B.XI.5.2. Wybrane techniczne wskaźniki efektywności według grup ubezpieczeń działu I – grupa 2
- B.XI.5.3. Wybrane techniczne wskaźniki efektywności według grup ubezpieczeń działu I – grupa 3
- B.XI.5.4. Wybrane techniczne wskaźniki efektywności według grup ubezpieczeń działu I – grupa 4
- B.XI.5.5. Wybrane techniczne wskaźniki efektywności według grup ubezpieczeń działu I – grupa 5
- B.XI.6.1. Wybrane techniczne wskaźniki efektywności według grup ubezpieczeń działu II - działalność bezpośrednia – grupa 1; 7; 13
- B.XI.6.2. Wybrane techniczne wskaźniki efektywności według grup ubezpieczeń działu II - działalność bezpośrednia – grupa 2; 8; 14
- B.XI.6.3. Wybrane techniczne wskaźniki efektywności według grup ubezpieczeń działu II - działalność bezpośrednia – grupa 3; 9; 15
- B.XI.6.4. Wybrane techniczne wskaźniki efektywności według grup ubezpieczeń działu II - działalność bezpośrednia – grupa 4; 10; 16
- B.XI.6.5. Wybrane techniczne wskaźniki efektywności według grup ubezpieczeń działu II - działalność bezpośrednia – grupa 5; 11; 17
- B.XI.6.6. Wybrane techniczne wskaźniki efektywności według grup ubezpieczeń działu II - działalność bezpośrednia – grupa 6; 12; 18

STATISTICAL APPENDIX (available only in the electronic version in xls format)

A. QUANTITATIVE DATA

A I. General Information of Insurance Companies – Employment – Distribution Channels

- A.I.1.1. Number of Insurance Companies Authorized to Carried on Insurance Business*
- A.I.1.2. Number of Insurance Companies According to Carried on Insurance Business*
- A.I.1.3. Number of Insurance Companies According to Carried on Insurance Business by Insurance Classes – Direct Insurances*
- A.I.2.1. Annual Average Employment of Insurance Companies*
- A.I.2.2. Annual Average Number of Person Employed of Insurance Companies*
- A.I.2.3. Annual Average Employment of Insurance Companies with Majority of Domestic Capital*
- A.I.2.4. Annual Average Number of Person Employed of Insurance Companies with Majority of Domestic Capital*
- A.I.2.5. Annual Average Employment of Insurance Companies with Majority of Foreign Capital*
- A.I.2.6. Annual Average Number of Person Employed of Insurance Companies with Majority of Foreign Capital*
- A.I.3.1. Insurance Distribution Channels in Life Individual Insurance – Gross Written Premiums*
- A.I.3.2. Insurance Distribution Channels in Life Individual Insurance – Number of Intermediary Entities to Conclusion Insurance Contracts*
- A.I.3.3. Insurance Distribution Channels in Life Group Insurance – Gross Written Premiums*
- A.I.3.4. Insurance Distribution Channels in Life Group Insurance – Number of Intermediary Entities to Conclusion Insurance Contracts*
- A.I.3.5. Insurance Distribution Channels in Life Insurance – Gross Written Premiums*
- A.I.3.6. Insurance Distribution Channels in Life Insurance – Number of Intermediary Entities to Conclusion Insurance Contracts*
- A.I.3.7. Insurance Distribution Channels in Non-Life Insurance – Gross Written Premiums*
- A.I.3.8. Insurance Distribution Channels in Non-Life Insurance – Number of Intermediary Entities to Conclusion Insurance Contracts*

A II. Statistical Statement – Life Insurance

- A.II.1.1. Number of Policies of Life Insurance – According to Manner of Contract Conclusion – Individual*
- A.II.1.2. Gross Written Premium of Life Insurance – According to Manner of Contract Conclusion – Individual*
- A.II.1.3. Number of Policies of Life Insurance – According to Manner of Contract Conclusion – Group*
- A.II.1.4. Gross Written Premium of Life Insurance – According to Manner of Contract Conclusion – Group*
- A.II.2.1. Number of Policies of Life Insurance – According to Form of Premiums Payment – Periodical*
- A.II.2.2. Gross Written Premium of Life Insurance – According to Form of Premiums Payment – Periodical*
- A.II.2.3. Number of Claims of Life Insurance – According to Form of Premiums Payment – Periodical*
- A.II.2.4. Gross Claims Paid of Life Insurance – According to Form of Premiums Payment – Periodical*
- A.II.2.5. Number of Policies of Life Insurance – According to Form of Premiums Payment – Single*
- A.II.2.6. Gross Written Premium of Life Insurance – According to Form of Premiums Payment – Single*
- A.II.2.7. Number of Claims of Life Insurance – According to Form of Premiums Payment – Single*
- A.II.2.8. Gross Claims Paid of Life Insurance – According to Form of Premiums Payment – Single*
- A.II.3.1. Number of Policies of Life Insurance – Total*
- A.II.3.2. Gross Written Premium of Life Insurance – Total*
- A.II.3.3. Number of Claims of Life Insurance – Total*
- A.II.3.4. Gross Claims Paid of Life Insurance – Total*
- A.II.4.1. Number of Insured of Life Group Insurance*
- A.II.4.2. Number of Insured of Life Individual and Group Insurance*

A.III. Statistical Statements Non-Life Insurance

- A.III.1.1. Number of Policies of Non-Life Insurance – Total*
- A.III.1.2. Number of Policies of Non-Life Insurance – According to Kinds of Insurance by Policyholders – Natural Persons*
- A.III.1.3. Number of Policies of Non-Life Insurance – According to Kinds of Insurance by Policyholders – Enterprises*
- A.III.1.4. Number of Policies of Non-Life Insurance – According to Kinds of Insurance by Policyholders – Other Entities*

A.III.2.1. Gross Written Premium of Non-Life Insurance – Total

A.III.2.2. Gross Written Premium of Non-Life Insurance – According to Kinds of Insurance by Policyholders – Natural Persons

A.III.2.3. Gross Written Premium of Non-Life Insurance – According to Kinds of Insurance by Policyholders – Enterprises

A.III.2.4. Gross Written Premium of Non-Life Insurance – According to Kinds of Insurance by Policyholders – Other Entities

A.III.3.1. Number of Claims of Non-Life Insurance – Total

A.III.3.2. Number of Claims of Non-Life Insurance – According to Kinds of Insurance by Policyholders – Natural Persons

A.III.3.3. Number of Claims of Non-Life Insurance – According to Kinds of Insurance by Policyholders – Enterprises

A.III.3.4. Number of Claims of Non-Life Insurance – According to Kinds of Insurance by Policyholders – Other Entities

A.III.4.1. Gross Claims Paid of Non-Life Insurance – Total

A.III.4.2. Gross Claims Paid of Non-Life Insurance – According to Kinds of Insurance by Policyholders – Natural Persons

A.III.4.3. Gross Claims Paid of Non-Life Insurance – According to Kinds of Insurance by Policyholders – Enterprises

A.III.4.4. Gross Claims Paid of Non-Life Insurance – According to Kinds of Insurance by Policyholders – Other Entities

A.III.5.1. Number of Policies of Accident and Sickness Insurance – According to Manner of Contract Conclusion – Individual

A.III.5.2. Gross Written Premium of Accident and Sickness Insurance – According to Manner of Contract Conclusion – Individual

A.III.5.3. Number of Policies of Accident and Sickness Insurance – According to Manner of Contract Conclusion – Group

A.III.5.4. Gross Written Premium of Accident and Sickness Insurance – According to Manner of Contract Conclusion – Group

A.III.6.1. Number of Claims of Accident and Sickness Insurance – According to Kind of Claim – Periodical

A.III.6.2. Gross Claims Paid of Accident and Sickness Insurance – According to Kind of Claim – Periodical

A.III.6.3. Number of Claims of Accident and Sickness Insurance – According to Kind of Claim – Single

A.III.6.4. Gross Claims Paid of Accident and Sickness Insurance – According to Kind of Claim – Single

A.III.7.1. Number of Policies of Accident and Sickness Insurance – According to Manner of Contract Conclusion – Total

A.III.7.2. Gross Written Premium of Accident and Sickness Insurance – According to Manner of Contract Conclusion – Total

A.III.7.3. Number of Claims of Accident and Sickness Insurance – According to Kind of Claim – Total

A.III.7.4. Gross Claims Paid of Accident and Sickness Insurance – According to Kind of Claim – Total

A.III.8.1. Additional Information in the Field of Personal Insurance Kinds - Non-Life Insurance

A.III.9.1. Number of Policies of Selected Risks in Voluntary Insurance

A.III.9.2. Gross Written Premiums of Selected Risks in Voluntary Insurance

A.III.9.3. Number of Claims of Selected Risks in Voluntary Insurance

A.III.9.4. Gross Claims Paid of Selected Risks in Voluntary Insurance

B. FINANCIAL DATA

B.I. Assets

B.I.1. Assets of Insurance Companies in Total

B.I.2. Assets of Insurance Companies with Majority of Domestic Capital in Total

B.I.3. Assets of Insurance Companies with Majority of Foreign Capital in Total

B.I.4. Assets of Insurance Companies in Form of Joint-Stock Companies in Total

B.I.5. Assets of Insurance Companies in Form of Mutual Insurance Societies in Total

B.I.6. Assets of Life Insurance Companies

B.I.7. Assets of Non-Life Insurance Companies

B.II. Liabilities

B.II.1. Liabilities of Insurance Companies in Total

B.II.2. Liabilities of Insurance Companies with Majority of Domestic Capital in Total

B.II.3. Liabilities of Insurance Companies with Majority of Foreign Capital in Total

B.II.4. Liabilities of Insurance Companies in Form of Joint-Stock Companies in Total

B.II.5. Liabilities of Insurance Companies in Form of Mutual Insurance Societies in Total

B.II.6. Liabilities of Life Insurance Companies

B.II.7. Liabilities of Non-Life Insurance Companies

B.III. Technical Account

- B.III.01. Selected Data of Technical Account in Total*
- B.III.02. Selected Data of Technical Account with Majority of Domestic Capital in Total*
- B.III.03. Selected Data of Technical Account with Majority of Foreign Capital in Total*
- B.III.04. Selected Data of Technical Account in Form of Joint-Stock Companies in Total*
- B.III.05. Selected Data of Technical Account in Form of Mutual Insurance Societies in Total*
- B.III.06. Technical Account of Life Insurance Companies*
- B.III.07. Technical Account of Life Insurance Companies (Direct Business)*
- B.III.08. Technical Account of Life Insurance Companies with Majority of Domestic Capital*
- B.III.09. Technical Account of Life Insurance Companies with Majority of Foreign Capital*
- B.III.10. Technical Account of Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 1*
- B.III.11. Technical Account of Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 2*
- B.III.12. Technical Account of Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 3*
- B.III.13. Technical Account of Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 4*
- B.III.14. Technical Account of Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 5*
- B.III.15. Technical Account of Non-Life Insurance Companies*
- B.III.16. Technical Account of Non-Life Insurance Companies (Direct Business)*
- B.III.17. Technical Account of Non-Life Insurance Companies with Majority of Domestic Capital*
- B.III.18. Technical Account of Non-Life Insurance Companies with Majority of Foreign Capital*
- B.III.19. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 1*
- B.III.20. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 2*
- B.III.21. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 3*
- B.III.22. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 4*
- B.III.23. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 5*
- B.III.24. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 6*
- B.III.25. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 7*
- B.III.26. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 8*
- B.III.27. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 9*
- B.III.28. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 10*
- B.III.29. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 11*
- B.III.30. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 12*
- B.III.31. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 13*
- B.III.32. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 14*
- B.III.33. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 15*
- B.III.34. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 16*
- B.III.35. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 17*
- B.III.36. Technical Account of Non-Life Insurance Companies by Insurance Classes – Class 18*

B.IV. Profit and Loss Account

- B.IV.1. Profit and Loss Account of Insurance Companies in Total*
- B.IV.2. Profit and Loss Account of Insurance Companies with Majority of Domestic Capital in Total*
- B.IV.3. Profit and Loss Account of Insurance Companies with Majority of Foreign Capital in Total*
- B.IV.4. Profit and Loss Account of Insurance Companies in Form of Joint-Stock Companies in Total*
- B.IV.5. Profit and Loss Account of Insurance Companies in Form of Mutual Insurance Societies in Total*
- B.IV.6. Profit and Loss Account of Life Insurance Companies*
- B.IV.7. Profit and Loss Account of Non-Life Insurance Companies*

B.V. Cash Flow Statement

- B.V.1. Cash Flow Statement of Insurance Companies in Total*
- B.V.2. Cash Flow Statement of Life Insurance Companies*
- B.V.3. Cash Flow Statement of Non-Life Insurance Companies*

B.VI. Specification of Investments

- B.VI.1. Specification of Investments Insurance Companies in Total (Balance-Sheet)*
- B.VI.2. Specification of Investments of Life Insurance Companies (Balance-Sheet)*
- B.VI.3. Specification of Investments of Non-Life Insurance Companies (Balance-Sheet)*

B.VII. Specification of Investment Income

- B.VII.1. Specification of Investment Income of Insurance Companies in Total*
- B.VII.2. Specification of Investment Income of Life Insurance Companies*
- B.VII.3. Specification of Investment Income of Non-Life Insurance Companies*

B.VIII. Specification of Investment Charges

- B.VIII.1. Specification of Investment Charges of Insurance Companies in Total*
- B.VIII.2. Specification of Investment Charges of Life Insurance Companies*
- B.VIII.3. Specification of Investment Charges of Non-Life Insurance Companies*

B.IX. Technical Provisions

- B.IX.1. Technical Provisions of Insurance Companies in Total – Net of Reinsurance*
- B.IX.2. Technical Provisions of Insurance Companies in Total – Gross*
- B.IX.3. Technical Provisions of Insurance Companies In Total – Reinsurers' Share*
- B.IX.4. Technical Provisions of Life Insurance Companies – Net of Reinsurance*
- B.IX.5. Technical Provisions of Life Insurance Companies – Gross*
- B.IX.6. Technical provisions of life-insurance companies – Reinsurers' Share*
- B.IX.7. Technical Provisions of Non-Life Insurance Companies – Net of Reinsurance*
- B.IX.8. Technical Provisions of Non-Life Insurance Companies – Gross*
- B.IX.9. Technical Provisions of Non-Life Insurance Companies – Reinsurers' Share*

B.X. Total Income and Costs

- B.X.1. Total Income and Costs of Insurance Companies in Total*
- B.X.2. Total Income and Costs of Life Insurance Companies*
- B.X.3. Total Income and Costs of Non-Life Insurance Companies*

B.XI. Efficiency Ratio

- B.XI.1.0. Efficiency Ratios*
- B.XI.2.0. Aggregated Efficiency Ratios of Insurance Companies in Total*
- B.XI.3.0. Aggregated Efficiency Ratios of Life Insurance Companies*
- B.XI.4.0. Aggregated Efficiency Ratios of Non-Life Insurance Companies*
- B.XI.5.1. Selected Technical Efficiency Ratios by Life Insurance Classes – Class 1*
- B.XI.5.2. Selected Technical Efficiency Ratios by Life Insurance Classes – Class 2*
- B.XI.5.3. Selected Technical Efficiency Ratios by Life Insurance Classes – Class 3*
- B.XI.5.4. Selected Technical Efficiency Ratios by Life Insurance Classes – Class 4*
- B.XI.5.5. Selected Technical Efficiency Ratios by Life Insurance Classes – Class 5*
- B.XI.6.1. Selected Technical Efficiency Ratios by Non-Life Insurance Classes – Direct Business – Class 1; 7; 13*
- B.XI.6.2. Selected Technical Efficiency Ratios by Non-Life Insurance Classes – Direct Business – Class 2; 8; 14*
- B.XI.6.3. Selected Technical Efficiency Ratios by Non-Life Insurance Classes – Direct Business – Class 3; 9; 15*
- B.XI.6.4. Selected Technical Efficiency Ratios by Non-Life Insurance Classes – Direct Business – Class 4; 10; 16*
- B.XI.6.5. Selected Technical Efficiency Ratios by Non-Life Insurance Classes – Direct Business – Class 5; 11; 17*
- B.XI.6.6. Selected Technical Efficiency Ratios by Non-Life Insurance Classes – Direct Business – Class 6; 12; 18*

www.spis.gov.pl www.stat.gov.pl

Publikacje z wynikami Powszechnego Spisu Rolnego 2010 przewidziane do wydania w 2011 roku

Raport z wyników (opublikowany 26 lipca 2011 r.)

Prezentacja wstępnych, podstawowych danych z zakresu: liczby gospodarstw rolnych, użytkowania gruntów, powierzchni zasiewów, zwierząt gospodarskich, wyposażenia gospodarstw rolnych w ciągniki i maszyny rolnicze oraz pracujących w gospodarstwach rolnych. Porównanie podstawowych danych z wynikami PSR 2002.

Użytkowanie gruntów (wrzesień 2011 r.)

Szczegółowe dane o podstawowych wielkościach dotyczących powierzchni gruntów w gospodarstwach rolnych (ogólnej, użytków rolnych, lasów i pozostałych gruntów) oraz liczbie gospodarstw rolnych według grup obszarowych poszczególnych rodzajów gruntów. Informacje zostaną przedstawione na tle wykorzystania rolniczego, jakości użytków, szachownicy gruntów. Podstawowe dane zostaną porównane z wynikami PSR 2002. Przekroje: województwa, sektory własności, formy własności.

Uprawy rolne i wybrane elementy metod produkcji roślinnej (październik 2011 r.)

Szczegółowa informacja o powierzchni zasiewów, powierzchni użytków zielonych oraz liczbie gospodarstw rolnych zajmujących się uprawą poszczególnych ziemiopłodów według grup obszarowych upraw na tle grup obszarowych użytków rolnych, a także w rejonach uprawy podstawowych ziemiopłodów. Podstawowe dane zostaną zaprezentowane na tle wyników PSR 2002. Publikacja zawierać będzie wybrane elementy metod produkcji roślinnej.

Przekroje: województwa, sektory własności, formy własności.

Zwierzęta gospodarskie i wybrane elementy metod produkcji zwierzęcej (październik 2011 r.)

Szczegółowe informacje o wielkości pogłowia zwierząt gospodarskich według gatunków i grup użytkowo-produkcyjnych oraz o liczbie gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie według grup obszarowych użytków rolnych i według skali natężenia chowu zwierząt. Tendencje zmian zaprezentowane zostaną w porównaniu z wynikami PSR 2002. W opracowaniu zostaną przedstawione wybrane elementy metod produkcji zwierzęcej. Przekroje: województwa, sektory własności, formy własności.

Środki produkcji w rolnictwie (październik 2011 r.)

Szczegółowe informacje o ciągnikach według mocy silnika, maszynach i urządzeniach rolniczych oraz stosowaniu nawozów w gospodarstwach rolnych według grup obszarowych użytków rolnych oraz powierzchni upraw. Wybrane dane zostaną przedstawione w porównaniu z wynikami PSR 2002.

Przekroje: województwa, sektory własności, formy własności.

Uprawy ogrodnicze (listopad 2011 r.)

Szczegółowa informacja o potencjale produkcji ogrodniczej, powierzchni sadów według gatunków drzew owocowych, powierzchni krzewów owocowych według gatunków, powierzchni uprawy warzyw gruntowych według gatunków, powierzchni uprawy kwiatów, powierzchni upraw pod osłonami, a także o liczbie gospodarstw zajmujących się uprawami ogrodniczymi według wielkości powierzchni tych upraw na tle grup obszarowych powierzchni użytków rolnych. Podstawowe tendencje zmian zostaną zaprezentowane w porównaniu z wynikami PSR 2002.

Przekroje: województwa, sektory własności, formy własności.

16 raportów wojewódzkich (sierpień 2011 r.)

Prezentacja wstępnych, podstawowych danych z zakresu: liczby gospodarstw rolnych, użytkowania gruntów, powierzchni zasiewów, zwierząt gospodarskich, wyposażenia gospodarstw rolnych w ciągniki i maszyny rolnicze oraz z zakresu pracujących w gospodarstwach rolnych. Porównanie podstawowych danych z wynikami PSR 2002.

OBJAŚNIENIA ZNAKÓW UMOWNYCH I SKRÓTÓW

UŻYWANYCH W PUBLIKACJI

SYMBOLS AND ABBREVIATIONS USED IN PUBLICATION

Znaki umowne

Symbols

- Kreska (–) – zjawisko nie wystąpiło.
magnitude zero.
- Zero: (0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5;
magnitude not zero, but less than 0,5 of a unit;
- (0,0) – zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05.
magnitude not zero, but less than 0,05 of a unit.
- Kropka (.) – zupełny brak informacji albo brak informacji wiarygodnych.
data not available or not reliable.
- Znak x – wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe.
not applicable.
- Znak * – oznacza, że dane zostały zmienione w stosunku do już opublikowanych.
data revised.
- Znak # – oznacza, że dane nie mogą być opublikowane ze względu na konieczność zachowania tajemnicy statystycznej w rozumieniu ustawy o statystyce publicznej.
data may not be published due to the necessity of maintaining statistical confidentiality in accordance with the Law on Official Statistics.
- „W tym” – oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy.
„Of which” *indicates that not all elements of the sum are given.*

Skróty

Abbreviations

- tys. = tysiąc
thous. = thousand
- mln = milion
million
- CEA *Comité Européen des Assurances*
- EBC *Europejski Bank Centralny (European Central Bank)*
- KNF *Komisja Nadzoru Finansowego (Polish Financial Supervision Authority)*
- MFW *Międzynarodowy Fundusz Walutowy (International Monetary Fund)*
- OECD *Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (Organisation for Economic Co-operation and Development)*
- UE *Unia Europejska (European Union)*

Przy publikowaniu danych GUS prosimy o podanie źródła.

When publishing CSO data please indicate source.